

Evaluatie College voor Toetsen en Examens 2019-2023

Anniek van den Hurk, Wendy de Geus, Aafke Essen,
Janne de Roode, Loes Meulenkamp

Managementsamenvatting

Kader van het onderzoek

Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) waarborgt namens de Nederlandse overheid de kwaliteit van de centrale toetsen en examens in Nederland en faciliteert een adequate afname van toetsen en examens door scholen en instellingen. Het CvTE is in 2009 ingesteld als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO)¹. De Kaderwet zelfstandige bestuursorganen schrijft voor dat iedere vijf jaar de betreffende minister een verslag aan de Eerste en Tweede Kamer stuurt ten behoeve van de beoordeling van het functioneren van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het orgaan. In het voorliggend rapport doen we verslag van de derde evaluatie, over de periode 2019-2023.

De aanpak voor het onderzoek bestond uit drie onderdelen: 1) een bureaustudie van documenten van en rondom het CvTE uit de onderzoeksperiode, 2) een uitgebreide interviewronde waarbij gesproken is met vertegenwoordigers van het CvTE, van OCW, van ketenpartners en van andere stakeholders, en 3) een veldraadpleging (enquête) onder vertegenwoordigers van po-, vo- en mbo-/hbo-instellingen en particuliere taalscholen.

In de evaluatie stonden drie thema's centraal: doeltreffendheid (of effectiviteit), doelmatigheid (of efficiëntie) en opvolging van de aanbevelingen uit de vorige evaluatie (2019).

Doeltreffendheid

Bij de doeltreffendheid beoordeelden we *de uitvoering van de wettelijke taken, kwaliteitsbewaking en de wijze waarop de regierol van het CvTE binnen de examenketens en het opdrachtgeverschap van en aan het CvTE vorm heeft gekregen*.

Uitvoering taken

Het CvTE had in de periode 2019-2023 wettelijke taken op het terrein van de Centrale Eindtoets po (tot en met 2023), de erkenning van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen in het po (vanaf 2023), de centrale examens vo, de staatsexamens vo, de centrale examens mbo en het staatsexamen Nt2. We constateren dat deze in de Wet CvTE vastgelegde taken daadwerkelijk zijn uitgevoerd. Met als uitzondering dat in 2020 het centrale examen vo en de Centrale Eindtoets po niet zijn afgenomen vanwege de coronamaatregelen. Bij de andere toetsen en examens zijn in dat jaar en opvolgende jaren aanpassingen geweest.

Door ketenpartners en betrokkenen wordt over het algemeen waarderend gesproken over de uitvoering van de taken door het CvTE en de kwaliteitsgerichtheid van het CvTE daarbij. We constateren verder dat het veld over het algemeen tevreden is over het uitvoeren van de taken door het CvTE. Bij het staatsexamen Nt2 zijn er vanuit het veld signalen dat er knelpunten zijn. Voornamelijk de beperkte beschikbaarheid van afnamemomenten wordt als belemmerend ervaren. We hebben het veld specifiek gevraagd naar de tevredenheid van de informatievoorziening in de coronatijd. Een ruime meerderheid van alle respondenten (zo'n 70%) is hierover (zeer) tevreden.

---

¹ Bij oprichting ging het nog om het College voor Examens (CvE). In 2014 is 'Toetsen' in de naamgeving toegevoegd.

We bemerkten in de gevoerde gesprekken dat er ook behoefte is aan de mogelijkheid om meer beleidsmatige en fundamentele inbreng te leveren over toetsen en examens. Bijvoorbeeld als het gaat om verdere digitalisering, inhoud van examens en toekomstperspectieven van het examineren in Nederland. We constateren dat er behoefte is bij ketenpartners en andere samenwerkingspartijen om ook met CvTE te praten over zulke zaken die aan beleid raken. En dat ook de verwachting is dat het CvTE hiervoor is, terwijl OCW hier als beleidsmaker over gaat. Het is niet voor iedereen in het veld en bij vertegenwoordigende partijen duidelijk waar de discussie over de inhoud van de toetsen en examens of de wijze van examineren of beoordeling een plek kan krijgen. En of het CvTE signalen en behoeften aan OCW doorgeeft. Hieruit volgt onderstaande aanbeveling.

Aanbeveling

Maak afspraken met OCW over hoe, wanneer en met wie betrokkenen uit de keten en samenwerkingspartijen in gesprek kunnen over meer fundamentele en beleidsmatige zaken. Maak duidelijk waar het CvTE wel van is, maar ook waarvan niet. Communiceer hier duidelijk over naar alle partijen. Communiceer ook duidelijk wat er wel en niet met bepaalde wensen wordt gedaan. Ook wanneer een wens niet opgevolgd wordt of kan worden is het wenselijk hierover te communiceren.

Kwaliteitsbewaking en risico's

We constateren dat de kwaliteit van de toetsen en examens die onder verantwoordelijkheid van het CvTE ontwikkeld en afgenomen worden, op verschillende manieren worden geborgd.

- De toetsen en examens worden ontwikkeld met behulp van Stichting Cito, een nationaal en internationaal expertisecentrum op het terrein van toetsontwikkeling. Voor het staatsexamen Nt2 zijn dat Cito BV en Bureau ICE.
- Leraren en docenten uit de betreffende onderwijssectoren worden ingezet om daarmee relevante vakinhoudelijke kennis en ervaring in te brengen bij de constructie van toetsen en examens.
- De vakinhoudelijke kennis en ervaring van het veld worden ingezet voor het vaststellen van toetsen en examens.
- Voor de nieuwe taken in het po is een onafhankelijke adviescommissie ingericht die het advies van Stichting Cito over leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen valideert.
- Het CvTE bewaakt de kwaliteit verder door het regelmatig en incidenteel laten uitvoeren van onderzoek.
- Verder draagt de maatschappelijke impact, politieke aandacht en openbaarheid waarin het CvTE zijn werk verricht in combinatie met de grote aandacht voor uitkomsten van belanghebbenden (docenten, leraren, leerlingen, ouders) bij aan een sterk ontwikkeld kwaliteitsbewustzijn in de organisatie.

Er zijn duidelijke afspraken over incidentbeheersing en afhandeling in continuïteitsplannen.

Voorbeelden van grotere incidenten die zich in de onderzoeksperiode hebben voorgedaan zijn: het niet doorgaan van de digitale Centrale Eindtoets in 2019 door onstabieleit bij Facet en fraude met examenopgaven van het staatsexamen Nt2 in 2018 die in de onderzoeksperiode hebben geleid tot herziening van de systematiek.

Verder constateren we dat het CvTE zich bewust is van diverse risico's. Enkele genoemde voorbeelden zijn:

- Digitalisering: de ingewikkeldheid van de beveiliging, de grote impact die incidenten met zich mee kunnen brengen en de eindige uitvoeringscapaciteit van DUO;
- Bemensing van commissies en examinatoren staatsexamen vo en het verloop van leden binnen commissies;
- Onvoorspelbaarheid van het aantal deelnemers aan het staatsexamen Nt2;
- Toenemende politieke druk.

Deze en andere risico's zijn in beeld en worden waar mogelijk beheerst.

Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap

We constateren dat de governancestructuur met OCW, het College en het bureau CvTE, dat onder gezag van het College valt en tegelijkertijd een buitendirectie van het ministerie van OCW is (onder de directeur-generaal funderend onderwijs), over het algemeen naar behoren werkt.

In de coronaperiode is geconcludeerd dat de regievoering lastig was, omdat dit een nooit voorziene omstandigheid was. OCW heeft toen een meer sturende rol op zich genomen. Meer in het algemeen blijkt de afgelopen jaren dat voor het grootste deel de regie over de uitvoering door het CvTE naar tevredenheid verloopt, maar dat er uitdagingen zijn bij de ontwikkelingen, vernieuwingen en onverwachte omstandigheden, waarbij er beleidsmatige of politieke beslissingen nodig zijn en er daardoor afgeweken wordt van het normale proces.

Het model waarbij het CvTE voor het grootste deel van de taken regievoerder is en op inhoud afspraken maakt met DUO en Stichting Cito, en OCW vervolgens DUO en Stichting Cito daarvoor financiert, is complex maar we constateren dat de lopende processen om tot examenafnames te komen over het algemeen doeltreffend functioneren binnen deze aansturingswijze. Verder vereist het model hechte samenwerking en rolvastheid van betrokkenen op alle niveaus. Dat is op onderdelen beter geworden in de afgelopen periode, en het intensieve samenwerken gedurende de coronaperiode heeft hieraan bijgedragen. Bij nieuwe taken worden de verhoudingen op de proef gesteld. Het bewaken van de rolvastheid is dan extra belangrijk.

Bij de beoordeling van leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen is de regierol van het CvTE nog nieuw. De partijen moeten nog in hun rol groeien en er wordt nog gebouwd aan een optimale manier van samenwerken. Hieruit volgt de volgende aanbeveling:

Aanbeveling

Houd aandacht voor rollen en taken bij de nieuwe taken van de erkenning (en normering) van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen. Zorg voor heldere verwachtingen en blijf in gesprek met elkaar hierover. Benut elkaars expertise en communiceer helder over de opvolging die er gegeven is aan geleverde input. Blijf alert op de beeldvorming over de (on)afhankelijkheid van Stichting Cito als adviseur ten opzichte van Cito BV als toetsaanbieder.

Bij de taken die al langer vervuld worden door het CvTE, zijn de ketenpartners voornamelijk positief over de stijl van communicatie en regievoering. In dit verband is genoemd dat de procedures helder zijn, afspraken worden nagekomen, er sprake is van korte lijntjes met het en er transparant gecommuniceerd wordt. De regierol is over het algemeen duidelijk en wordt goed gepakt.

Het CvTE houdt met verschillende koepelorganisaties en vertegenwoordigende organisaties contact in verschillende vormen en frequentie, en dit verschilt ook per examensoort. Rondom staatsexamens vo is er bijvoorbeeld een veldoverleg met alle partijen om met elkaar van gedachten te wisselen over verbeterpunten in de examens of de communicatie. Bij andere examens is er meer sprake van bilateraal overleg. Verschillende partijen geven aan dat het CvTE meer gebruik zou kunnen maken van de kennis van de praktijk die bij organisaties aanwezig is en hun mogelijkheden om hun achterban te benaderen. Bijvoorbeeld om ervaringen te horen, signalen op te halen of mogelijke gevolgen van beoogde regelingen na te gaan. Ook in de communicatie naar het veld kunnen partijen een rol spelen, bijvoorbeeld bij incidenten.

Aanbeveling

Houd in alle sectoren de banden aan met de niet-ketenpartijen die in contact staan met het veld; benut hun praktijkkennis en netwerk.

Doelmatigheid

Doelmatigheid gaat over de relatie tussen ingezette middelen en opbrengsten die met de ingezette middelen worden behaald. Om te komen tot een oordeel ten aanzien van de doelmatigheid van het CvTE kan er niet worden vergeleken met vergelijkbare organisaties, daarvoor is de positie van het CvTE te uniek. Bij het vaststellen van de doelmatigheid gaat het daarom vooral om het inzichtelijk krijgen hoe het systeem rondom de examenketen is ingericht, welke (financiële) prikkels daarin zijn opgenomen, welke informatie het CvTE en OCW gebruiken om de doelmatigheid te monitoren, hoe daarop wordt toegezien, etc.

In de praktijk zien het CvTE en OCW gezamenlijk toe op een doelmatige uitvoering van de wettelijke taken door het CvTE. Het College is wettelijk verplicht om jaarlijks een werkplan vergezeld van begroting voor de betreffende activiteiten in te dienen bij OCW. Behalve de beleidsdirecties die zich vooral op de programmamiddelen richten, kijkt de directeur-generaal Funderend Onderwijs (DGFO) ook mee op het APK-deel. Sinds kort is team eigenaarsondersteuning daarbij betrokken.

We constateren uit de gesprekken dat het CvTE zich bewust is van de noodzaak tot een doelmatige uitvoering. Bij beslissingen die voorliggen houden de secretaris-directeur en het managementteam in het oog of de kosten ten goede komen aan het uitvoeren van de taak. De focus op doelmatigheid ligt meer bij het bureau dan bij het College. Tegelijk kregen we weinig concreet beeld van de wijze waarop doelmatigheid een rol speelt in de organisatie. Het CvTE lijkt vooral kwaliteitsgedreven en uitvoeringsgericht en zegt oog te hebben voor doelmatigheid, maar of processen daarnaast ook doelmatig worden uitgevoerd kunnen we bij het ontbreken van een benchmark of eigen evaluaties van het CvTE onvoldoende beoordelen.

Het valt op dat er bij elke taak en afdeling binnen het CvTE op een verschillende manier wordt geopereerd. En ook *binnen* een taak wordt er verschillend geopereerd, zoals bij centrale examens vo waar sprake is van verschil in hoe commissies opereren en hoe ze hun werkwijze hebben geoptimaliseerd. Bijvoorbeeld als het gaat om de wijze van vergaderen en het al dan niet hebben van een handboek. Hieruit volgt de volgende aanbeveling.

Aanbeveling

Onderzoek door uitwisseling tussen en binnen de afdelingen over de inrichting van processen bij de verschillende taken of van elkaar geleerd kan worden over efficiënte werkwijzen. Maak aandacht voor doelmatige inzet van middelen daarmee explicieter.

Opvolging aanbevelingen 2019

Bij de vorige vijfjaarlijks evaluatie zijn drie aanbevelingen gegeven. We constateren dat de aanbevelingen zijn opgevolgd.

Aanbeveling 1: Maak een risicoanalyse met betrekking tot de continuïteit en interne back-up van CvTE-medewerkers. Formuleer op grond daarvan beheersmaatregelen in termen van de organisatie, en/of sturing en/of de samenstelling van het personeelsbestand in kwalitatief en kwantitatief opzicht. De bezetting is versterkt en interne back-up is geregeld. Dit wordt door zowel het CvTE als door respondenten bevestigd.

Aanbeveling 2: Definieer/operationaliseer gezamenlijk wat ketenregie in de toets- en examenketen inhoudt, maak afspraken daarover, bespreek de consequenties, leg het vast en houd jezelf en elkaar daaraan, op alle niveaus.

In 2022 zijn tussen DUO, OCW en het CvTE samenwerkingsafspraken op papier gezet over de rollen en taken. Op uitvoeringsniveau loopt dat uitstekend. Op strategisch niveau zijn de afspraken minder vanzelfsprekend en hebben nog aandacht nodig. Het blijkt een doorlopend proces om ketenregie te definiëren.

Aanbeveling 3: Stuur actief op de ketensamenwerking met meer aandacht voor het werken aan onderlinge relaties, voor het werken aan kennisdeling en voor het kweken van een gemeenschappelijke mindset en/of inspirerende ketendoelstelling. Besteed daarbij naast DUO ook aandacht aan Stichting Cito, Cito BV en Bureau ICE.

Het CvTE investeert hier continu in. Er is veel contact en overleg met Stichting Cito en DUO en voor het staatsexamen Nt2. Ook met partijen buiten de keten. Dat is gestructureerder geworden. De samenwerking in de keten is in de coronaperiode geïntensiveerd.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting.....	3
Kader van het onderzoek	3
Doeltreffendheid.....	3
Doelmatigheid.....	6
Opvolging aanbevelingen 2019.....	7
Hoofdstuk 1. Vraagstelling en aanpak.....	10
1.1 Inleiding	10
1.2 Thema's en onderzoeksvragen	10
1.3 Onderzoeksaanpak	13
Hoofdstuk 2. Het CvTE en de toets- en examenketen.....	16
2.1 Het CvTE en de taken.....	16
2.2 De examenketen en de omgeving	18
Hoofdstuk 3. Algemene resultaten.....	22
3.1 Ontwikkelingen.....	22
3.2 Uitvoering taak	23
3.3 Kwaliteitsbewaking en risico's.....	27
3.4 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap	29
3.5 Doelmatigheid	32
Hoofdstuk 4. Centrale Eindtoets po	36
4.1 Uitvoering taak	36
4.2 Kwaliteitsbewaking en risico's.....	40
4.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap	40
4.4 Doelmatigheid	42
4.5 Samenvatting.....	42
Hoofdstuk 5. Leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen po	43
5.1 Uitvoering taak	44
5.2 Kwaliteitsbewaking en risico's.....	46
5.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap	47
5.4 Doelmatigheid	49
5.5 Samenvatting.....	49
Hoofdstuk 6. Centrale examens vo.....	50
6.1 Uitvoering taak	51
6.2 Kwaliteitsbewaking en risico's.....	55
6.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap	56
6.4 Doelmatigheid	57
6.5 Samenvatting.....	58
Hoofdstuk 7. Staatsexamens vo	60
7.1 Uitvoering taak	60
7.2 Kwaliteitsbewaking en risico's.....	64
7.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap	65
7.4 Doelmatigheid	66
7.5 Samenvatting.....	66

Hoofdstuk 8. Centrale examens Nederlands en Engels mbo.....	68
8.1 Uitvoering taak	68
8.2 Kwaliteitsbewaking en risico's	72
8.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap	73
8.4 Doelmatigheid	74
8.5 Samenvatting.....	75
Hoofdstuk 9. Het staatsexamen Nt2	76
9.1 Uitvoering taak	76
9.2 Kwaliteitsbewaking en risico's	79
9.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap	79
9.4 Doelmatigheid	80
9.5 Samenvatting.....	81
Hoofdstuk 10. Conclusies en aanbevelingen	82
10.1 Uitvoering taken	82
10.2 Kwaliteitsbewaking en risico's	83
10.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap	85
10.4 Doelmatigheid	87
10.5 Opvolging aanbevelingen 2019	89
Bijlage 1 Lijst met geïnterviewde organisaties en personen	92
Bijlage 2 Tabellen	94

Hoofdstuk 1. Vraagstelling en aanpak

1.1 Inleiding

Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) is ingesteld om namens de Nederlandse overheid de kwaliteit van de centrale toetsen en examens in Nederland te waarborgen en een adequate afname van toetsen en examens door scholen en instellingen te faciliteren. Het (laten) ontwikkelen van de centrale afsluitende toetsen (eindtoetsen en centrale examens) past bij de normerende taak van de overheid. Internationale vergelijkingen laten zien dat centrale toetsing en examinering bijdraagt aan kwalitatief goed onderwijs en aan het borgen van het civiele effect van diploma's.²

Het CvTE is in 2009 ingesteld als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO).³ Het College valt onder de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen. Die wet schrijft voor dat iedere vijf jaar de betreffende minister een verslag aan de Eerste en Tweede Kamer stuurt ten behoeve van de beoordeling van het functioneren van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het orgaan. In 2014 is hiervoor een eerste evaluatieonderzoek naar het (toen nog) CvE uitgevoerd over de periode 2009-2013.⁴ In 2019 is een tweede evaluatierapport verschenen over de periode 2014-2018.⁵ In het voorliggend rapport doen we verslag van de derde evaluatie, over de periode 2019-2023.

In dit eerste hoofdstuk presenteren we de vraagstelling en de aanpak van het onderzoek. In het tweede hoofdstuk geven we een beschrijving van het CvTE en de positie binnen de toets- en examenketen. Daarna gaan we in op de doeltreffendheid en de doelmatigheid. Dit doen we in algemene zin, op organisatieniveau in hoofdstuk 3 en achtereenvolgens voor de afzonderlijke taken die het CvTE wettelijk had in de onderzoeksperiode: de Centrale Eindtoets po (hoofdstuk 4), de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen po (hoofdstuk 5), de centrale eindexamens vo (hoofdstuk 6), de staatsexamens vo (hoofdstuk 7), de centrale examens mbo (hoofdstuk 8) en het staatsexamen Nt2 (hoofdstuk 9). In hoofdstuk 10 trekken we onze conclusies en geven we aanbevelingen. Ook bespreken we in hoofdstuk 10 in hoeverre de aanbevelingen van de vorige evaluatie zijn opgevolgd.

1.2 Thema's en onderzoeksvragen

De doelstelling van dit onderzoek is het verkrijgen van inzicht in en het beoordelen van het functioneren van het CvTE gedurende de periode 2019-2023. Het onderzoek is evaluerend van karakter en kijkt terug op de afgelopen vijf jaar.

In het onderzoek komen drie thema's aan bod die elk in een aantal onderzoeksvragen nader zijn uitgewerkt. Het gaat om doeltreffendheid (of effectiviteit), doelmatigheid (of efficiëntie) en opvolging van de aanbevelingen uit de vorige evaluatie (2019). We gaan hieronder op alle drie de onderwerpen kort in.

---

² Scheerens, J., Brouwer, A., Sanders, P., Veldkamp, B. & van der Vegt, A. (2019). Fundamentele vragen over examens en toetsing, Utrecht/Enschede: Oberon/UT

³ Bij oprichting ging het nog om het College voor Examens (CvE). In 2014 is 'Toetsen' in de naamgeving toegevoegd.

⁴ Van Geel, S., & van der Ploeg, S. (2014) *Evaluatie College voor Examens*, Rotterdam: Ecorys

⁵ Oomens, M., & Van Der Ploeg, S. (2019) *Evaluatie College voor Toetsen en Examens 2014-2018. Eindrapport*. Utrecht: Oberon.

Thema 1: Doeltreffendheid

Bij doeltreffendheid (effectiviteit) gaat het om de mate waarin de doelen in de periode 2019-2023 zijn gerealiseerd. We leggen twee accenten bij de evaluatie van de doeltreffendheid. Dat betreft in de eerste plaats *de uitvoering van de wettelijke taken*. Het onderzoek biedt inzicht of, en in hoeverre, het CvTE naar tevredenheid van de actoren in de verschillende onderwijssectoren en de opdrachtgever (OCW) uitvoering heeft gegeven aan zijn verantwoordelijkheden. In de tweede plaats gaat het onderzoek in op *de wijze waarop de regierol van het CvTE binnen de examenketens en het opdrachtgeverschap van en aan het CvTE vorm heeft gekregen*. Het evaluatieonderzoek maakt duidelijk hoe het CvTE uitvoering heeft gegeven aan het voeren van regie op de toets- en examenketen.

In de vorige evaluatie is geconcludeerd dat ondanks het tamelijk complexe geheel (College, bureau, de interactie met OCW en de ketenpartners) een goede werkwijze is ontwikkeld. In deze evaluatie zijn we nagegaan of met de huidige veranderingen en de context van de afgelopen jaren die conclusie nog steeds overeind staat.

De volgende onderzoeksvragen staan centraal binnen het thema Doeltreffendheid:

1. In hoeverre zijn de in de Wet CvTE beschreven taken daadwerkelijk uitgevoerd?
2. Als er taken niet of slechts deels zijn uitgevoerd, wat zijn daarvan de redenen? In hoeverre hebben de coronamaatregelen hierop effect gehad?
3. In hoeverre zijn de, in het kader van deze taken, opgeleverde producten en diensten (toetsen en examens) kwalitatief aan de maat?
4. In welke mate zijn actoren binnen het onderwijsstelsel tevreden over het functioneren van het CvTE? In hoeverre zijn actoren binnen het onderwijsstelsel tevreden over het functioneren van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?
5. Hoe is vormgegeven aan het systeem van kwaliteitszorg en handhaving?
6. Welke risico's signaleert het CvTE bij uitvoering van zijn taken?
7. Hoe worden die risico's beheerst?
8. Welke factoren zijn van invloed op de risicobeheersing?
9. Welke soorten incidenten hebben zich voorgedaan, zowel in algemene zin als specifiek ten tijde van de coronapandemie? Hoe is er geleerd van die incidenten (lessons learned) om te voorkomen dat dergelijke situaties zich nogmaals voordoen?
10. Hoe is de governancestructuur (zowel de interne CvTE governance als de samenwerking met de examenketen) ingericht?
11. Wat kan gezegd worden over de waardering van de ketenpartners over de governancestructuur?
12. Wat kan gezegd worden over risico's van de governancestructuur?
13. Hoe heeft het CvTE vormgegeven aan de rol van regievoerder op de examenketen binnen de verschillende onderwijssectoren?
14. Hoe is het opdrachtgeverschap (OCW) en de opdrachtnemersrol (CvTE) ingevuld in de periode 2019-2023?
15. Hoe is door het CvTE uitvoering gegeven aan het gedelegeerd opdrachtgeverschap (bij onder andere het staatsexamen Nt2)?
16. Wat kan gezegd worden over de tevredenheid van actoren binnen het onderwijsstelsel over de rol- en taakverdeling, en invulling van die rol?
17. Wat kan gezegd worden over de effectiviteit en waardering van de stijl van regievoering van het CvTE op de examenketen?
18. Wat kan gezegd worden over de communicatie(stijl) van het CvTE richting zijn ketenpartners en de effectiviteit en waardering van de manier van communiceren?

19. In welke mate verschilt het antwoord op bovenstaande vragen rondom doeltreffendheid (uitvoering taken, tevredenheid, risico's, incidenten, regievoering e.d.) naar de hoofdtaken/hoofdproducten van CvTE?
20. In hoeverre zijn de antwoorden over de doeltreffendheid beïnvloed door de specifieke context van de coronapandemie?

Thema 2: Doelmatigheid

Naast doeltreffendheid geeft het onderzoek inzicht in de doelmatigheid van het CvTE in de periode 2019-2023. Bij doelmatigheid (of efficiëntie) gaat het om de verhouding tussen de ingezette (financiële) middelen en mate waarin de doelen zijn gerealiseerd. Het CvTE heeft voor de uitvoering van de taken geen andere inkomsten dan het budget dat door de minister van OCW wordt toegekend. Het gaat (in 2023) om ongeveer 12,8 miljoen euro aan programmageld en ongeveer 8,0 miljoen euro aan apparaatskosten.⁶ Het grootste deel van dit budget is bestemd voor de uitvoering van de taken van het CvTE.

Om te komen tot een oordeel ten aanzien van de doelmatigheid van het CvTE kan er niet worden vergeleken met vergelijkbare organisaties, daarvoor is de positie van het CvTE te uniek. Bij het vaststellen van de doelmatigheid gaat het daarom vooral om het inzichtelijk krijgen hoe het systeem rondom de examenketen is ingericht, welke (financiële) prikkels daarin zijn opgenomen, welke informatie het CvTE en OCW gebruiken om de doelmatigheid te monitoren, hoe daarop wordt toegezien, etc. Daarnaast gaat het uiteraard om het bestuderen van de ontwikkeling van kostenposten en nadere analyse van opvallende ontwikkelingen (bijvoorbeeld plotselinge stijgingen voor specifieke posten, etc.).

De volgende onderzoeksvragen staan centraal binnen het thema Doelmatigheid:

21. Op welke wijze draagt de inrichting van de toets- en examenketen (organisaties, rollen, verantwoordelijkheden, afspraken, prikkels) bij aan doelmatigheid van het CvTE en van de examenketen?
22. Hoe was de doelmatigheid van het CvTE in de periode 2019-2023?
23. Hadden de prestaties (taakuitvoering door het CvTE) met minder middelen gerealiseerd kunnen worden of had meer gerealiseerd kunnen worden met dezelfde middelen? Waarom?
24. In hoeverre beoordeelt het CvTE zelf zijn doelmatigheid?
25. Welke bedrijfsinformatie (prestatiegegevens/beschrijving van bedrijfsprocessen) gebruikt het CvTE om de doelmatigheid te beoordelen?
26. Hoe wordt er intern (door het CvTE) en extern (door bijvoorbeeld OCW) gestuurd op een efficiënte bedrijfsvoering?
27. In welke mate verschilt het antwoord op bovenstaande vragen rondom doelmatigheid (inrichting, prikkels, bedrijfsinformatie, interne/externe sturing, e.d.) naar de hoofdtaken/hoofdproducten van het CvTE?
28. In hoeverre zijn de antwoorden over de doelmatigheid beïnvloed door de specifieke context van de coronapandemie?

---

⁶ Jaarverslag CvTE (2023)

Thema 3: Opvolging aanbevelingen 2019

In 2019 is het vorige evaluatieonderzoek uitgevoerd ter beoordeling van het functioneren van het CvTE. Er zijn destijds op verschillende onderdelen aanbevelingen gedaan. Voor deze vervolgevaluatie is het relevant om na te gaan hoe gevolg is gegeven aan deze aanbevelingen en wat dat heeft opgeleverd.

De volgende onderzoeksvragen staan centraal binnen het thema Opvolging aanbevelingen 2019:

29. Hoe is gevolg gegeven aan de aanbevelingen voortkomend uit het evaluatieonderzoek in 2019?
30. In welke mate zijn de aanbevelingen tot uitvoering gebracht?
31. Wat is de reden dat eventueel aanbevelingen niet zijn uitgevoerd? In hoeverre heeft de coronapandemie hier invloed op gehad?
32. Hebben de aanbevelingen die zijn opgevolgd tot de gewenste effecten geleid? Waarom wel of niet?

1.3 Onderzoeksaanpak

De aanpak voor het onderzoek bestond uit drie onderdelen. In de eerste plaats hebben we een bureaustudie uitgevoerd waarin diverse documenten zijn bestudeerd. In de tweede plaats is een uitgebreide interviewronde gehouden waarbij gesproken is met vertegenwoordigers van het CvTE, van OCW, van ketenpartners en van andere stakeholders. En in de derde plaats is een veldraadpleging uitgevoerd waarin vertegenwoordigers van po-, vo- en mbo-/hbo-instellingen en particuliere taalscholen zijn geënquêteerd.

Bureaustudie

Bij de bureaustudie komen alle onderzoeksvragen aan bod. Op basis van de informatie uit de documenten kunnen we een eerste voorlopig antwoord geven op de onderzoeksvragen. Bij de te analyseren documenten gaat het in elk geval om:

- Relevante wet- en regelgeving: hiertoe behoren onder meer de Wet CvTE en de bijbehorende MvT, de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen en de beleidsregel Onderzoekskader CvTE.
- Service level agreement (sla), overeenkomsten e.d.: hiertoe behoren onder meer de sla tussen DUO en het CvTE, de continuïteitsplannen, etc.
- Documentatie van het CvTE: hiertoe behoren onder meer werkprogramma's, jaarverslagen, verslaglegging vragen en meldingen bij de Examenlijn, eigen evaluaties van het CvTE (bijvoorbeeld voortgang van de verbeteragenda staatsexamens vo), externe auditinformatie, verslagen van afstemmingsoverleggen met OCW en andere ketenpartners.
- Documentatie Inspectie van het Onderwijs: bevindingen van het toezicht op het CvTE, driejaarlijks onderzoek College voor Toetsen en Examens (CvTE) van de Inspectie van het Onderwijs.
- Evaluatierapporten: onder meer de vijfjaarlijkse evaluatie van het College voor examens 2014-2018, onderzoeken (zoals naar de validiteit van de cspe's (2019)) en examenverslagen.
- Kamerstukken: onder meer kamerbrieven over invoering doorstroomtoets po, over de ontwikkelingen rondom de staatsexamens, over aanpassingen regelgeving ten gevolge van coronapandemie, etc.
- LAKS en JOB: documentatie van meldingen van leerlingen en studenten over de centrale examens die worden besproken met het CvTE.

Interviews met sleutelinformanten

We hebben een uitgebreide selectie van sleutelinformanten gesproken waarmee vanuit verschillende gezichtspunten een beeld van het functioneren van het CvTE verkregen is:

- vanuit het CvTE zelf (zowel bureau als College, en ook voorzitters van commissies)
- vanuit het perspectief van de opdrachtgever/financier/toezichthouder (OCW, IvHO),
- vanuit het perspectief van de partners in de examenketen (DUO, Stichting Cito, IvHO Werkgroep examens),
- vanuit het perspectief van opdrachtnemers (aanbieders leerlingvolgsystemen, doorstroomtoetsen, en ontwikkelaars staatsexamen Nt2),
- vanuit het perspectief van het veld (raden, scholen, ouders en leerlingen).

In bijlage 1 is een complete lijst opgenomen van interviews die in het kader van de evaluatie zijn afgenomen. De interviews zijn voornamelijk online afgenomen. Per interview is een speciale itemlijst opgesteld vanwege de verschillende relaties die de diverse organisaties met het CvTE onderhouden en vanwege de specifieke vragen die aan de orde dienden te komen. Telkens stonden drie thema's centraal: doeltreffendheid, doelmatigheid en aanbevelingen 2019. De unieke betrokkenheid bij de verschillende toetsen en examens van elke (keten)partij, en het beperkte aantal partijen per taak maakt dat elk perspectief uniek is en de mening van een partij representatief is in zichzelf en bijdraagt aan het overall beeld over het verloop van processen. Overigens waren lang niet alle gesprekspartners gedurende de hele periode 2019-2023 betrokken bij het CvTE. Dit maakt dat we over de beginperiode minder informatie hebben gekregen dan over de laatste jaren. Ook zijn niet voor elke taak van het CvTE evenveel gesprekken gevoerd. Dit betekent dat we over sommige taken meer kunnen zeggen dan over andere.

Veldraadpleging

We hebben een veldraadpleging gedaan onder vertegenwoordigers van instellingen uit het primair onderwijs die in 2023 de Centrale Eindtoets gebruikten (po), voortgezet onderwijs (vo), voortgezet speciaal onderwijs (vso), middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en particuliere instellingen die kandidaten voorbereiden op het staatsexamen Nt2. Iedere respondentgroep ontving een variant van de enquête over de taak van het CvTE waar zij mee te maken hebben (zie Tabel 1.1). In de enquête is gevraagd naar hun oordeel over de communicatie vanuit het CvTE en de wijze waarop het CvTE zijn rol uitvoert in de toets-, dan wel examenketen.

In de kolom 'respons' van Tabel 1.1 staat hoeveel respondenten iedere variant van de enquête volledig hebben ingevuld. Gezien de geringe respons op sommige varianten hebben we ervoor gekozen om ook de respons mee te nemen van respondenten die de enquête niet volledig hebben ingevuld. Bij de bespreking van de resultaten geven we daarom steeds weer op hoeveel antwoorden de figuur of tabel gebaseerd is. De responsgroep is voor enkele hoofdtaken beperkt van omvang. De resultaten op die enquêtes zijn meer indicatief dan dat het een betrouwbaar beeld oplevert.

Tabel 1.1. Veldraadpleging

Hoofdtak CvTE	Respondentgroep	Benaderd via	Respons ⁷
Centrale Eindtoets, doorstroomtoets, leerlingvolgsysteem po	Respondenten in het po, veelal (adjunct-)directeuren, intern begeleiders, of team/bouwcoördinatoren	Mailing naar 781 po-scholen	124
Centraal examen vo	Contactpersonen van het CvTE in het regulier vo en vavo, veelal examensecretarissen	Mailing naar 4433 contactpersonen examenblad	449
Staatsexamen vo	Respondenten in het vso ⁸ , veelal directeuren, examensecretarissen of -coördinatoren	Mailing naar 164 vso-scholen	30
Centrale examens mbo Nederlandse taal en Engels	Contactpersonen van het CvTE in het mbo, veelal leden van de examencommissie of beleidsmedewerkers	Mailing naar 843 contactpersonen examenblad mbo	67
Staatsexamen Nt2	Respondenten van particuliere taalinstellingen en mbo-/hbo-instellingen met Nt2-aanbod, veelal docenten en directeuren	Mailing naar 50 taalscholen en genoemd in mailing naar contactpersonen examenblad mbo	17

De enquête heeft in de periode van 17 september tot en met 4 november opengestaan om respondenten voldoende gelegenheid te geven de vragenlijst in te vullen. Naast de uitnodiging is aan de respondenten in het po en vo een herinnering gestuurd en aan de particuliere taalinstellingen zijn twee herinneringen gestuurd.

⁷ Dit betreft de vragenlijsten die volledig zijn ingevuld.

⁸ In verband met de bereikbaarheid van de doelgroep is gekozen om alleen vso-scholen te benaderen. Dit betreft echter maar een deel van de deelnemers aan het staatsexamen. Ook kandidaten vanuit niet-bekostigd onderwijs en individuele kandidaten doen mee met het staatsexamen vo. Input van deze doelgroepen is niet meegenomen in deze veldraadpleging.

Hoofdstuk 2. Het CvTE en de toets- en examenketen

2.1 Het CvTE en de taken

Het CvTE is een publiekrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan (zbo) dat onderdeel is van de Staat, dus zonder eigen rechtspersoonlijkheid, en dat valt onder de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen⁹. Het CvTE voert een publieke taak uit en oefent openbaar gezag uit. De Kaderwet omschrijft een zelfstandig bestuursorgaan als een orgaan “*van de centrale overheid dat bij de wet, krachtens de wet bij algemene maatregel van bestuur of krachtens de wet bij ministeriële regeling met openbaar gezag is bekleed, en dat niet hiërarchisch ondergeschikt is aan een minister*”.

De taken van het CvTE zijn in de wet College voor Toetsen en Examens vastgelegd.¹⁰ Het betreft taken vanuit de positie van het CvTE als verantwoordelijke partij voor (onderdelen in) het proces van ontwikkeling, vaststelling, afname en beoordeling van een deel van de toetsen en examens die door onderwijsinstellingen worden afgenomen. In onderstaand overzicht geven we op hoofdlijnen weer welke wettelijke taken het CvTE in de periode 2019-2023 heeft uitgevoerd:

Tabel 2.1 Taken op hoofdlijnen periode 2019-2023

Hoofdtak	Sector	Artikel
Centrale Eindtoets (tot 2023)	Po	- ¹¹ (was 2.6)
Erkenning en kwaliteitsbewaking doorstroomtoets (vanaf 2023)	Po	3a
Erkenning leerlingvolgsystemen (vanaf 2023)	Po	3a2
Centrale examens (cse, cpe, cspe en bb- en kb-flex)	Vo	2.2
Staatsexamens vo, incl. college-examens	Vo	2.3, 2.4
Centrale examens Nederlands en Engels ¹²	Mbo	3
Staatsexamen Nt2	Breed	Staatsexamenbesluit Nederlands als tweede taal
Aantal overige taken	Breed	2.6
Regievoering	Breed	Memorie van Toelichting

De keuze om deze taken bij een zelfstandig bestuursorgaan onder te brengen is heel bewust genomen. Dat is gedaan om een scheiding van stelselverantwoordelijkheid voor de examens (minister) en de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van en regie op de examens (CvTE) vorm te geven. Zo werd de betrokkenheid en inbreng vanuit de onderwijssector bewerkstelligd, evenals de onafhankelijkheid in oordeelsvorming en advisering over examens met betrekking tot het vaststellen, normeren en uitvoeren van examens en uitslagen.¹³

⁹ [Kaderwet zelfstandige bestuursorganen](#)

¹⁰ Wet College voor Toetsen en Examens, artikel 2 en 3.

¹¹ Aangezien de Centrale Eindtoets in 2023 is komen te vervallen, is deze niet meer opgenomen in de wet in 2024.

¹² Vanaf schooljaar 2019-2020 is de wettelijke taak van het CvTE ten aanzien van de rekentoets vo komen te vervallen. We hebben deze daarom buiten beschouwing gelaten in deze evaluatie.

¹³ Klaar, R. 2014. *Beoordeling zbo-status College voor Toetsen en Examens 2014*, Rotterdam: Ecorys.

Onder artikel 2.6 staat dat het CvTE nog belast is met een aantal andere taken. Dit gaat om het afnemen van examens onder bijzondere omstandigheden en het bij regeling vaststellen welke vakken in een tijdvak met geheimhouding worden afgenomen. En daarnaast om het uitoefenen van andere door de Minister opgedragen taken. Een voorbeeld van dit laatste is de waarnemersrol van het CvTE met betrekking tot de kwaliteit van de examens die via het CXC (Caribbean Examinations Council) worden afgenomen op St. Eustatius en Saba. Deze eilanden hebben Engelstalig onderwijs en nemen daarom niet de examens af van Europees Nederland. Deze overige taken zijn niet onderzocht in deze evaluatie.

Wat niet met zoveel woorden wordt genoemd in de wettekst zelf maar wel in de bijbehorende Memorie van Toelichting (MvT)¹⁴ is de rol van het CvTE als regievoerder op de examenketen. Daarin staat dat het College de werkzaamheden van de ketenpartners op het terrein van toetsen en examens op elkaar afstemt. Directe ketenpartners betreffen DUO (logistiek rondom toetsen/examens, platform digitale toetsen/examens) en de Stichting Cito (Centrale Eindtoets, centrale examens vo, centrale examens mbo, leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen). De Inspectie van het Onderwijs (IvHO) heeft een Werkgroep Examens die partner is tijdens de afnamenperiode van de vo-examens. Verder is de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) een partner voor het CvTE voor de ontwikkeling van syllabi en consulteren beide organisaties elkaar zodat het examenprogramma en het examen goed op elkaar aansluiten. De ketenpartners werken soms met eigen onderaannemers (beveiligd drukwerk, beveiligd vervoer, automatisering, e.d.) die ook deel uitmaken van de keten. Daar voert het CvTE dus indirect regie op. Voor specifiek het staatsexamen Nt2 is het CvTE vanuit OCW gedelegeerd opdrachtgever (dus niet alleen regievoerder) richting de examenontwikkelaars (Bureau ICE en Cito BV).¹⁵

Buiten deze ketenpartners is er een aantal partijen die vanuit andere verantwoordelijkheden betrokken zijn. Dat is uiteraard in de eerste plaats de Minister van OCW als verantwoordelijke voor het stelsel van toetsen en examens. Het bureau CvTE kent daarbij twee gezagsrelaties. Voor de inhoud en werkzaamheden is het College verantwoordelijk en voor de bedrijfsvoering de Directeur-Generaal Funderend Onderwijs (DGFO).¹⁶ Daarnaast is er de Inspectie van het Onderwijs die er niet alleen op toeziet dat bijvoorbeeld de afname van de centrale examens volgens de voorschriften verloopt maar die daarnaast toeziet op de kwaliteit van het functioneren van het CvTE en op de naleving van wettelijke taken en wettelijke voorschriften door het CvTE.¹⁷ Onder het functioneren verstaan de Inspectie en het CvTE: het waarborgen van de kwaliteit, het niveau en de afnamen van de toetsen en de examens door het CvTE.

Het College zelf (het eigenlijke zbo) bestaat uit ten minste zes leden en ten hoogste acht leden (waaronder een voorzitter) en evenveel plaatsvervangende leden (m.u.v. de voorzitter). Het College is verantwoordelijk voor de koers van het CvTE, het stelt officiële wettelijke regelingen vast en kan de OCW-bewindslieden van advies voorzien. Het College legt verantwoording af aan de ministers van Onderwijs.

Het College heeft een bureau ter ondersteuning en uitvoering van zijn werkzaamheden. Dat bureau is een buitendirectie van OCW, ondergebracht bij het Directoraat-Generaal Funderend Onderwijs (DGFO). Bij het bureau CvTE werkt in totaal 69,8 fte aan medewerkers.¹⁸ Formeel staat het personeel van het

---

¹⁴ [Kamerstuk 14-4-2008](#)

¹⁵ Ter verduidelijking: Stichting Cito vervult wettelijke en publiekrechtelijke taken (Wet SLOA) en Cito BV opereert als marktpartij en biedt producten voor het onderwijs en bedrijfsleven (zoals leerlingvolgsystemen etc.). Op die manier worden dus subsidies onderscheiden van inkomsten uit de markt.

¹⁶ Gedurende de onderzoeksperiode was de naam DGFO: Directeur-Generaal Primair en Voortgezet Onderwijs.

¹⁷ [Onderzoekskader College voor Toetsen en Examens](#)

¹⁸ CvTE jaarverslag 2023

bureau onder het gezag van het College en legt het over de werkzaamheden alleen verantwoording af aan het College.¹⁹ Het bureau CvTE is opgedeeld in drie afdelingen: de afdeling vo (inclusief staatsexamens vo), de afdeling NMP (staatsexamen Nederlands als tweede taal (Nt2), middelbaar beroepsonderwijs (mbo), primair onderwijs (po)) en de afdeling staf.

Onder deze laatste afdeling vallen de teams digitalisering, ondersteuning, HR & financiën en communicatie.²⁰ Er is een managementteam waarin de drie afdelingshoofden, de secretaris-directeur, en de teamleider HRM deel uitmaken. Het managementteam is faciliterend aan het College en legt inhoudelijk onderwerpen voor. Het College heeft een bestuursreglement waarin zaken rondom organisatie, mandaatregeling, de verdeling in bevoegdheden en taken tussen het College en het bureau, werkwijze, procedures, klachtafhandeling en integriteit zijn vastgelegd.

Het CvTE maakt voor de uitvoering van een groot deel van zijn taak gebruik van leden van de diverse commissies, bijvoorbeeld constructiegroepen (onder verantwoordelijkheid van Stichting Cito) en vaststellingscommissies. De leden van de vaststellingscommissies zijn niet in dienst van het CvTE maar krijgen wel een vergoeding voor hun werkzaamheden. Dat kan een directe vergoeding zijn of een vergoeding aan hun werkgever. De vaststellingscommissies bestaan uit leraren en docenten met ervaring in het lesgeven aan de relevante leerlinggroepen, vakken en onderwijstype en worden voorgezeten door een docent uit het afnemend onderwijs. Iemand uit het hbo of wo zit bijvoorbeeld de vaststellingscommissies van de centrale examens havo en vwo voor. Elke commissie werkt samen met een toetsdeskundige die werkt bij Stichting Cito.

De taak van de vaststellingscommissies is het vaststellen van de opgaven en de correctievoorschriften van de centrale examens en toetsen en het adviseren van het bureau over syllabi, toetswijzers en normering. De syllabuscommissies bestaan uit docenten met ervaring in het lesgeven aan de relevante leerlinggroepen en vakken en worden ondersteund door Stichting Cito en SLO. De belangrijkste taak van deze commissies is het vaststellen van de inhoud van de syllabi, die richting geven aan examenmakers (toetsconstructeurs en -vaststellers) en die een (wettelijke) leidraad voor leraren en docenten vormen.

Naast de vaststellingscommissies werkt een groot aantal mensen voor het CvTE waarvan de kosten en vergoedingen via DUO lopen, bijvoorbeeld bij de examinatoren en examensecretarissen voor de staatsexamens vo.

2.2 De examenketen en de omgeving

In dit onderdeel gaan we in op het systeem van organisatie en besturing in en rondom het CvTE waarbij we de werking van de interactie tussen het ministerie van OCW (als opdrachtgever en eigenaar), het CvTE (College en bureau), de ketenpartners en de Inspectie van het Onderwijs (toezichthouder) aan de orde laten komen.

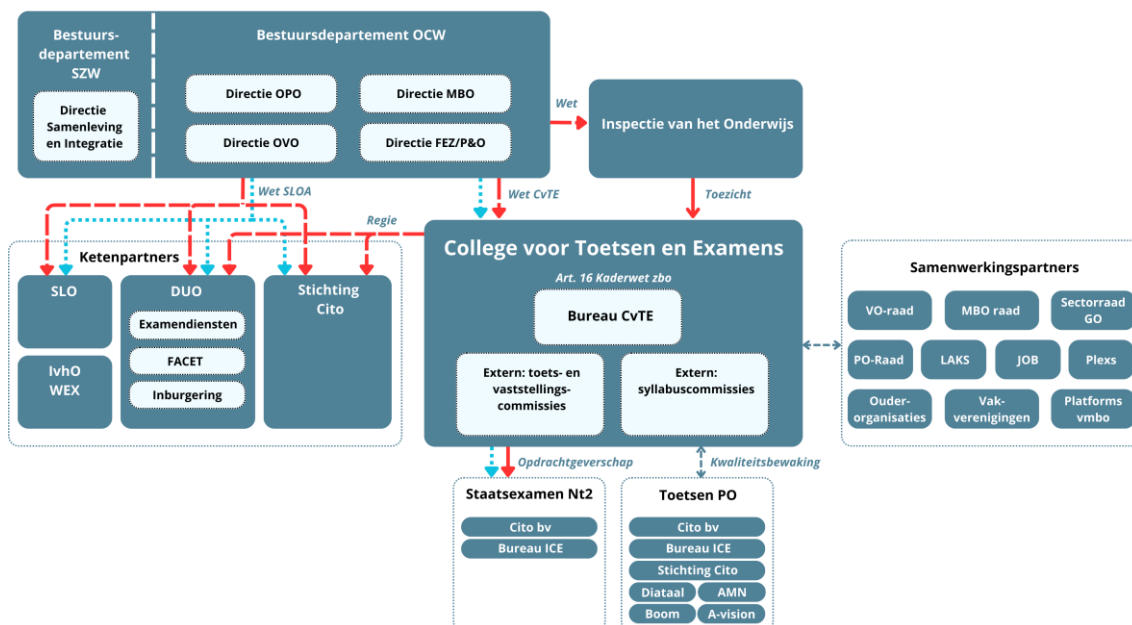
In Figuur 2.1 geven we een schematische weergave van het systeem van besturing en organisatie. In de figuur geven we een overzicht van de positie van het CvTE ten opzichte van OCW(-onderdelen) en ketenpartners en samenwerkingspartners. Aan de hand hiervan bespreken we de diverse actoren en hun onderlinge relaties.

¹⁹ Dat is vastgelegd in artikel 16 van de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen

²⁰ [Bestuursreglement College voor Toetsen en Examens](#)

Het College (centraal in het figuur) is het feitelijke zelfstandige bestuursorgaan (zbo). Het bureau is een buitendirectie van OCW. Volgens de kaderwet ZBO (art. 16) staat het personeel dat werkzaam is ten behoeve van een zelfstandig bestuursorgaan onder het gezag van dat orgaan en legt het over de werkzaamheden uitsluitend aan dat orgaan verantwoording af.

Figuur 2.1 CvTE en omgeving (2019-2023)²¹

OCW

Omdat (de secretaris-directeur van) het bureau zorgdraagt voor een groot deel van de taken van het College en onder 'het gezag van het zbo staat', valt daarmee dus eigenlijk een OCW-onderdeel onder het gezag van het College. Tegelijkertijd heeft de secretaris-directeur van het bureau net zoals alle andere directies (binnen de DG-kolom) een gezagsrelatie met de Directeur-Generaal Funderend onderwijs (DGFO) van OCW. Hiertoe wordt jaarlijks een managementafspraken (MA) ingevuld. In de praktijk stuurt OCW op een aantal bedrijfsvoeringsindicatoren: apparaatskosten (APK), bezetting (aantallen fte's), ziekteverzuim, mobiliteit en arbeidsparticipanten.²² Op deze aspecten van de bedrijfsvoering stuurt dus niet het College, maar stuurt de DGFO (OCW) het bureau aan. De directie financieel economische zaken (fez) ondersteunt de DGFO hierbij. Sinds het najaar van 2023 is er een team Eigenaarsadvies van OCW, dat de rol van eigenaar richting zbo's ondersteunt.

Het jaarlijkse werkprogramma van het CvTE, vergezeld van de bijbehorende begroting, is een belangrijk sturingsmiddel voor OCW op de werkzaamheden van het College (en daarmee ook die van het bureau). De Wet CvTE schrijft voor dat het College jaarlijks een werkprogramma en begroting indient. Die worden door OCW beoordeeld en op basis daarvan worden middelen voor de taakuitvoering toegekend.

De OCW-beleidsdirecties opo, ovo en mbo²³ bepalen de inhoud van het takenpakket van het CvTE binnen het kader van wat daarover in de Wet CvTE of andere wet- en regelgeving is opgenomen. Dit

²¹ Boom heeft alleen een erkend lvs en geen doorstroomtoets, niet-erkende leerlingvolgsystemen zijn niet opgenomen in het figuur.

²² Bij arbeidsmarktparticipanten gaat het om aanstellingen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

²³ Het ministerie van SZW maakt gebruik van het staatsexamen Nt2 en maakt hiervoor financiële middelen over naar OCW.

heeft voornamelijk een relatie met de programmamiddelen. Het overheidsbeleid in deze sectoren bepaalt de benodigde werkzaamheden. Wijzigingen in beleid (bijvoorbeeld de invoering van de doorstroomtoets) leiden tot een aanpassing van het takenpakket van het College en de bijbehorende programmagelden. Aan OCW-zijde is het account CvTE ingericht (ondergebracht bij de directie ovo) waarbij opdrachtgeverschap van alle relevante directies (opo, ovo en mbo) richting het CvTE gepositioneerd is. Deze gecoördineerde aanpak is van belang voor een helder en intern onderling afgestemd takenpakket voor het CvTE.

Aansturing ketenpartners

Voor de taken in het kader van de centrale examens vo, de centrale examens mbo, de Centrale Eindtoets po, de doorstroomtoets en leerlingvolgsystemen po en de staatsexamens vo is het CvTE geen gedelegeerd opdrachtgever richting Stichting Cito en DUO. Er is bij deze taken een scheiding aangebracht tussen verantwoordelijkheid voor de inhoud en verantwoordelijkheid voor de financiën. OCW heeft hier een directe financiële relatie met Stichting Cito en DUO. Het CvTE is verantwoordelijk voor inhoudelijke afspraken met deze partijen.

Het onderscheid is in figuur 2.1 aangegeven met pijlen van verschillende kleuren. De rode pijlen geven een inhoudelijke relatie weer, bijvoorbeeld: beleidswensen van directies, constructieopdrachten aan Stichting Cito. De blauwe pijlen geven een financiële relatie weer, onder andere: het beschikbaar stellen van budget, de daadwerkelijke betaling.

Voor het staatsexamen Nt2 heeft het CvTE de positie als gedelegeerd opdrachtgever. Hier stuurt het College dus zowel op inhoud als op budget. Daarvoor heeft het CvTE met Cito BV een contract afgesloten voor de onderdelen luisteren en spreken en met Bureau ICE voor de onderdelen lezen en schrijven. Het CvTE is hier dus verantwoordelijk voor de inhoud (rode pijl) en voor het budget dat daarmee gemoeid is (blauwe pijl). Het gaat hier om marktactiviteiten (niet-wettelijke taken) die Cito BV en Bureau ICE uitvoeren op grond van een contract dat ze hebben verworven via een aanbestedingsronde.

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van OCW. DUO heeft een wettelijke taak bij de uitvoering van de toetsen en examens (productie, opslag en distributie) en het staatsexamen vo (organisatie, afname staatsexamens, vaststellen eindcijfers, uitreiking diploma's) en het staatsexamen Nt2 (organisatie, afname staatsexamens, uitreiking diploma's). Dit is in het figuur te zien aan de rode en blauwe lijn tussen OCW en DUO. Daarnaast is DUO verantwoordelijk voor de ontwikkeling en beheer van Facet. Facet is het systeem dat gebruikt wordt voor de afname van digitale toetsen en examens (Centrale Eindtoets, centrale digitale examens BB en KB, theorievragen van de csp'e's, de kunstexamens vmbo gl/tl, havo en vwo, mbo-examens, het staatsexamen Nt2). DUO is een baten-lastendienst van OCW en de directeur-generaal valt direct onder de secretaris-generaal van OCW. DUO wordt voor de uitvoering van de werkzaamheden rondom de examens rechtstreeks door OCW gefinancierd. De samenwerking tussen OCW, het CvTE en DUO is vastgelegd in een Samenwerkingsafpraak.

Het SLO speelt vaak een rol in syllabuscommissies en bij vakvernieuwingen. Een jaar geleden heeft SLO een gezamenlijk visiestuk geschreven met CvTE en dat is de basis van de samenwerking met het CvTE. SLO wordt niet aangestuurd door het CvTE maar vraagt het CvTE om mee te denken om te voorkomen dat ze examenprogramma's maakt die niet toetsbaar zijn.

Inspectie van het Onderwijs

In de Wet op het Onderwijstoezicht (art. 15f) is opgenomen dat de Inspectie van het Onderwijs toezicht houdt op de kwaliteit van het functioneren van het College en op de naleving van de bij, of krachtens de Wet College voor Toetsen en Examens, de Wet op het Voortgezet Onderwijs en de Wet Voortgezet Onderwijs BES gegeven voorschriften. Daarvoor heeft de Inspectie in overleg met OCW en het CvTE een onderzoekskader ontwikkeld. De Inspectie doet een jaarlijkse risicoanalyse aan de hand van het jaarverslag van het CvTE of het CvTE de wettelijke taken heeft uitgevoerd, wettelijke voorschriften heeft nageleefd en zich heeft verantwoord over het gevoerde kwaliteitsbeleid. Aanvullend worden eventueel meldingen of signalen nagetrokken. Deze analyse vormt de basis voor de identificatie van mogelijke risico's ten aanzien van het functioneren van het CvTE, met name waar het de uitvoering van zijn wettelijke taken betreft. Naast het onderzoek naar de uitvoering van de taken doet de IvHO eens in de drie jaar onderzoek naar de kwaliteitsborging door het CvTE. Daarbij gaat het erom of het CvTE kan aantonen dat de kwaliteit, het niveau en de afname van centrale toetsen en examens gewaarborgd is. In onderling overleg met het CvTE worden de thema's voor de driejaarlijks onderzoeken bepaald. Het CvTE heeft een onderzoeksagenda waarmee zij de eigen kwaliteitsonderzoeken naar het waarborgen van de validiteit, betrouwbaarheid en normering van centrale toetsen en examens programmeren. Deze onderzoeken vormen de kern van de verantwoordingsinformatie die de Inspectie in het driejaarlijkse onderzoek betreft. Dit Inspectieonderzoek bestaat uit twee delen: 1. verificatie van de verantwoordingsinformatie; 2. analyse van de informatie om vast te stellen of het CvTE de psychometrische kwaliteit, inclusief de normering, waarborgt.

Daarnaast ziet de Inspectie toe op een correct verloop van de toets- en examenafnames in het veld (po, vo, mbo). De Inspectie kan bijvoorbeeld naar aanleiding van onregelmatigheden examenuitslagen ongeldig verklaren. Dat geldt ook voor de staatsexamens vo. Omdat het CvTE bij de staatsexamens vo eigenlijk de rol van de school (als exameninstelling) vervult, ziet de Inspectie dus ook specifiek op de uitvoering van die taak van het CvTE toe. Niet vanuit het onderzoekskader CvTE maar vanuit de rol als toezichthouder op het volgens de voorschriften verlopen van het centraal examen.

Samenwerkingspartners

Verder spelen diverse partijen een rol in de toets- en examenketen waarmee het CvTE een samenwerkingsrelatie onderhoudt: hier gaat het dus niet om in wet- en/of regelgeving vastgelegde verantwoordelijkheden of taken. Daarbij gaat het dan om bijvoorbeeld het LAKS, de sectorraden, PLEXS, Ouders & Onderwijs e.d. Het CvTE voert periodiek overleg met deze partijen over o.a. signalen uit het veld of de achterban en communicatie.

Hoofdstuk 3. Algemene resultaten

We gaan in dit hoofdstuk in op de doeltreffendheid en doelmatigheid op organisatieniveau van het CvTE. In de volgende hoofdstukken doen we dit per taak (toets/examen). Een aantal zaken zijn overkoepelend ingericht en die bespreken we in dit hoofdstuk. We beginnen met een aantal belangrijke ontwikkelingen en volgen daarna het stramien uitvoering taak, kwaliteitsbewaking, samenwerking en doelmatigheid. De eerste drie delen (paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3) betreffen de doeltreffendheid.

3.1 Ontwikkelingen

Het CvTE opereert in een omgeving die continu in beweging is. Politieke ontwikkelingen, ontwikkelingen in het onderwijsveld maar ook maatschappelijke ontwikkelingen vereisen van het CvTE dat het steeds in staat is zich aan te passen aan veranderende omstandigheden. Hieronder bespreken we deze ontwikkelingen in de evaluatieperiode en hoe het CvTE hiermee om is gegaan.

Coronaperiode

De periode 2019-2023 werd met name getekend door de coronapandemie. De coronapandemie is van invloed geweest op de hele onderwijssector en had hierdoor ook grote gevolgen voor de uitvoering van de taken van het CvTE. Vanwege de coronapandemie in 2020-2022 zijn er scholensluitingen geweest. Leerlingen in het funderend onderwijs en studenten in het mbo hebben als gevolg van de scholensluitingen een minder optimale voorbereiding gehad op de eindtoets en de examens. Daarom zijn door OCW besluiten genomen over de doorgang van de toetsen en examens. Het centrale eindexamen in het vo en de eindtoets in het po zijn in 2020 niet doorgedaan, in andere sectoren zijn aanpassingen gedaan in de afnameperiode of -wijze. In de hierop volgende hoofdstukken lichten we de aanpassingen verder toe.

Ontwikkelingen Facet

In 2019 heeft het CvTE aan OCW gecommuniceerd dat het niet verantwoord was om de digitale Centrale Eindtoets af te nemen in 2019 vanwege technische instabiliteit in het digitale afnamesysteem Facet, waardoor een betrouwbare afname niet gegarandeerd kon worden. Nadien is het systeem verbeterd en heeft de digitale afname wel weer plaatsgevonden.

Organisatiewijziging

Toen de huidige secretaris-directeur in 2018 in dienst kwam is deze direct begonnen met een organisatiewijziging die tot medio 2021 heeft geduurd. De managementstructuur is aangepakt en het managementteam verkleind door afdelingshoofden te benoemen, wat de onderlinge afstemming vergemakkelijkt. Ook zijn de ondersteunende diensten gecentraliseerd en versterkt. Op het niveau van de bedrijfsvoering is er een professionaliseringsslag bezig. Dit leidt ook tot groei van de organisatie. Eerder deed één medewerker alle bedrijfsvoering, terwijl nu verschillende medewerkers zich op specifieke delen van de bedrijfsvoering richten.

Begin 2019 is gekozen voor werken met speerpunten in een vijfjaarlijkse cyclus. Deze speerpunten vormen de uitgangspunten voor het strategisch personeelsplan, van daaruit bouwt het CvTE aan een robuustere organisatie.

Toenemende politieke aandacht

Bij verschillende taken van het CvTE is toegenomen aandacht vanuit de politiek merkbaar. Voorbeelden zijn de staatsexamens vo, de doorstroomtoetsen po en het examineren in coronatijd. Dit wordt gekenmerkt door een stijgend aantal Kamervragen en ontwikkelingen die hieruit volgen. De werkzaamheden van het CvTE staan daarmee meer onder een vergrootglas dan in het verleden. Dit is mogelijk wel een bredere maatschappelijke ontwikkeling, maar vraagt van het CvTE om snel te reageren en meer alert te zijn op reacties vanuit de kamer en (sociale) media. Dit alles heeft effect op het werk en de werkdruk van het CvTE.

3.2 Uitvoering taak

Bij het beschrijven en beoordelen van de uitvoering van taken van het CvTE is het niet goed mogelijk een onderscheid te maken tussen het College en het bureau. Immers het grootste deel van de werkzaamheden die nodig zijn om de taak van het College uit te oefenen zijn gemandateerd aan het bureau. Het bureau staat onder gezag van het College en legt alleen verantwoording af aan het College. Dat maakt dat de doeltreffendheid van het College (het zbo) en dat van het bureau onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Taak en uitvoering

De Inspectie gaat jaarlijks aan de hand van het jaarverslag na of het CvTE zijn wettelijke taken heeft uitgevoerd, de wettelijke voorschriften heeft nageleefd en zich heeft verantwoord over het gevoerde kwaliteitsbeleid. Daarnaast analyseert de Inspectie informatie uit andere bronnen, waaronder ontvangen meldingen en signalen van scholen en kandidaten. Uit deze analyse volgt een inschatting van het risico of de wettelijke taken niet naar behoren zijn uitgevoerd of dat de kwaliteit van het functioneren van het CvTE onvoldoende is. De ketenregietaak behoort niet tot het domein van het toezicht door de IvhO.

De IvhO constateerde voor de jaren 2019 tot en met 2022 steeds dat het CvTE aan zijn wettelijke taken heeft voldaan. Ook waren er geen indicaties dat de kwaliteit van de uitvoering van de wettelijke taken onvoldoende was of indicaties dat de kwaliteit van het functioneren van het CvTE onvoldoende was. Een uitzondering is dat de IvhO in de risicoanalyse over 2020 aangeeft de IvhO dat door het niet doorgaan van de Centrale Eindtoets en de centrale examens het CvTE (i.v.m. de coronapandemie) een deel van de wettelijke taken niet kon uitvoeren.

Op grond van de risicoanalyses van de IvhO over de jaren 2019 tot en met 2022 kunnen we concluderen dat het CvTE in de eerste vier van de jaren van de evaluatieperiode zijn wettelijke taken naar behoren heeft uitgevoerd. Van 2023 is de analyse van het Inspectie op het moment van schrijven nog niet gepubliceerd.

Het CvTE zelf is erg tevreden over de uitvoering van de wettelijke taken. Op het niveau van de regietaak is er soms wel zoektocht naar de positie ten opzichte van de ketenpartners. Binnen OCW is er ook tevredenheid over het uitvoeren van de taken. Gezien de complexiteit van de organisatie van de examens is er veel waardering voor dat dit grotendeels geruisloos verloopt. Ook ketenpartners en vertegenwoordigende organisaties zijn positief over de taakuitvoering.

Het CvTE wordt door sommige respondenten wat behoudend gevonden. Bij de aard van de opdracht en de impact op het onderwijs past enig conservatisme. De kwaliteit staat voorop. Veranderprocessen gaan daardoor ook langzaam. Toch zien respondenten ook mogelijkheden waarop het CvTE, ook richting OCW als beleidsmaker, vernieuwender kan zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om digitalisering, vernieuwing van

exameninhoud en alternatieve wijze van examineren. Hierbij moet opgemerkt worden dat het CvTE als uitvoeringsorganisatie geen beleidsmaker is, en daardoor ook niet verantwoordelijk is voor het initiëren van vernieuwingen.

Coronatijd

Ook in coronatijd heeft het CvTE zorg gedragen voor het zo goed mogelijk doorgaan van de toetsen en examens. Medewerkers van het CvTE zijn trots op de veerkracht waarmee de organisatie in deze tijd met alle veranderingen om is gegaan en ervoor heeft gezorgd dat er examens waren en genormeerd werden, en dat het veld de informatie had om de afnames te realiseren. Dat heeft veel gevraagd van het CvTE en daardoor zijn andere zaken blijven liggen. Een voorbeeld daarvan is de digitale toegankelijkheid van beleidstukken en notities, de gesprekken hierover waren opgestart maar daar is het CvTE pas recentelijk weer mee aan de slag.

Door corona kwam er eind 2020 veel extra politieke aandacht voor taken van het CvTE, met name voor de staatsexamens vo. Hierdoor heeft de organisatie zich snel ontwikkeld om steeds beter te kunnen inspelen op zaken die spelen in de actualiteit en te reageren op een toenemend aantal Kamervragen. Ook is er een steeds stevigere relatie met OCW ontstaan, waarin door de partijen sterk collegiaal wordt opgetrokken. Ook de wisselwerking tussen College en bureau is nog steviger geworden door de bijzondere situatie van corona.

Ook de ketenpartijen zijn heel positief over het handelen van het CvTE in de coronaperiode. Het beeld is dat er daadkrachtig en gestructureerd gehandeld is. Ook was de communicatie naar het onderwijsveld goed, en dit gaf rust in het onderwijs. Ook het regelen van bijvoorbeeld de verruiming van de herkansingsmogelijkheden vinden respondenten echt goed gedaan. Dit vroeg veel inzet van het CvTE om dat mogelijk te maken.

In de coronaperiode moesten politieke besluitvorming, beleidsvorming en uitvoering in korte tijd en onder grote druk plaatsvinden. Er is toen een werkgroep Examens opgericht, met daarin mensen met inhoudelijke expertise uit verschillende organisaties. Er is in die tijd erg goed samenwerkt. De intensieve samenwerking maakte dat er vanuit verschillende organisaties ook meer met elkaars taken bezig werd gehouden en scheiding tussen taken wat vervaagde. Bijvoorbeeld als het gaat om de taakverdeling tussen het CvTE en DUO. Men geeft aan dat het soms lastig blijkt om de scheiding van taken terug te draaien naar de 'oude situatie'. Het is soms nog zoeken naar hoe regie eruitziet. In overleg met elkaar komen de partijen over het algemeen tot een goede oplossing. Ondertussen lijdt de uitvoering niet hieronder, aldus respondenten.

In de coronaperiode is geleerd dat er investering in de samenwerking nodig is in de 10 procent van de gevallen dat zaken ingewikkelder zijn dan de normale gang van zaken: hoe weten het CvTE, OCW, DUO en Stichting Cito elkaar dan te vinden en informeren? Het CvTE is over het algemeen regievoerder op het proces en weet die rol uitstekend te pakken. In situaties die afwijken van de reguliere gang van zaken, waarbij veel politieke aandacht is, neemt OCW die regierol meer op zich. Dit is op twee momenten gebeurd: in de coronaperiode en met de staatsexamens vo.²⁴ De organisaties merken dat er nu nog soms sprake is van 'ontwarring': wie is waarvan? In gesprek met elkaar worden de rollen weer verhelderd.

---

²⁴ Het CvTE werkt aan de verbeteragenda met als doel de staatsexamens toekomstbestendig te houden, flexibeler te maken en beter te laten aansluiten bij specifieke groepen kandidaten.

Incidenten, klachten en bezwaar

Klachten

Het CvTE heeft als verantwoordelijke voor centrale examens en toetsen ook een taak bij de behandeling van vragen en klachten over onvolkomenheden daarin en over de afnames die onder verantwoordelijkheid van het CvTE plaatsvinden. Klachten over toetsen of examens kunnen via verschillende routes worden ingediend.

- Voor de Centrale Eindtoets po was er tot 2023 een helpdesk voor betrokkenen op scholen.
- Ouders konden naar de school zelf of naar Ouders en onderwijs.
- Voor klachten over examens in het vo is er het Examenloket bij DUO en de Examenlijn van het CvTE. De Examenlijn behandelt inhoudelijke vragen en opmerkingen naar aanleiding van de examenopgaven en correctievoorschriften vo.
- Vo-leerlingen kunnen met hun klachten terecht bij het LAKS.
- Voor de centrale examens in het mbo is er voor betrokkenen bij de instellingen de website examenbladmbo.nl waar klachten kunnen worden ingediend.
- Studenten kunnen bij de klachtenlijn van JOB terecht. Zowel JOB als LAKS bespreken (een selectie van) de klachten met het CvTE.

In de examenverslagen vo en mbo staan overzichten met de aantallen klachten via de verschillende kanalen en de inhoud daarvan. Ook staat de eventuele opvolging vanuit het CvTE op specifieke klachten benoemd. Hetzelfde geldt voor incidenten. De examenverslagen zijn openbaar.

Wat via al bovengenoemde kanalen aan vragen en klachten binnenkomt, heeft niet altijd betrekking op onderdelen in het toets- en/of examenproces waar het CvTE verantwoordelijkheid voor draagt. Dat geldt wel voor klachten over (gedrag van medewerkers van) het CvTE zelf. Daarvoor heeft het CvTE een klachtenprocedure ingericht die helder op de website wordt beschreven. Dit betreft dan klachten die vallen onder de reikwijdte van de Algemene wet bestuursrecht (AWB, art. 9, klachtenafhandeling door een bestuursorgaan). Daarnaast zijn er de klachten van staatsexamenkandidaten (vo en Nt2) die ingediend worden bij DUO en die vervolgens bij het CvTE terecht komen. Het CvTE is bij de staatsexamens vo en Nt2 verantwoordelijk voor de afname van de examens, voor de kandidaten is de rol van het CvTE te vergelijken met een exameninstituut of school met een examenlicentie. Het is daarom logisch dat klachten over de afname terecht komen bij het CvTE, in tegenstelling tot bij de toetsen en examens waar het CvTE geen uitvoerende rol heeft in de afnames.

In de jaarverslagen zijn de aantallen klachten (over het CvTE) en de afwikkeling daarvan weergegeven. Veelal konden klachten richting het CvTE in gesprek opgelost worden of gingen ze niet over taken van het CvTE, zo staat in de jaarverslagen. De jaarverslagen geven geen inzicht in de aard van deze in gesprek opgeloste klachten. We geven het aantal klachten uit de jaarverslagen weer in Tabel 3.1.

In 2021 is het bestuursreglement van het CvTE geactualiseerd. Het *Bestuursreglement College voor Toetsen en Examens* (Staatscourant 2021, 15575) regelt een mandaat voor DUO. Met dit mandaat heeft DUO ook de bevoegdheid gekregen om namens het CvTE te oordelen over klachten die samenhangen met de uitvoering van de bevoegdheden in het mandaat, alsook om te beslissen over eventuele bezwaarschriften. Dit betekent dat een aantal klachten door DUO wordt afgehandeld en er ook klachten worden doorgestuurd naar het CvTE. Niet altijd leidt een klacht tot een oordeel van het CvTE, omdat volgens het CvTE vaak naar tevredenheid van de klagers aan de klacht tegemoet kon worden gekomen en de behandeling eerder kon worden afgerond. Het is uit de jaarverslagen niet duidelijk wanneer een klacht wel of niet tot een oordeel leidt.

Tabel 3.1 Klachten en bezwaren richting het CvTE²⁵

Type	2019	2020	2021	2022	2023
Klachten binnengekomen	11	5	1	? ²⁶	? ²⁶
Klachten met oordeel	?	0	1	1	1
Bezwaren	1	1	1	1	1

Bij de staatsexamens²⁷ ligt het aantal klachten en bezwaren dat is ingediend hoger (zie Tabel 3.2). Omdat het CvTE hier de rol heeft als exameninstantie komen er logischerwijs meer klachten binnen. In vergelijking met het totaal aantal kandidaten²⁸ gaat het niet om een hoog aantal.

Tabel 3.2 Klachten en bezwaren staatsexamens

	2019	2020	2021	2022	2023
Afgehandeld bij DUO	?	24	21	13	15
Doorgestuurd naar CvTE		31	18	12	24
Met oordeel CvTE		0		0	0
Ingediende bezwaren DUO			59	71	188
Beslissing op bezwaar DUO			44	59	161
Gegronnd verklaard bezwaar			19	44	51
Beroep					1

Bron: CvTE jaarverslagen 2019-2023 bewerking Oberon

Los van officiële klachten krijgt het CvTE veel feedback van betrokkenen bij examens. Dat gaat niet altijd over de rol van het CvTE maar wordt wel benut.

Incidenten

Incidenten komen binnen alle taken van het CvTE voor. Het kan zijn dat het CvTE incidenten zelf ontdekt, maar ook dat ketenpartners of het veld melding maakt. Incidenten die openbaar worden zijn over het algemeen van relatief grote omvang: bijvoorbeeld een foutieve normering bij de eindtoetsen in 2019.²⁹ Daarnaast vindt er tijdens iedere toets-/examenperiode een reeks van kleinere incidenten plaats die van beperkte reikwijdte zijn en lang niet altijd openbaar worden.

Het CvTE neemt (deels in samenspraak met relevante partijen) een besluit over de te volgen maatregelen bij incidenten (zowel klein als groot). Daarvoor kan het CvTE in elk geval terugvallen op continuïteitsplannen. Dat biedt bij de kleine incidenten voldoende houvast voor een beslissing die het CvTE zelfstandig kan nemen. Incidenten worden in principe allemaal continu besproken in de keten. Na afronding van een examenperiode is er een formele verslaglegging, die wordt besproken in de keten en in het College. Op hoofdlijnen zijn de incidenten hierin opgenomen. Bij een groot incident roept het CvTE het crisisteam aan tafel; daarin zit de hele keten en ook OCW.

Het CvTE stelt via diverse kanalen betrokken partijen en personen uit het veld bij incidenten zo snel mogelijk op de hoogte. Dat gaat via de contactpersonen per school/instellingen en via Examenblad. Verder staat het CvTE met diverse organisaties in contact die in het geval van incidenten waar nodig ook

²⁵ Bron: CvTE jaarverslagen 2019-2023 bewerking Oberon.

²⁶ Vanaf 2022 zijn alleen klachten die een oordeel kregen gerapporteerd.

²⁷ In de jaarverslagen van het CvTE is niet geduid of het gaat om klachten over het staatsexamen vo of Nt2.

²⁸ Jaarlijks nemen ongeveer 30 – 40.000 kandidaten deel aan het staatsexamen vo of Nt2.

²⁹ [Onjuiste uitslag eindtoets 11% van groep 8-leerlingen](#)

worden geïnformeerd. Soms kunnen deze organisaties helpen door actief relevante informatie te verspreiden bij incidenten, daarnaast is het van belang dat zij op de hoogte zijn indien er daar vragen worden gesteld. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld de VO-raad, PLEXS, Platforms vmbo, LAKS of JOB.

3.3 Kwaliteitsbewaking en risico's

Kwaliteitsbewaking

De toetsen en examens en daarmee de organisatie liggen voortdurend onder een vergrootglas. Afwijkingen van de kwaliteit kunnen leiden tot maatschappelijke onrust en kunnen politieke consequenties hebben. Dit besef leidt bij het CvTE tot een sterke nadruk op kwaliteit. De toetsen en examens worden ontwikkeld met behulp van Stichting Cito, een nationaal en internationaal expertisecentrum op het terrein van toetsontwikkeling, en Cito BV en Bureau ICE voor het staatsexamen Nt2. Dat betekent dat het CvTE voor de ontwikkeling van de toetsen en examens optimaal gebruik maakt van de beschikbare toetsdeskundigheid in Nederland.

Binnen de verschillende taken zijn continuïteitsplannen en handboeken geschreven om daarmee de kwaliteit te waarborgen en te monitoren. Overkoepelend is er een onderzoeksagenda. Hierin staat de planning van onderzoeken door externe partijen naar de kwaliteit van de toetsen en examens. Daarnaast evalueert het CvTE ook intern de processen op verbeterpunten. Doordat de Stichting Cito conform de Wet Subsidiëring Landelijke Ondersteuningsactiviteiten (SLOA) wordt ingezet voor het ontwikkelproces van de inhoud van de toetsen en examens, is er een belangrijke waarborg voor kwaliteit. Verbinding met het onderwijsveld en daarmee inhoudelijk draagvlak voor de examens wordt ondersteund door docenten te betrekken in het ontwikkelproces via de syllabus- en vaststellingscommissies.

Naast de jaarlijkse risicoanalyse naar de uitvoering van de taken doet de IvHO eens in de drie jaar onderzoek naar de kwaliteitsborging door het CvTE. In onderling overleg met het CvTE worden de thema's voor de driejarige onderzoeken bepaald. In de onderzoeksperiode heeft de IvHO tweemaal een driejaarlijks onderzoek uitgevoerd. In september 2020 en in december 2023-januari 2024. In 2020 heeft de IvHO zich een oordeel gevormd over de kwaliteit van de procedures die het CvTE inzet voor het waarborgen van de kwaliteit van de toetsen en de examens, en over de wijze waarop het CvTE belanghebbenden betreft bij de examinering. Samengevat concludeerde de Inspectie in 2020 dat het CvTE de waarde van het diploma en de examencijfers goed waarborgt. Ook de wijze waarop het CvTE betrokkenen en het veld betreft, zowel in de constructie als evaluatie wordt gewaardeerd. Er was verbetering mogelijk in de communicatie over de kwaliteitseisen en de opvolging die het CvTE geeft aan signalen vanuit leraren en leerlingen.³⁰

Op het randje van de evaluatieperiode, in december 2023-januari 2024 onderzocht de IvHO de kwaliteit van de procedures die het CvTE heeft ingezet bij het doorvoeren van de referentieniveaus taal en rekenen in de centrale toetsen en examens. Hieruit concludeerde de Inspectie dat het CvTE voor het po, vo en mbo (met een gedeeld referentieniveau Nederlandse taal) bewaakt dat de toetsen en examens gelijkwaardig aan elkaar zijn. Verder constateerde de Inspectie dat de communicatie met het onderwijs en de inbreng van leraren beter gewaarborgd zijn dan ten tijde van het onderzoek in 2020.³¹

³⁰ [Driejaarlijks onderzoek College voor Toetsen en Examens \(CvTE\) 2020](#)

³¹ [Driejaarlijks onderzoek College voor Toetsen en Examens \(CvTE\) 2024](#)

Risico's en risicobeheersing

Voor het CvTE is het van groot belang om vroegtijdig risico's op verstoring in de toets- en examenketens (van ontwikkeling tot afname) in het vizier te hebben om daarvoor maatregelen te kunnen treffen. Het CvTE is zich bewust van de aandacht die nodig is voor zowel risico's als maatregelen ter beperking hiervan. In de hoofdstukken over de afzonderlijke taken bespreken we de risico's en incidenten die daar waargenomen zijn. In dit deel noemen we een aantal algemene punten op bureau of Collegeniveau.

Digitalisering

De mogelijkheden van digitalisering van toetsen en examens blijven zich ontwikkelen. Digitalisering biedt mogelijke voordelen op het terrein van bijvoorbeeld informatie-uitwisseling, flexibele afname, correctie of kostenbeheersing. Door diverse betrokkenen wordt ook in deze evaluatie erop gewezen dat de digitalisering ook risico's met zich meebrengt. Bijvoorbeeld als het gaat om beveiliging en de reikwijdte van de impact. Ook is de krapte op de arbeidsmarkt een risico, waardoor het lastig is experts te vinden die de ontwikkelingen voor digitalisering kunnen ondersteunen.

Het examenplatform Facet wordt gebruikt voor de afname van toetsen in het po (tot 2023), vo, mbo en het staatsexamen Nt2. Bij de digitale examens is er een cyclus met DUO/Facet met periodieke tests ter controle op de kwaliteit van het systeem. Een van die tests is het ketenacceptatietest (KAT). De hele keten wordt hierbij betrokken: mbo, vo en Nt2, zowel intern binnen het CvTE als extern (DUO, Stichting Cito, Bureau ICE).

Eventuele knelpunten of risico's worden zo tijdig opgemerkt en door de betrokken partij opgepakt.

Hierin wordt wel gemerkt dat de bemensing bij DUO soms krap is, waardoor niet alle punten uit de KAT (goed) opgepakt (kunnen) worden. Dit zorgt niet voor grote risico's, maar soms wel dat bepaalde wensen voor een examen niet direct worden opgepakt.

Het CvTE heeft ook een klankbordgroep Facet opgericht waarin ze betrokkenen vanuit het veld vragen input te leveren voor de ontwikkeling van Facet.

Informatiehuishouding

Binnen het CvTE is team digitalisering betrokken bij het verder ontwikkelen van de ICT-omgeving en informatiehuishouding. Ten aanzien van de ICT-omgeving was er onduidelijkheid of het CvTE dit zelf moest aanbesteden of dat dit bij OCW kon ondergebracht. Daardoor is nog niet de ontwikkeling doorgemaakt die het CvTE zou wensen. Qua informatiehuishouding (o.a. digitoegankelijkheid, openbaarheid documenten. AVG-wetgeving) is de bemensing de bottleneck, die is niet meegegroeid met de rest van de organisatie. Het CvTE moet aan alle wet- en regelgeving die geldt voor de overheid voldoen, er is een risico dat dat niet gaat lukken door personeelstekort.

Personele bezetting

Voor de continuïteit van de processen rondom toetsen en examens is een daarbij passende personele bezetting nodig. Het CvTE heeft geïnvesteerd in het robuuster maken van het bureau, er is meer personeel bij gekomen in zowel de inhoudelijke afdelingen als in de afdeling Staf. Hierdoor zijn rollen steviger belegd. Op dat vlak is er continuïteit van werkzaamheden en zijn risico's teruggedrongen. Uitzondering hierop is het thema informatiehuishouding, hier wordt menskracht gemist om aan de regelgeving van OCW te voldoen.

Er is geen formele functie van plaatsvervanger voor de secretaris-directeur. Wel is vastgelegd dat de rol van secretaris-directeur tijdelijk wordt overgenomen door een van de managementteamleden.

Afhankelijk van de inhoud kunnen programmamanagers of stafleden op hun kennisgebied zaken afhandelen.

3.4 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap

Governancestructuur

We gaan achtereenvolgens in op de interne governance (bureau en bestuur) en de relatie CvTE en OCW.

Relatie College en bureau

Het College is het feitelijke zbo, het bureau CvTE geeft uitvoering aan de taken van het CvTE. Hoewel het bureau een buitendirectie van OCW is, staat volgens de kaderwet ZBO (art. 16) het personeel onder het gezag van het College en legt het uitsluitend aan het College verantwoording af.

De DGFO is eigenaar van het ZBO en tevens beleidsverantwoordelijk voor de dossiers waar het College een wettelijke taak heeft. Dit zou door elkaar kunnen lopen maar iedereen heeft de scheiding van rollen in het oog. De aansturing van het bureau ligt bij het College, evenals de afstemming met OCW over de inhoud van de taak. Aan de andere kant krijgt het bureau vanuit DGFO de middelen voor het uitvoeren van de taak op basis van het werkprogramma inclusief begroting, wat het College vaststelt.

Het College stuurt op hoofdlijnen. Het College wordt op vier of vijf overlegmomenten per jaar geïnformeerd en bijgepraat door het bureau. Drie keer per jaar is er verantwoording over de uitvoering van het werkprogramma. Op die manier krijgt het College zicht op de kwaliteit van het bureau. Als er zaken in de politiek of media spelen is hier extra contact over met het College. Het College vaart op de inhoudelijke kennis op het bureau. Vaak worden leden van het bureau uitgenodigd om punten toe te lichten bij het College. De secretaris-directeur is de brug tussen bureau en College. Soms zit het managementteam ook aan tafel bij Collegevergaderingen.

Verder onderhoudt het College ook zelfstandig contact met spelers in het veld en de omgeving zoals de PO-Raad, VO-raad en de MBO Raad, naast het bestuurlijk overleg met bureau. Deze contacten zijn van belang voor het College om direct geïnformeerd te worden over relevante ontwikkelingen en andersom om relevante informatie vanuit het College te kunnen delen.

Uiteraard is het van belang dat de zelfstandigheid en onafhankelijkheid van het College niet in gevaar komt door deze directe contacten. Hoewel het CvTE een signaleringsfunctie heeft, is het niet een 'doorgeefluik' voor wensen van andere partijen. Over de eigen taak van het CvTE kan het CvTE gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen aan de minister. Over zaken die raken aan het stelsel ligt dat ingewikkelder en is het niet de bedoeling dat het College zich (zonder afstemming met OCW daarover) publiekelijk uitlaat over gewenste ontwikkelingen in het toets- en examenlandschap.

Relatie CvTE en OCW

Het CvTE en OCW onderhouden op verschillende niveaus contact. Er is een tweemaal per jaar bestuurlijk overleg tussen de voorzitter van het College en de DGFO. Hierbij sluiten ook de secretaris-directeur en sectormedewerkers van OCW aan. Er is daarnaast periodiek afstemmingsoverleg (viermaal per jaar). Daarin bespreekt het accountteam van OCW (ondergebracht bij de directie ovo) met het bureau CvTE de voortgang van de uitvoering van de taken op inhoud en budget en wordt verder alle relevantie informatie over uitvoering en beleidsontwikkelingen gedeeld. Hier sluiten in principe beleidsmedewerkers en managementteamleden van alle directies opo, ovo en mbo aan. Het afstemmingsoverleg heeft als doel om elkaar te informeren over ontwikkelingen in de verschillende sectoren en, waar mogelijk, deze op elkaar af te stemmen. Daarnaast is er op ambtelijk niveau tussen beleidsdirecties en contactpersonen bij het CvTE voor specifieke taken uiteraard vaker contact en afstemming. Beleidsmedewerkers van OCW hebben met programmamanagers/cluster managers bij het CvTE met verschillende intensiteit overleg en afstemming over de uitvoering van diverse taken. Binnen

OCW en het CvTE wordt er beter dan voorheen opgelet dat hier niet zomaar opdrachten gegeven worden aan het CvTE, maar dat dit via de structuren van bijvoorbeeld het financieel overleg over het werkprogramma of het afstemmingsoverleg gaat.

Tegelijk ontstaat er volgens OCW soms nog ruis als er door het CvTE en OCW geen verbinding wordt gelegd tussen inhoudelijk overleg met beleidsmedewerkers en financiële besluitvorming, en dat voor bepaalde financiële besluitvorming een akkoord van managementteam- of directielid nodig is. Hierdoor leefden er soms verschillende beelden over afspraken over de beschikbaarheid van budget voor (nieuwe) taken. Als dit laat in beeld kwam, was het voor OCW lastig nog budget te vinden voor de werkzaamheden. Er is de afgelopen tijd gewerkt aan inzicht vergroten in de financiële cyclus van OCW en het aanbrengen van structuur in de financiële overleggen en de wijze waarop het werkprogramma wordt opgesteld.

Op het moment dat het CvTE meer budget nodig heeft (APK of programmageld) beslist niet de accounthouder maar de DGFO daarover. DGFO is zowel eigenaar als opdrachtgever. Op het terrein van het eigenaarschap (de APK-middelen) wordt de DGFO van advies voorzien door Directie FEZ en eenheid eigenaarsondersteuning (sinds eind 2023). Omdat het CvTE de enige zbo is waar iedereen van het bureau rijksambtenaar is, valt het bureau onder de managementafsprakencyclus. FEZ kijkt mee naar de bedrijfsvoering en ondersteunt hierbij. Sinds kort is er een team Eigenaarsondersteuning georganiseerd binnen OCW en dit houdt toezicht op de continuïteit van het zbo en richt zich op de lange termijnvisie op strategisch niveau. In de praktijk komt dat laatste volgens het team soms minder van de grond omdat het CvTE een relatief klein zbo is waar complexe zaken mogelijk niet van te verwachten zijn. Er is een scheiding van overleg met het CvTE in het kader van eigenaarschap en het overleg over de inhoudelijke afstemming. De rol van eigenaar en opdrachtgever is nog wel bij dezelfde persoon bij OCW belegd.

Regievoering, opdrachtgeverschap en samenwerking in de keten

In hoofdstuk 2 is reeds aangegeven dat het CvTE afhankelijk van het product verschillende rollen heeft binnen de examenketen. Voor het staatsexamen Nt2 is het CvTE gedelegeerd opdrachtgever voor Cito BV en Bureau ICE.³² Voor alle andere toetsen en examens is het CvTE regievoerder op de activiteiten van DUO en de Stichting Cito. We bespreken hier in algemene zin hoe deze beide rollen in de praktijk uitwerken en ervaren worden. In de hierop volgende hoofdstukken bespreken we per examen de specifieke ervaringen.

Stichting Cito is een belangrijke partner voor meerdere toetsen en examens. Het CvTE maakt stevig gebruik van de expertise van de stichting. De samenwerking is al gedurende lange tijd een gegeven en dat maakt dat dit vaak een 'geoliede machine' wordt genoemd. Men weet elkaar te vinden, weet hoe de procedures zijn en kent elkaars rol.

Naar aanleiding van ervaringen (o.a. instabiliteit van Facet in 2018) en de aanbeveling uit de vijfjaarlijkse evaluatie van 2019 is intensief overlegd met DUO en OCW waarbij ook de onderlinge relatie en de werkafspraken ter sprake kwamen. Als resultaat van dit traject zijn in 2022 nieuwe afspraken gemaakt en door de directeur-generaal bekrachtigd in samenwerkingsafspraken, met daaronder diverse dienstverleningsafspraken (sla's). Dit was een langdurig traject, maar het werk is tegelijkertijd continu doorgegaan. De samenwerkingsafspraken bestaan uit afspraken tussen OCW, het CvTE en DUO over hoe zij gezamenlijk invulling geven aan hun wettelijke taak en hoe zij nadere afspraken formuleren in één of

---

³² Voor de taken van DUO binnen het staatsexamen Nt2 (logistiek: inschrijvingen, examengeld, examenlocaties, digitale afname) heeft CvTE ook de rol van regievoerder.

meerdere *service level agreements (sla)*. Ook is vastgelegd dat er strategisch overleg in de driehoek plaatsvindt in de Examentafel.

De lopende zaken gaan prima en ook de regierol van het CvTE bij incidenten wordt gewaardeerd door DUO. Bij Facet is duidelijk afgesproken hoeveel capaciteit in uren er is voor werk voor het CvTE, daardoor is dat volgens DUO heel helder en zijn er geen problemen meer.

De samenwerking tussen DUO en het CvTE gaat nog niet altijd soepel, ondanks de afspraken die er nu liggen. Wanneer er frictie is tussen DUO en het CvTE gaat het voornamelijk om nieuwe wensen en nieuwe opdrachten en de manier waarop het CvTE hierin aanstuurt. DUO heeft baat bij een heel concrete opdracht want daarmee kan het de kosten berekenen en beoordelen of dat in het jaarbudget past. Ook speelt mee dat OCW financieel de opdrachtgever is voor DUO en het CvTE als regiehouder geen grip op het budget heeft. Partijen blijven in gesprek met elkaar over de rollen, wie verantwoordelijkheid heeft en wie ergens mandaat over heeft.

Ook is bij het CvTE duidelijk geworden dat DUO de grens van de uitvoeringscapaciteit heeft bereikt, terwijl er wel door de Tweede Kamer en via het CvTE zaken gevraagd worden waar DUO geen ruimte voor heeft. Dit is complicerend voor de samenwerking.

Het CvTE is gedelegeerd opdrachtgever bij het staatsexamen Nt2. Gedurende de evaluatieperiode (2019-2023) zijn Bureau ICE en Cito BV voor het CvTE de opdrachtnemers voor respectievelijk de onderdelen lezen en schrijven en de onderdelen spreken en luisteren. Volgens betrokkenen, verloopt de samenwerking met Cito BV en Bureau ICE door de heldere opdrachtgever-opdrachtnemersrol prima op alle lagen: operationeel en tactisch.

In meerdere gesprekken kwam naar voren dat het CvTE de regierol richting uitvoering goed pakt, maar dat er op het gebied van een toekomstvisie wat wordt gemist. Hier gaan we later uitgebreider op in.

Samenwerking buiten de keten

Het CvTE werkt buiten de directe toets- en examenketen nog samen met diverse organisaties in het veld die op de een of andere manier een rol spelen op het terrein van toetsen en examens zoals SLO, PLEXS (vereniging examensecretarissen), PO-raad, VO-raad, mbo Raad, Sectorraad GO, JOB, LAKS, Ouders en Onderwijs en de Stichting Platforms vmbo.

Met de raden is er een of twee keer per jaar een overleg op bestuurlijk niveau. Met SLO is er een sterkere samenwerking ontstaan sinds het samenwerken bij de vakvernieuwing. Twee keer per jaar is een bestuurlijk overleg met het CvTE. Daarnaast zijn er informele contacten. Op uitvoeringsniveau zijn er veel meer vaste overleggen.

LAKS en JOB hebben een rol in het verzamelen van klachten tijdens de periode van examenafnames (JOB doorlopend en het LAKS gedurende de examenperiode van de cspe's en het 1^e en 2^e tijdvak van de centrale schriftelijke examens). Voor zover die klachten betrekking hebben op zaken die onder verantwoordelijkheid van het CvTE vallen, worden die doorgegeven en besproken. Beide organisaties zijn erg tevreden over de samenwerking met het CvTE.

Dat geldt overigens ook voor de andere organisaties. Al zijn er ook aandachtspunten volgens de partijen. Het beeld is dat het CvTE soms een wat technocratische benadering heeft en minder oog heeft voor hoe iets landt in de praktijk. Ook geeft een partij te betreuren dat er minder overleg is gekomen. Daardoor worden eerder signalen via de politiek aangekaart, terwijl daarvoor liever een overleg met het CvTE benut was.

Er is bij het CvTE de laatste jaren meer openheid gekomen over de werkprocessen. Waar voorheen commissieleden hun werkzaamheden voor het CvTE bijna geheim hielden, is er nu meer transparantie en communicatie met de vakvereniging. Er vindt meer gesprek plaats na de afname van een examen met vakvereniging en vaststellingscommissie en toetsdeskundigen. In deze gesprekken kunnen commissies redenen voor bepaalde beslissingen toelichten, bijvoorbeeld aanvullingen op examens.

3.5 Doelmatigheid

Doelmatigheid gaat over de relatie tussen ingezette middelen en opbrengsten die met de ingezette middelen worden behaald. De opbrengsten kunnen we in dit geval definiëren als de uitvoering van de wettelijke taken door het CvTE. De middelen betreffen de budgetten die het CvTE nodig heeft voor het kunnen uitvoeren van die wettelijke taken. Bij het beoordelen van de doelmatigheid van het CvTE is het niet goed mogelijk een onderscheid te maken tussen het College zelf en het bureau. Immers, het grootste deel van de werkzaamheden die nodig zijn om de wettelijke taken van het College uit te oefenen, zijn gemandateerd aan het bureau.

Doelmatigheid inrichting stelsel

De enorme groei in fte de afgelopen jaren is stukje bij beetje gegaan. Er is meer capaciteit gevraagd, vanwege nieuwe taken of vergrote complexiteit van taken en uitvoeringsvraagstukken. Een aanvraag voor formatie-uitbreiding wordt niet zomaar gehonoreerd door OCW. Telkens is er met OCW een gesprek over de noodzaak en de kosten. In dit gesprek zijn uitgaven aan checks en balances onderhevig. Soms blijft er aan het eind van het jaar geld over, als er bijvoorbeeld bekostiging op het laatste moment binnen komt en niet meer uitgegeven kan worden. Volgens het CvTE is de organisatie enorm ingericht op een efficiënte kostenbewuste vorm van uitvoering. Maar de bekostigingscyclus werkt niet steeds mee. Ook is een aantal werkzaamheden complex om te begroten zoals het staatsexamen Nt2 (i.v.m. sterk fluctuerende aantallen kandidaten) en informatieveiligheid (vanwege veranderende wetgeving en zoektocht naar de taakverdeling tussen OCW en het CvTE). Het CvTE en OCW vinden het allebei niet prettig als er geld over blijft dat binnen OCW besteed had kunnen worden. Het komt voor dat er gaandeweg het jaar al geld teruggestort wordt naar OCW.

Binnen het College is de kwaliteit van de toetsen en examens voorliggend, daarna volgt gesprek over financiën. Er wordt volgens het College verantwoord met middelen omgegaan. Doelmatigheid is volgens het bureau wel een onderwerp van gesprek. Bij alle beslissingen wordt gewogen of het doelmatig is en helpt in het werk. De secretaris-directeur let hier goed op en dat geldt ook voor het managementteam.

Het CvTE heeft beperkte mogelijkheden tot sturen op doelmatigheid in de toets- en examenketen. In de huidige inrichting is geen sprake van een volledig gedelegeerd opdrachtgeverschap omdat bij de meeste wettelijke taken (uitgezonderd het staatsexamen Nt2) Stichting Cito en DUO direct vanuit OCW daarvoor bekostigd worden.

Proces van begroten en verantwoorden

Het CvTE heeft te maken met twee financiële cycli; de werkprogrammacyclus en de managementafsprakencyclus. Er is apart overleg met OCW over APK (met DG) en over programmaged (met name met de beleidsdirecties).

De werkprogrammacyclus begint in maart als het werkprogramma voor het daaropvolgende kalenderjaar met OCW besproken wordt. Tussentijdse bijstellingen vinden op vaste momenten plaats.

De cyclus eindigt na afloop van het jaar als de slotrapportage gemaakt wordt en dit verwerkt wordt in jaarverslag van het CvTE.

De MA-cyclus volgt een kalenderjaar. Dit betreft alleen de APK. Aan het einde van het jaar worden de prioriteiten en risico's opgesteld. Dit wordt besproken en vastgesteld met de DG. Dan vindt in mei de eerste voortgangsrapportage plaats en in september de tweede voortgangsrapportage.

Het grootste deel van het bedrag is al toegekend, volgt CAO-ontwikkelingen, etc. Maar het gebeurt dat de complexiteit van taak toeneemt of dat er een nieuwe taak bijkomt, dan moet er gedurende het jaar geld bij. Daarvoor dient het CvTE claims in, formeel bij de DG. Feitelijk is de accounthouder voor het CvTE degene waar de secretaris-directeur mee in gesprek gaat. De claims betreffen uitbreiding van personeel (extra fte's). Er wordt ook wel eens een claim afgewezen. Bij langdurige verzuimende medewerkers zijn er dubbele lasten en daar is eigenlijk geen voorziening voor. Het duurt heel lang voor er duidelijkheid komt over de toekenning van een claim. Dat kan tot een jaar duren. Soms wordt risico genomen dat alvast iemand wordt aangesteld voordat de toekenning van het geld er is. Op claims kijkt directie FEZ mee. In de beoordeling zijn er eigenlijk geen referentiepunten. Er kan niet vergeleken worden met andere zbo's omdat het CvTE uniek is doordat alle medewerkers van het bureau ambtenaar zijn. Dus eerdere begrotingen en claims zijn het referentiepunt. In het verleden was de ervaring dat het CvTE te veel geld begroot had. Hierdoor leeft binnen OCW het idee dat het CvTE voldoende middelen voor bedrijfsvoering heeft. Volgens eigenaarsadvisering (OCW, directie FEZ) is dat niet langer het geval. De begrotingen zijn in de looptijd van deze evaluatie steeds beter passend geworden.

De wet CvTE schrijft voor dat het College jaarlijks bij de minister een werkprogramma indient (Wet CvTE, art 8.1). Het werkprogramma moet daarbij minimaal de volgende zaken omschrijven:

- de voorgenomen activiteiten van het College;
- de voorstellen voor de uitvoerende werkzaamheden op het terrein van toetsen, centrale examens en staatsexamens (waaronder in ieder geval de werkzaamheden van Stichting Cito);
- voorstellen voor de kosten van de werkzaamheden.

Het werkprogramma moet zijn ingediend vóór 1 april in het jaar voorafgaand aan het jaar waarop het betrekking heeft. Dat biedt de mogelijkheid de benodigde middelen in de reguliere begrotingscyclus te laten meelopen. De wet biedt de mogelijkheid dat het College gemotiveerd tussentijdse wijzigingen van het werkprogramma (en begroting) voorstelt. Dat laatste gebeurt ook. Vanwege het vroege tijdstip van opstellen, vaststellen en goedkeuren van het werkprogramma (uiterlijk april voor het daaropvolgende jaar) is het gebruikelijk dat er nog aanpassingen in de begroting volgen.

Het bureau CvTE verzorgt de voorbereiding van het werkprogramma inclusief de begroting. Dat wordt vervolgens door het College vastgesteld. In het werkprogramma wordt gedetailleerd uiteengezet welke activiteiten het CvTE zal ondernemen en welke kosten daarmee naar verwachting zijn gemoeid. De begroting is gebaseerd op offertes en ervaringsgegevens (bijvoorbeeld bij het begroten van de vaststellingscommissies). Dat werkt doorgaans goed, alleen bij nieuwe taken is begroten lastiger. In het komen tot een begroting is er veel communicatie tussen financiële en inhoudelijke medewerkers van het bureau en de beleidsmedewerkers op het departement.

De verantwoording over de activiteiten en kosten van het CvTE vindt plaats via rapportages gedurende het jaar (4- en 7-maandrapportages) en via het jaarverslag waarin ook de begroting en de realisatie is opgenomen. Het jaarverslag bevat naast een inhoudelijke verantwoording een financiële eindverantwoording die een volledig overzicht geeft van de uiteindelijke budgetuitputting en een toelichting op eventuele afwijkingen ten opzichte van het werkprogramma. Het betreft een openbaar

jaarverslag. Soms zijn het toevalligheden of een begroting wel of niet goed uitkomt, bijvoorbeeld door langdurig zieken.

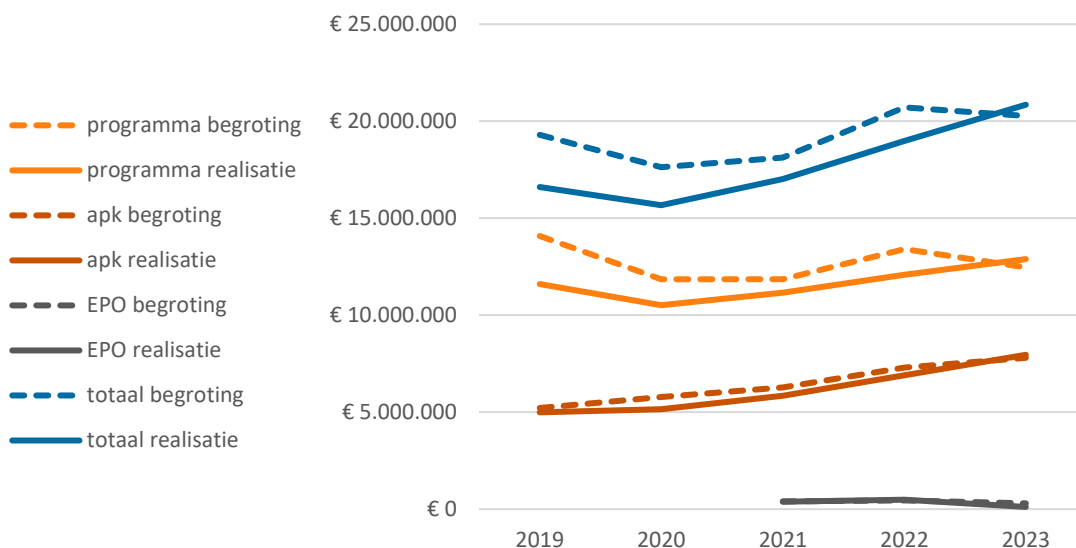
Begrotingen en realisaties

In deze paragraaf geven we inzicht in de hoofdlijnen van de begrotingen en realisaties van het CvTE over de periode 2019-2023. We gebruiken daarvoor de gegevens zoals die zijn opgenomen in de jaarverslagen. In Figuur 3.1 geven we een overzicht van de totaalbedragen van het APK-budget en het budget voor programmamiddelen, zowel zoals ze in de begroting zijn opgenomen, als wat er is gerealiseerd.

Wat we zien is dat de uitgaven in zowel de begrotingen als de realisaties rondom het programmagededurende de coronaperiode wat gedaald zijn, maar sinds 2022 weer zijn toegenomen. De totale begrotingen zijn in 2023 t.o.v. 2019 gedaald (van 14,1 miljoen in 2019 naar 12,5 miljoen in 2023, een daling van 11%), de totale realisatie is in 2023 t.o.v. 2019 gestegen (van 11,6 miljoen in 2019 naar 12,9 miljoen in 2023, een stijging van 11%). Waar de begroting en de realisatie aan het begin van de evaluatieperiode nog uit elkaar lagen, zijn deze gedurende de evaluatieperiode dichterbij elkaar gekomen. In 2023 zijn de initiële begrotingen beperkt overschreden. De grafiek laat verder zien dat de realisatie van het APK-budget veel dichterbij de begroting ligt dan het programmadeel. Dat is verklaarbaar omdat beleidsaanpassingen en externe ontwikkelingen die niet goed te voorzien zijn, eerder effect hebben op het programmadeel dan op het APK-deel. Het APK-deel van de kosten is gedurende de evaluatieperiode toegenomen, te verklaren door de toename in aantal werknemers binnen het CvTE.

In de periode 2021-2023 is er in de begrotingen een aparte categorie benoemd voor de kosten rondom de Expertgroep po (ofwel EPO). Deze kosten zijn apart weergegeven in Figuur 3.1.

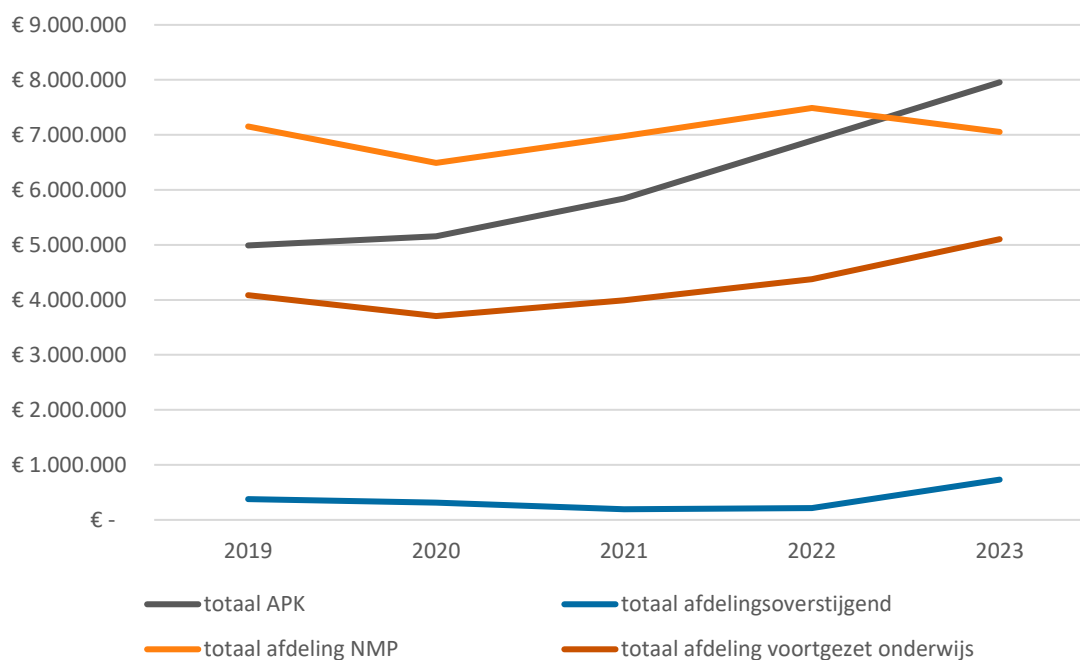
Figuur 3.1 Ontwikkeling begroting en realisatie 2019-2023³³

In Figuur 3.2 is verder ingezoomd op de programmakosten. Deze zijn uitgesplitst in de afdelingen vo, NMP en de afdelingsoverstijgende programmamiddelen. Daarnaast zijn de APK-middelen weergegeven.

³³ Bron: jaarverslagen CvTE 2019-2023, bewerking Oberon

Figuur 3.2 Realisaties periode 2019-2023 naar afdeling

Uit de bovenstaande figuren blijkt dat de ontwikkeling van de kosten tussen de afdelingen verschillen. Zo blijven de kosten van de afdeling NMP relatief stabiel rond de 7 miljoen, nemen de kosten voor de afdeling vo toe van 4,1 miljoen naar 5,1 miljoen, en nemen de kosten voor het bureau van CvTE (ofwel de APK-kosten) flink toe van 5 miljoen naar 7,9 miljoen. Ook de afdelingsoverstijgende kosten nemen tussen 2022 en 2023 licht toe.

De grote uitgavenposten voor het CvTE zijn (ook van oudsher) de apparaatskosten voor het Bureau, de vaststellingscommissies voor het vo-examen en het staatsexamen Nt2. Het gaat daarbij in 2023 om respectievelijk €7,9 miljoen, €3,6 miljoen en €6,2 miljoen, samen goed voor 85% van het totale CvTE-budget. De grote bedragen in het programmadeel zijn naast de vaststellingscommissies de bedragen voor Cito BV en Bureau ICE voor het staatsexamen Nt2. De kosten voor het College zelf zijn erg beperkt.

Hoofdstuk 4. Centrale Eindtoets po

Thema	Centrale Eindtoets
Beschrijving wettelijke taak CvTE	Het CvTE was verantwoordelijk voor de uitvoering van de Centrale Eindtoets (CET) in het primair onderwijs
Sector	Primair onderwijs, jaarlijks tot en met 2023
Deelnemers en ontwikkeling	2019: 87.666 2020: - (coronapandemie) 2021: 83.266 2022: 79.648 2023: 77.558
Ketenpartners	Stichting Cito, DUO
Ontwikkelingen in evaluatieperiode	<ul style="list-style-type: none"> In 2019 was er geen afname van de digitale CET omdat de kwaliteit van het digitale aspect van de afname niet gegarandeerd kon worden. Door inwerkingtreding van de Wet doorstroomtoetsen po is de CET komen te vervallen. De CET werd in 2023 voor het laatst afgenomen.
Coronamaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> Vanwege de onderbrekingen in het onderwijs door de scholensluitingen waren er gevolgen voor de eindtoets. De eindtoets vond in 2020 geen doorgang. In 2021 is de afnameperiode verruimd voor klassen die in de geplande periode in quarantaine zaten. Daarvoor is de calamiteitentoets ingezet. In 2021 en 2022 is de Centrale Eindtoets wel doorgedaan, waarbij een correctie werd toegepast die rekening hield met de mindere resultaten als gevolg van de coronapandemie.

4.1 Uitvoering taak

Gedurende de periode die in deze evaluatie centraal staat (2019-2023) heeft er voor de toetsen in het po een verandering plaatsgevonden. In de periode 2019-2022 was het CvTE alleen verantwoordelijk voor de Centrale Eindtoets, voor de andere aanbieders van eindtoetsen was het CvTE dus niet verantwoordelijk voor de ontwikkeling of kwaliteit. Vanaf 2023 is er sprake van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen in het po (zie hoofdstuk 5), waarbij het CvTE verantwoordelijk is voor de erkenning van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen en de normering van de doorstroomtoetsen en is de Centrale Eindtoets komen te vervallen. In dit hoofdstuk staat alleen de Centrale Eindtoets centraal.

Tevredenheid keten

Alle respondenten zijn tevreden over de processen bij de CET.

In 2019-2023 was er de bijzondere situatie van de coronapandemie en de wetenschap dat de CET eindig was. Hierdoor was er weinig ruimte voor innovatie. Het CvTE geeft aan dat het gelukt is om ondanks deze situatie in gezamenlijkheid de laatste afnames van de CET zo goed mogelijk uit te voeren. Het borgen van de hoge kwaliteit bleef voorop staan.

Tevredenheid veld

In de enquête onder de respondenten in het po is gevraagd hoe zij over het algemeen de kwaliteit van de Centrale Eindtoets beoordelen in 2019-2023. Gemiddeld beoordelen de respondenten de kwaliteit van de Centrale Eindtoets als ruim voldoende tot goed (gemiddelde rapportcijfer = 7,6).

Ongeveer driekwart van de respondenten in het po vindt dat het proces rondom de Centrale Eindtoets zonder problemen verliep (76%), terwijl twee vijfde van de respondenten wel problemen in het proces ervaarde (18%, zie Tabel 4.1). In de toelichtende open antwoorden noemen de respondenten met name ICT-problemen, storingen of incidenten bij de afname van de digitale versie van de Centrale Eindtoets.³⁴

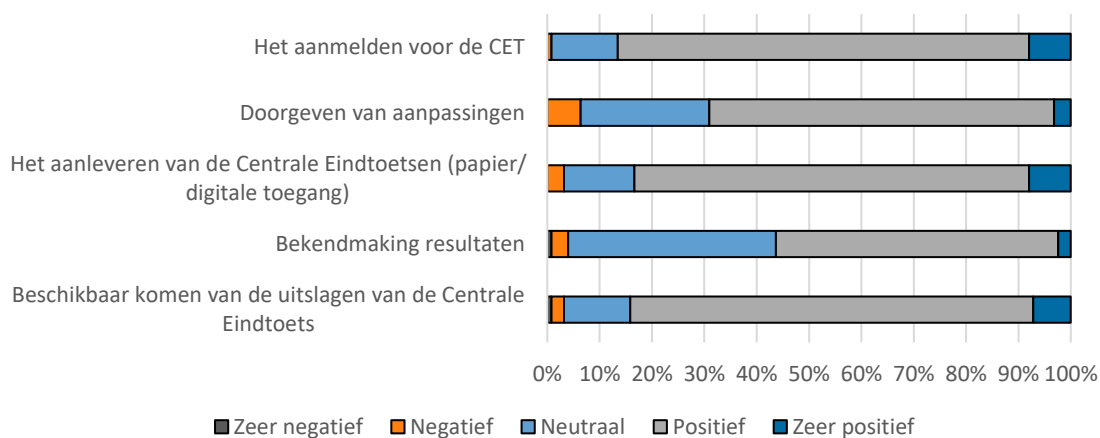
Tabel 4.1. Oordeel veld over Centrale Eindtoets (N=126)

Vraag	Po
Het proces rondom de Centrale Eindtoets verloopt zonder problemen	76%
Het proces kent/kende problemen	18%
Geen zicht op	6%

Daarnaast is specifiek gevraagd naar het oordeel van de respondenten over een aantal processtappen rondom de Centrale Eindtoets (zie Figuur 4.1). Een meerderheid van de respondenten oordeelt (zeer) positief over al deze processtappen, namelijk het aanmelden voor de Centrale Eindtoets, het doorgeven van aanpassingen, het aanleveren van de Centrale Eindtoetsen, de bekendmaking van de resultaten en het beschikbaar komen van de uitslagen.

Figuur 4.1. Oordeel processtappen Centrale Eindtoets (N=126)

Hoe oordeelt u over de volgende processtappen rondom de Centrale Eindtoets in de periode 2019-2023?

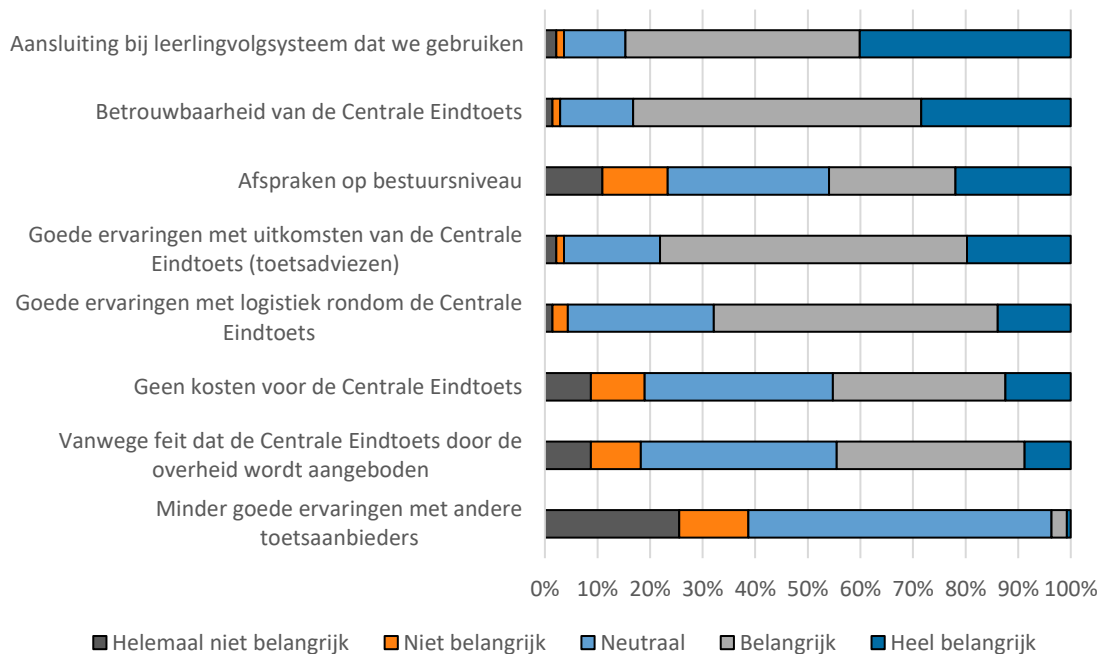

Vanwege de keuzevrijheid van po-scholen hebben we gevraagd naar de belangrijkste redenen waarom de po-scholen voor de Centrale Eindtoets hebben gekozen (en dus niet één van andere eindtoetsen). Dat geeft ook inzicht in de tevredenheid van scholen. Uit Figuur 4.2 blijkt dat daarbij de aansluiting op het door de school gebruikte leerlingvolgsysteem, de betrouwbaarheid van de Centrale Eindtoets, goede ervaringen met uitkomsten van de toets (de adviezen die het oplevert) en met de logistiek rondom de Centrale Eindtoets hoog scoort.

³⁴ De logistiek van de Centrale Eindtoets en de helpdesk ligt bij DUO.

Figuur 4.2. Belang redenen keuze Centrale Eindtoets (N=126)

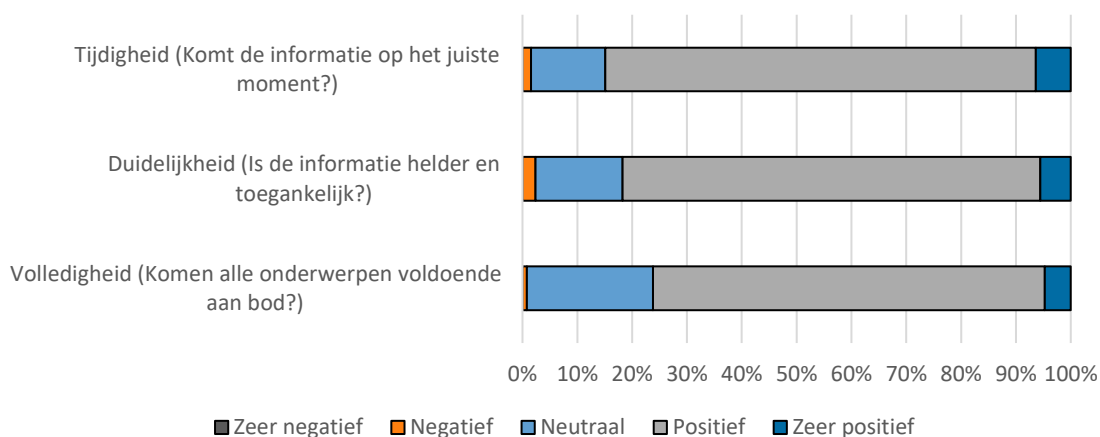
Hoe belangrijk waren onderstaande redenen voor uw school om met de Centrale Eindtoets te werken?

Vervolgens is in de enquête gevraagd naar de informatievoorziening vanuit het CvTE over de Centrale Eindtoets. Ruim driekwart van de respondenten in het po oordeelt (zeer) positief over de informatievoorziening in termen van tijdigheid, duidelijkheid en volledigheid (zie Figuur 4.3). Nagenoeg geen respondenten oordelen negatief over de informatievoorziening.

Figuur 4.3. Informatievoorziening Centrale Eindtoets in 2019-2023 (N=126)

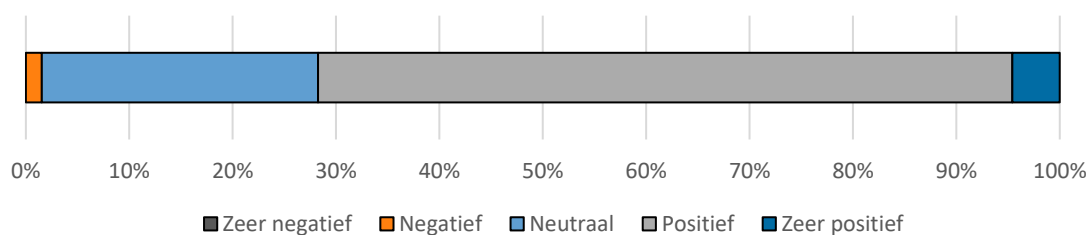
Hoe oordeelt u in het algemeen over informatievoorziening vanuit CvTE vooraf, tijdens en na afloop van CET in de periode 2019-2023?

Daarnaast is specifiek gevraagd naar de informatievoorziening ten tijde van de coronapandemie. Ook hier oordeelt een meerderheid van de respondenten (zeer) positief over (zie Figuur 4.4). Nagenoeg geen respondenten oordelen negatief over de informatievoorziening ten tijde van de coronapandemie.

Figuur 4.4. Informatievoorziening Centrale Eindtoets tijdens coronapandemie (N=126)

Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?

Daarop aansluitend gaven nagenoeg alle contactpersonen aan dat ze wisten waar ze met vragen en opmerkingen over de Centrale Eindtoets terecht konden of wisten waar ze het konden nazoeken (zie Tabel 4.2).

Tabel 4.2. Weet u waar u met vragen en opmerkingen rondom de Centrale Eindtoets terecht kon? (N=126)

Vraag	Po
Ja	71%
Nee, maar ik weet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	27%
Nee, ik weet ook niet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	2%

Naast de vragenlijst onder de scholen die gebruik maakten van de Centrale Eindtoets is ook aan koepelorganisaties gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn met de taakuitvoering van het CvTE als het gaat over de Centrale Eindtoets. Ook daaruit blijkt tevredenheid, waarbij ook de communicatie als positief punt genoemd wordt.

Incidenten

Klachten over de beoordeling en uitslag van de Centrale Eindtoets moeten gericht worden aan de betreffende school die de beoordeling bekendgemaakt heeft. Als ouders er niet uitkomen met de school kunnen ze ook terecht bij Ouders & Onderwijs. Voor medewerkers van scholen was het CvTE bereikbaar voor vragen en opmerkingen rondom de toetsen.

Normering eindtoetsen in 2019

In 2019 was er sprake van een fout in de normering van de overige eindtoetsen (niet CET) waardoor er verkeerde resultaten naar de scholen en leerlingen zijn gecommuniceerd.³⁵ Na de ontdekking hiervan heeft het CvTE samen met de andere aanbieders gecommuniceerd naar de scholen en heeft een correctie plaatsgevonden door de Expertgroep toetsen PO. Voor de aanbieders van de andere

³⁵ [Onjuiste uitslag eindtoets 11% van groep 8-leerlingen](#)

eindtoetsen was de positie van het CvTE in die periode lastig. Het CvTE was toentertijd aanbieder van een eindtoets – en daarmee feitelijk concurrent van de andere aanbieders – maar leek ook een rol te hebben als het ging om de opvolging van dit incident. De normering van de verschillende eindtoetsen is voor de daarop volgende jaren geharmoniseerd waardoor er geen problemen meer hebben voorgedaan.

Coronapandemie

In 2020 is de eindtoets niet doorgegaan. Hierover is volgens betrokkenen goed gecommuniceerd door het CvTE. Het daarop volgende jaar zijn de eindtoetsen wel doorgegaan, maar waren er wel aanpassingen nodig. Het afnamemoment is uitgebreid en de digitale Centrale Eindtoets was beschikbaar als achterwacht. Dit was niet in alle gevallen voldoende, bijvoorbeeld omdat klassen ten tijde van de afname van de eindtoets in quarantaine zaten. Hiervoor is toen in overleg met OCW de calamiteitentoets ingezet.

4.2 Kwaliteitsbewaking en risico's

Kwaliteitsbewaking

In de ontwikkelingsstructuur waren verschillende elementen ingebouwd waardoor de kwaliteit hoog bleef. Zo was er sprake van een vaststellingscommissie met een toetsdeskundige van Stichting Cito en mensen vanuit het veld. Deze mensen vormden een diverse groep, waarbij er vanuit de vakbond nieuwe leden konden worden aangedragen. Iedereen bleef tot het einde van de Centrale Eindtoets kritisch meedenken.

Het CvTE had een onderzoeksprogramma ingericht waarin jaarlijks analyses van de resultaten van de Centrale Eindtoets werden onderzocht. In deze terugblikken op de Centrale Eindtoets staan de resultaten op landelijk niveau, vergelijkingen met eerdere jaren en een vergelijking tussen de papieren en digitale toets.³⁶ Daarnaast vonden evaluaties onder de scholen plaats, zeker wanneer er sprake was van vernieuwingen in de toets. In de laatste jaren was er minder sprake van vernieuwingen, in verband met het eindigen van de Centrale Eindtoets. Input voor kleinere verbeteringen vanuit het veld werd wel tot op het laatste moment doorgevoerd.

Risico's en risicobeheersing

Voor de Centrale Eindtoets werd jaarlijks een continuïteitsplan opgesteld. Deze trad in werking in het geval van calamiteiten. Er zijn door respondenten geen risico's specifiek over de Centrale Eindtoets benoemd. Dit is mogelijk ook beïnvloed doordat niet alle respondenten (nog) zicht hadden op de situatie ten tijde van de Centrale Eindtoets, bijvoorbeeld omdat ze toen nog niet werkzaam waren in de sector of dat door het aflopen van de Centrale Eindtoets de ervaringen wat minder voorliggend zijn.

4.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap

Governancestructuur

Het bureau CvTE is verdeeld in drie afdelingen. Binnen de afdeling NMP staat de P voor primair onderwijs. De programmamanager po is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken binnen het programma. Er is op ambtelijk niveau overleg tussen de OCW-beleidsdirectie opo en het de programmamanager po van het CvTE. DUO en Stichting Cito zijn belangrijke ketenpartners.

³⁶ Bijvoorbeeld: [Terugblik Centrale Eindtoets 2023](#)

Regievoering, opdrachtgeverschap en samenwerking in de keten

Voor de Centrale Eindtoets waren Stichting Cito en DUO belangrijke ketenpartners. De ketenpartners beschrijven dat de taakverdeling over de Centrale Eindtoets helder was. De ketenpartners omschrijven zichzelf als een stabiele club mensen met veel deskundigheid. In het geval van besluitvorming was er behoefte aan regievoering, ook nadat er politiek was besloten dat de Centrale Eindtoets kwam te vervallen. Er was toen veel politieke en bestuurlijke aandacht. Hierin heeft de band tussen de verschillende partijen geholpen.

Ook als het gaat om de aanpassingen ten tijde van de coronapandemie heeft de goede samenwerking tussen de ketenpartners een positief effect gehad. Door de jaren is de samenwerking gegroeid. De 'korte lijntjes' maakten dat iedereen wist waarvoor ze elkaar konden benaderden. Het was voor ketenpartners soms even zoeken wie er zou moeten reageren op berichten in de media (Stichting Cito of het CvTE). In overleg met elkaar is dit telkens opgelost en is het CvTE niet weggelopen van de taak die ze als aanbieder hadden.

Samenwerking buiten de keten

Ten tijde van de Centrale Eindtoets was het CvTE aanbieder. De communicatie met scholen lag echter voornamelijk bij DUO. Het CvTE zorgde ervoor dat DUO zowel inhoudelijk als procedureel op de hoogte was middels trainingen aan DUO-medewerkers. De communicatie was gericht op informeren, niet op reclame maken voor het product. Met de PO-raad en vertegenwoordiging van ouders is sprake van een samenwerkingsrelatie.

Hoewel we met meerdere partijen vanuit de po-sector hebben gesproken, is nagenoeg geen informatie over de samenwerking buiten de keten uit de interviews naar boven gekomen. Met name door personeelwisselingen is de kennis uit die tijd niet meer beschikbaar. Onderstaande informatie is afkomstig van één betrokken partij.

Er werden in de jaren van de Centrale Eindtoets periodiek overleggen georganiseerd door OCW waarbij de verschillende eindtoetsaanbieders en koepelorganisaties aanwezig waren. Deze overleggen waren deels technisch van aard, waarbij alleen de aanbieders aanwezig waren. In de loop van de jaren is dit overleg afgeschaald in frequentie en werd het vooral een afstemmingsoverleg. De mogelijkheid om frequenter signalen vanuit de achterban te delen en elkaar te leren kennen wordt gemist door de organisatie. Beleidsmatige thema's die leven binnen de organisatie en achterban (zoals bijvoorbeeld over kansrijk adviseren) kunnen sinds het afschalen van het gezamenlijke overleg volgens de organisatie onvoldoende meer besproken worden met het CvTE. De organisatie is daardoor meer geneigd dit soort thema's via de kamer onder de aandacht te brengen, terwijl ze dat liever in overleg met het CvTE willen doen.

De organisatie is erg tevreden over de wijze waarop het CvTE betrok de organisatie altijd betrok als het ging om het opstellen van informatie voor de achterban van de organisatie.

4.4 Doelmatigheid

Doelmatigheid inrichting stelsel

Door de respondenten die we spraken over de Centrale Eindtoets kon weinig gezegd worden over de doelmatigheid. Wel wordt aangegeven dat om de kwaliteit hoog te houden, veel controleslagen waren ingebouwd. Dit zou kunnen worden gezien als een vermindering van de doelmatigheid: er is veel overlegd en elke revisieslag kostte tijd en daarmee geld. Echter geven respondenten aan dat het noodzakelijk was om de kwaliteit te blijven borgen. Uit elke controleronde kwamen kleine verbeterpunten.

Een respondent noemt de aanpak van het CvTE subtiel en doelmatig, maar dat zorgt ook dat het ontwikkelingen afremt. Als het gaat om vernieuwingen en innovaties, bijvoorbeeld nieuwe vraagtypen, inzet van AI, zit het CvTE vaak aan de veilige kant, aldus respondenten. Het zou sneller kunnen, maar in een politiekgevoelig speelveld is het ook belangrijk om eerst de neuzen dezelfde kant op te krijgen. Denk aan toetsaanbieders, koepelorganisaties en de Inspectie.

4.5 Samenvatting

We kunnen concluderen dat het CvTE de uitvoering van de Centrale Eindtoets met uitzondering van het jaar 2020 (i.v.m. de coronapandemie) altijd goed heeft volbracht en naar tevredenheid van het veld, de ketenpartners en samenwerkingspartijen. De gedeelde deskundigheid, gezamenlijke focus op kwaliteit en korte lijntjes worden als positieve elementen genoemd waardoor de toets tot aan het eind stevig is blijven staan.

Het CvTE wist zijn rol als regisseur van de Centrale Eindtoets goed te pakken en kon op momenten dat het nodig was de knopen doorhakken. In een enkele situatie was het zoeken naar wie wat doet: CvTE, Expertgroep toetsen PO, OCW of de individuele toetsaanbieders. Dit speelde bijvoorbeeld bij de problemen met de normering in 2019, de coronapandemie en het oppakken van berichten vanuit (sociale) media. Hier is men telkens in goed overleg uitgekomen.

Hoofdstuk 5. Leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen po

Thema	Leerlingvolgsystemen	Doorstroomtoetsen
Beschrijving wettelijke taak CvTE (Wet CvTE, artikel 3a)	<p>Het CvTE is belast met de volgende taken op het gebied van toetsen in het basisonderwijs en het speciaal onderwijs (incl. BES-gemeenten):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erkenning voor een periode van tien jaar van toetsen verbonden aan een leerling- en onderwijsvolgsysteem; • Het bij regeling vaststellen van de toetswijzer voor de verschillende niveaus overeenkomstig met de kerndoelen met betrekking tot Nederlandse taal en rekenen en wiskunde en met inachtneming van de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen; • Het opstellen van een beoordelingskader voor de erkenning en jaarlijkse vaststelling van toetsen verbonden aan een leerling- en onderwijsvolgsysteem, waarin ten aanzien van de psychometrische, onderwijskundige en organisatorische aspecten van de toetsen de toepassing is vastgelegd van de regels. 	<p>Het CvTE is belast met de volgende taken op het gebied van toetsen in het basisonderwijs en het speciaal onderwijs (incl. BES-gemeenten):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erkenning voor een periode van vier jaar van doorstroomtoetsen; • Jaarlijkse vaststelling of de in dat schooljaar aan te bieden erkende doorstroomtoets voldoet aan de criteria op basis waarvan de erkenning is verleend; • Het bij regeling vaststellen van de toetswijzer voor de verschillende niveaus overeenkomstig met de kerndoelen met betrekking tot Nederlandse taal en rekenen en wiskunde en met inachtneming van de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen; • Het opstellen van een beoordelingskader voor de erkenning en jaarlijkse vaststelling van toetsen verbonden aan een leerling- en onderwijsvolgsysteem, waarin ten aanzien van de psychometrische, onderwijskundige en organisatorische aspecten van de toetsen de toepassing is vastgelegd van de regels.
Sector	Primair onderwijs	Primair onderwijs
Ketenpartners	Aanbieders leerlingvolgsystemen, Stichting Cito	Aanbieders doorstroomtoetsen, Stichting Cito
Ontwikkelingen in evaluatieperiode	<ul style="list-style-type: none"> • Vanaf 1 januari 2023 is de erkenning van de leerlingvolgsystemen in het po als taak van het CvTE toegevoegd. • De door Expertgroep Toetsen po (tot 1 augustus 2023 verantwoordelijk voor erkenning van lvs-en) toegekende erkenningen zijn overgenomen door het CvTE. Wanneer de erkenning van de Expertgroep afloopt, wordt het lvs door het CvTE beoordeeld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Door inwerkingtreding van de Wet doorstroomtoetsen po is het CvTE vanaf 1 januari 2023 verantwoordelijk voor het bewaken van de kwaliteit van doorstroomtoetsen en stelt het CvTE de normering van de doorstroomtoetsen vast. • In 2023 zijn zeven toetsen ingediend en beoordeeld, dit is inclusief de calamiteitentoets. Alle zeven voldeden aan de kwaliteitseisen zoals gesteld in het beoordelingskader.
Coronamaatregelen	N.v.t.	N.v.t.

5.1 Uitvoering taak

Gedurende de periode die in deze evaluatie centraal staat (2019-2023) heeft er voor de toetsen in het po een verandering plaatsgevonden. In de periode 2019-2022 was het CvTE alleen verantwoordelijk voor de Centrale Eindtoets, voor de andere aanbieders van eindtoetsen was het CvTE dus niet verantwoordelijk voor de ontwikkeling of kwaliteit (zie hoofdstuk 4). Vanaf 2023 is het CvTE verantwoordelijk geworden voor de erkenning van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen en de normering van de doorstroomtoetsen en is de Centrale Eindtoets komen te vervallen. Voor beide nieuwe taken geldt dat alleen de voorbereiding op deze nieuwe taak en erkenning van de doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen vallen binnen de evaluatieperiode. De eerste afname binnen de nieuwe systematiek heeft in 2024 plaatsgevonden. De normering van de doorstroomtoetsen in 2024 valt daarom buiten de reikwijdte van dit onderzoek.

In het kort is de werkwijze van erkenning van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen als volgt: aanbieders dienen hun toets en/of systeem in bij het CvTE. Voor de doorstroomtoetsen is een toetswijzer beschikbaar, opgesteld door de toetswijzercommissie, waarin de inhoud en vorm van de toets is vastgesteld. Stichting Cito adviseert het CvTE aan de hand van een beoordelingskader of de toetsen en volgsystemen voldoen aan de gevraagde onderwijskundige, organisatorische en psychometrische eisen. Een onafhankelijke adviescommissie verifieert het advies van Stichting Cito en adviseert het CvTE om het advies al dan niet over te nemen. Het CvTE neemt vervolgens het besluit voor wel of niet erkenning van de toets of het volgsysteem. Voor de doorstroomtoetsen geldt dat de erkenning vier jaar geldig is, en er jaarlijks een tussentijdse beoordeling plaatsvindt. Voor leerlingvolgsystemen is de erkenning 10 jaar geldig en is er tussentijds tenminste één check.

Tevredenheid keten

Het algehele beeld van respondenten (het CvTE en ketenpartners) als het gaat om de erkenning van leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen is positief. De communicatie, procesvoering, inhoudelijke ondersteuning en focus op kwaliteit wordt positief beoordeeld.

Er is best wat aandacht vanuit de politiek (geweest) waarvoor het CvTE en OCW met elkaar op moesten trekken. Dit is goed gelukt, aldus beide partijen.

Voor de beide nieuwe taken zijn twee nieuwe beoordelingskaders opgesteld. Het CvTE heeft het Research Center voor Examinering en Certificering (RCEC) gevraagd om deze twee kaders op te stellen. Dit is gedaan met betrokkenheid van het CvTE, stichting Cito, COTAN, de Expertgroep Toetsen po en de toetsaanbieders. Hiermee is in 2021 een start gemaakt en in 2022 zijn de kaders afgerond.³⁷ De aanbieders van de doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen hebben de mogelijkheid gekregen om mee te denken over de kaders. Dit wordt door alle aanbieders gewaardeerd. Echter, zowel de aanbieders van de leerlingvolgsystemen als van de doorstroomtoetsen geven aan dat het onduidelijk is of er door het CvTE wat gedaan is met de geleverde input en zo ja *wat* ermee gedaan is. Dit punt levert duidelijk onvrede op onder de aanbieders. Het zorgt ervoor dat aanbieders in de toekomst minder snel geneigd zijn om input te leveren. De aanbieders geven aan dat de kwaliteit van de toetsen eronder lijdt wanneer de input van de aanbieders niet (voldoende) wordt meegenomen.

Inhoudelijk hebben de aanbieders van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen kritiek op het beoordelingskader. Het kader is dichtgetimmerd en heeft het karakter van een kader voor een summatieve toets, een centraal examen, wat een leerlingvolgsysteem of doorstroomtoets juist niet is.

³⁷ Verslaglegging totstandkoming beoordelingskaders toetsen primair onderwijs

Door het strakke kader kunnen de aanbieders minder van hun eigenheid kwijt in de toets, wat kan zorgen voor minder keuzevrijheid van scholen. Daarnaast zijn er signalen dat de kaders op sommige punten op meerdere manieren geïnterpreteerd kunnen worden. Dit heeft al geleid tot aanpassing van de kaders en werkwijze. Respondenten benoemen dat dit ook te maken heeft met het feit dat de kaders en werkwijze nog nieuw zijn. Voor aanbieders zijn de wijzigingen soms lastig omdat ze snel moeten worden opgevolgd.

Wat betreft de beoordelingsprocedure zijn aanbieders tevreden over de doorlooptijd en het nakomen van afspraken. Het wordt gewaardeerd dat het CvTE helder is over de planning en zich daar ook aan houdt. Wel benoemen alle aanbieders dat de beoordelingsprocedure en tussentijdse controles een erg grote belasting vormen voor de (soms kleine) organisaties. De tussentijdse check (lvs) en de jaarlijkse beoordeling (doorstroomtoetsen) voelen als een volledige beoordeling, in plaats van een beperktere. De angst is dat een tussentijdse beoordeling kan zorgen voor het intrekken van de erkenning. Er wordt door de aanbieders gewaarschuwd dat dit voor scholen lastig is. Scholen schaffen een leerlingvolgsysteem voor meerdere jaren aan en gaan uit van de erkenning van 10 jaar. Het is voor scholen niet haalbaar om hier een jaar later weer van af te wijken.

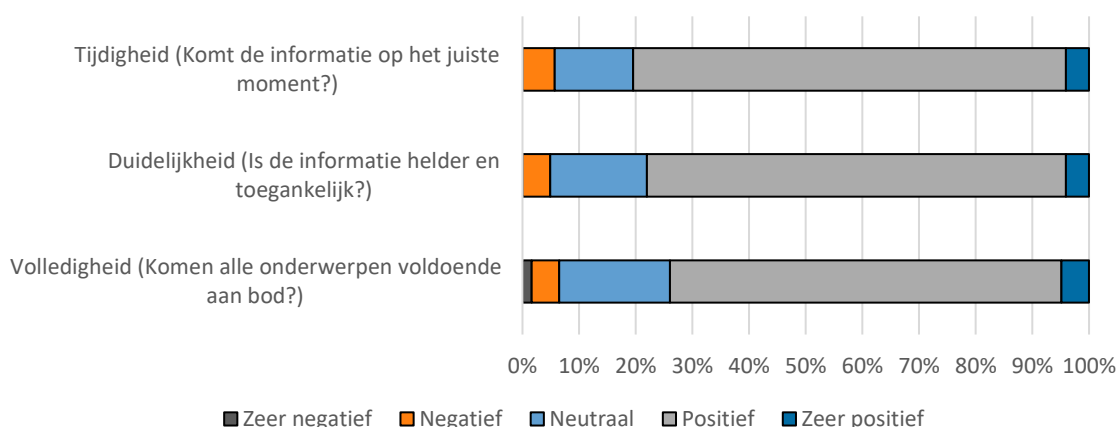
Tevredenheid veld

In de enquête onder de contactpersonen in het po³⁸ is gevraagd hoe zij over het algemeen de kwaliteit van de doorstroomtoets beoordelen in 2024. Gemiddeld beoordelen de respondenten de kwaliteit van de doorstroomtoets als ruim voldoende (gemiddelde rapportcijfer = 7,1).

Vervolgens is in de enquête gevraagd naar de informatievoorziening vanuit het CvTE vooraf over de (komst van de) doorstroomtoets. Ongeveer driekwart van de contactpersonen in het po oordeelt (zeer) positief over de informatievoorziening in termen van tijdigheid, duidelijkheid en volledigheid (zie Figuur 5.1).

Figuur 5.1. Informatievoorziening over de (komst van de) doorstroomtoets (N=123)

Hoe oordeelt u over de informatievoorziening vanuit het CvTE vooraf over de (komst van de) doorstroomtoets?

³⁸ Het betreft contactpersonen van po-scholen die in het verleden de Centrale Eindtoets afnamen. Het is niet bekend welke doorstroomtoets deze scholen nu gebruiken.

Daarop aansluitend geven nagenoeg alle contactpersonen aan dat ze weten waar ze met vragen en opmerkingen over de doorstroomtoets terecht kunnen of weten waar ze het kunnen nazoeken (zie Tabel 5.1).

Tabel 5.1. Weet u waar u met vragen en opmerkingen rondom de doorstroomtoets terecht kunt?³⁹ (N=123)

Vraag	Po
Ja	72%
Nee, maar ik weet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	25%
Nee, ik weet ook niet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	3%

Incidenten

Aangezien het CvTE voor de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen geen aanbieder meer is, is er ook geen sprake van klachten of meldingen vanuit scholen richting het CvTE. Deze kunnen scholen adresseren aan de toetsaanbieders zelf. Voor ouders blijft de lijn naar Ouders & Onderwijs bestaan.

Verder is de procedure van erkenning van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen nog te nieuw en hebben zich nog geen incidenten voorgedaan. Wel is er sprake geweest van verschil van inzichten tussen de verschillende partijen en een overgangperiode tussen de oude kaders (van de Expertgroep toetsen PO) en de huidige beoordelingskaders. Het CvTE heeft toen als regiehouder duidelijk gecommuniceerd over hoe het nieuwe kader in de overgangperiode gehanteerd moest worden. Een ketenpartij was hier met name tevreden over.

5.2 Kwaliteitsbewaking en risico's

Kwaliteitsbewaking

In de erkenningsprocedure van zowel de doorstroomtoetsen als leerlingvolgsystemen is kwaliteitsbewaking opgenomen. Na indiening wordt de toets of het volgsysteem aan de hand van een beoordelingskader beoordeeld door Stichting Cito. Zij brengen op basis hiervan een advies uit aan het CvTE. Het CvTE heeft een onafhankelijke adviescommissie ingericht bestaande uit experts die op persoonlijke titel zitting nemen in de commissie en welke het advies van Stichting Cito valideert. Het CvTE neemt vervolgens op basis van beide adviezen een besluit over de erkenning van de doorstroomtoets of het leerlingvolgsysteem. In de overgang van de situatie vóór 2023, waarin de erkenning en normering van de toetsen in het po door de Expertgroep werd gedaan, naar het nieuwe stelsel waarin het CvTE deze verantwoordelijkheid draagt, zijn de adviezen voor de erkenning van de leerlingvolgsystemen van de Expertgroep overgenomen.

Het CvTE heeft binnen de erkenningsprocedure vooral een procedurele rol. En ze maken gebruik van de deskundige kennis van Stichting Cito en Adviescommissie toetsen po. De keuze om een onafhankelijke adviescommissie in te richten draagt bij aan de kwaliteitsbewaking (een extra paar ogen) en transparantie. Zeker gezien het voor het veld niet altijd evident is dat Stichting Cito (kwaliteitsborging) en Cito BV (toetsaanbieder) twee aparte partijen zijn.

³⁹ De communicatie over afzonderlijke doorstroomtoetsen ligt niet bij het CvTE maar bij de aanbieders.

De aanbieders van de doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen benoemen dat het in het belang is van de aanbieder dat de kwaliteit wordt bewaakt. De procedure doorloopt en bewaakt het CvTE goed en de communicatie is tijdig en helder.

Risico's en risicobeheersing

Er wordt in de keten regelmatig geëvalueerd hoe de processen lopen. Bij het systeem van erkenning en indiening van toetsen is de adviescommissie ingericht die apart kijkt naar het hele proces. Stichting Cito heeft een adviserende taak en de adviescommissie (los van Stichting Cito) kijkt naar het advies van Stichting Cito. Dit proces is nog nieuw en daarom ervaren respondenten dat het nog zoeken is hoe de verschillende elementen uit het proces zich ten opzichte van elkaar verhouden. Doet de adviescommissie het werk van Stichting Cito volledig over, of is het een controle of Stichting Cito de stappen goed gezet heeft? Op basis van het doorlopen van de procedures en de eerste ervaringen hebben al aanpassingen in de procedure en kaders plaatsgevonden.

In de toetswijzercommissie zijn mensen vanuit het veld en experts vertegenwoordigd. Gezamenlijk stellen zij de toetswijzer op waarop de doorstroomtoets gebaseerd wordt. Tussen deze commissie, het CvTE en SLO zijn korte lijntjes. Dat is een voordeel, men kan snel schakelen. Er ligt volgens respondenten echter ook een risico in: vaak zijn dezelfde mensen lid van de commissie, daarmee krijgt dezelfde visie en kijkt op aspecten van de toets de overhand. Het CvTE heeft de taak van secretaris bij SLO belegd. Zij zetten hun netwerk in om buiten de standaardkanalen leden voor de commissie te werven zodat verschillende perspectieven vertegenwoordigd zijn.

5.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap

Governancestructuur

Het bureau CvTE is verdeeld in drie afdelingen. Binnen de afdeling NMP staat de P voor primair onderwijs. De programmamanager po is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken binnen het programma. Er is op ambtelijk niveau overleg tussen de OCW-beleidsdirectie opo en het de programmamanager po van het CvTE. DUO en Stichting Cito zijn belangrijke ketenpartners.

De verschillende rollen van Cito, Cito BV als aanbieder van een doorstroomtoets en leerlingvolgsysteem, Stichting Cito die als adviseur een belangrijke wettelijke taak heeft in de erkenning van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen én een overheidsdoorstroomtoets aanbiedt, kunnen de schijn van belangenverstremgeling oproepen. Het beeld van de ketenpartners, OCW en het CvTE is dat dit onderscheid binnen de keten helder is en er geen risico is op belangenverstremgeling, maar dat het veld dit verschil eigenlijk niet (goed) ziet. Het vraagt om zorgvuldigheid in de procedures, maar ook om goede communicatie.

Regievoering, opdrachtgeverschap en samenwerking in de keten

Het CvTE is in de erkenning (en normering) van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen regievoerder en geen opdrachtgever. Stichting Cito heeft de wettelijke taak om het CvTE te adviseren als het gaat om de onderwijskundige en psychometrische kwaliteit van de toets. Verder zijn ook het ministerie van OCW, de toetswijzercommissie, de adviescommissie toetsen po en de aanbieders van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen belangrijke ketenpartners.

De taak van de erkenning (en normering) van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen is nog nieuw. En hoewel respondenten over het algemeen tevreden zijn over de uitvoering van deze taak, is

het ook duidelijk dat taken en rollen zich nog verder moeten uitkristalliseren en de partijen daarin hun weg moeten vinden. Zo zoeken het CvTE en OCW soms nog naar wie welke besluiten mag nemen als het gaat om het grijze gebied. Dan is het aftasten: Wie pakt het op? In het onderlinge gesprek worden hier dan afspraken over gemaakt. De verwachting is dat er mettertijd meer duidelijkheid komt over en routine komt in de procedures en afspraken.

Ook ketenpartners merken op dat soms OCW de regie heeft in een overleg of in besluitvorming en soms het CvTE. Dit wordt niet als problematisch ervaren, het is meestal wel duidelijk wie 'eigenaar' is van een overleg en in die zin de regie heeft over het thema. Alle respondenten zijn zeer tevreden over de helderheid van de procedures, hoe het CvTE deze volgt, zich houdt aan afspraken en transparant is in de communicatie.

Ook de toetsaanbieders merken een verschuiving vanuit de 'oude rol' ten tijde van de eindtoetsen naar de nieuwe rol van ketenregisseur en dat dit nog 'wennen' is. Een genoemd voorbeeld is dat het CvTE nog (te) vaak de rol van opdrachtgever pakt, terwijl ze in de nieuwe rol geen opdrachtgever is, maar eerder toezichthouder. In de vaste overleggen vindt men dat het CvTE meer dan in het verleden 'zendt', de overleggen zijn informeler en er wordt minder tot geen ruimte voor overleg ervaren. Daar waar het beeld was dat voor de eindtoetsen in het verleden samen werd gewerkt, wordt het CvTE nu meer als directief ervaren.

Aanbieders benoemen dat ze ervaren dat het CvTE wel luistert naar de signalen die ze geven als het gaat om de erkennings- en beoordelingsprocedure, maar zich dan toch verschuilt achter de wet- en regelgeving. Het begrip voor de wensen van de aanbieders is er wel, maar daar wordt vervolgens niets of weinig mee gedaan in de beleving van de aanbieders. De behoefte is geuit dat het CvTE meer meebeweegt met de aanbieders.

Specifiek als het gaat over het gedeelde anker in de doorstroomtoetsen wordt door een respondent de regie vanuit het CvTE gemist. Bij het beantwoorden van specialistische vragen raakt Stichting Cito onbedoeld in beeld als eigenaar van het proces. Hier zou het CvTE de verantwoordelijkheid beter kunnen uitdragen. Doordat Stichting Cito de psychometrische kennis en expertise in huis heeft, in tegenstelling tot het CvTE, kijkt het CvTE snel naar Stichting Cito. Het risico is dat ook (het beeld is dat) besluitvorming door Stichting Cito wordt gedaan, terwijl dat bij het CvTE hoort.

Samenwerking buiten de keten

Doordat het CvTE geen toetsaanbieder is in het po, is er geen direct contact meer met de scholen. Dit contact verloopt via de toetsaanbieders. Het CvTE heeft wel een website die met name gericht is op de toetsaanbieders. In de toekomst wil het CvTE ook informatie voor andere belangstellenden opnemen.

Met een koepelorganisatie en vertegenwoordigende partij is sprake van een samenwerkingsrelatie. Er is een vaststaand bestuurlijk overleg tussen voorzitter van het CvTE en de bestuurder van de koepelorganisatie dat twee keer per jaar plaatsvindt. Daarnaast is er altijd de mogelijkheid om tussentijds contact te hebben. Ook de vertegenwoordigende partij ervaart dat er korte lijntjes zijn tussen de partij en het CvTE. In het verleden waren er ook vaste overleggen met OCW, het CvTE en de koepelorganisatie. In de loop van de jaren is dit overleg afgeschaald in frequentie en werd het vooral een afstemmingsoverleg. De mogelijkheid om frequenter signalen vanuit de achterban te delen en elkaar te leren kennen wordt gemist door de organisatie. Wanneer de organisatie signalen wil aanklaarten kiezen ze nu sneller voor de route naar de kamer.

5.4 Doelmatigheid

Doelmatigheid inrichting stelsel

De inrichting van het stelsel van po-toetsen heeft bij uitstek te maken met de politieke keuze om meerdere leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen toe te laten. Het aanbieden van één doorstroomtoets of leerlingvolgsysteem zou doelmatiger zijn, maar dat is uitgesloten in de huidige wetgeving. Het CvTE is als uitvoerder niet te beoordelen op deze keuze. We focussen ons daarom op de inrichting van het proces van erkennen en beoordelen van leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen.

Het nieuwe stelsel is nog lastig te beoordelen op doelmatigheid. Bij een nieuwe werkwijze horen ook opstartkosten en kinderziektes. Dit vraagt om veelvuldig overleggen en het doen van aanpassingen en aanscherpingen. Dit zijn echter wel aanpassingen die nodig zijn voor de praktijk, de kwaliteit wordt er beter van. Het beeld van respondenten is dat het CvTE er bewust voor kiest om deze procedures zorgvuldig op te bouwen. Dit kost tijd, maar zorgt er op de lange termijn voor dat de neuzen van de betrokkenen (Stichting Cito, aanbieders, commissies) dezelfde kant op staan.

Het beeld vanuit OCW is dat er scherp wordt gekeken of de benodigde middelen goed besteed worden. Wanneer er meer middelen nodig zijn, wordt er uitgebreid over gesproken tussen het CvTE en OCW.

5.5 Samenvatting

De taak van het CvTE voor de erkenning (en normering) van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen is nog nieuw. Het hierbij horende aftasten en ontdekken van kinderziektes tekenen de gesprekken die we over dit thema hebben gevoerd. Ook als het gaat om regievoering: het is soms nog zoeken welke partij verantwoordelijk is voor de verschillende stappen in het proces en het nemen van besluiten. Er wordt daarom soms naar elkaar gekeken: gaan jullie hierover of wij? In gesprekken wordt dit meestal opgehelderd. Er zijn ook voorbeelden genoemd waar dit nog niet helemaal soepel loopt, bijvoorbeeld als het gaat om het gedeelde anker in de doorstroomtoetsen.

Binnen de evaluatieperiode (2019 – 2023) valt enerzijds de voorbereidingsfase van de nieuwe taken (opstellen procedures en beoordelingskaders) en anderzijds de eerste ronde van erkenningen en herbeoordelingen. De eerste afname van de toetsen binnen deze nieuwe taak vond plaats in 2024 en valt daarom buiten de evaluatieperiode.

Wat betreft de voorbereidingsfase wordt door de toetsaanbieders gewaardeerd dat zij input hebben kunnen leveren voor de erkenningsprocedure en de beoordelingskaders. Het is echter niet duidelijk voor hen wat er met de input is gedaan. Dit resulteert in risico's voor de kwaliteit van de procedure en beoordeling, en kaders die worden ervaren als star, waardoor weinig ruimte is voor eigenheid van de toetsaanbieder.

In de eerste ronde van erkenning van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen volgens de nieuwe systematiek wordt de rol van het CvTE procedureel gezien positief beoordeeld. De planning is duidelijk, de afspraken worden nagekomen en de communicatie is helder. De zwaarte, de belasting, van de erkenningsprocedure is wel erg fors, volgens de toetsaanbieders. Ook is de ervaring dat de tussentijdse check/beoordeling gelijkwaardig is aan een volledige beoordeling.

Hoofdstuk 6. Centrale examens vo

Thema	Centrale examens vo
Beschrijving wettelijke taak CvTE (Wet CvTE, artikel 2.2 en 2.6)	<p>Het CvTE is belast met de volgende taken op het gebied van examens vo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het vaststellen van het aantal toetsen, de tijdsduur en de aard van de toetsen, overeenkomstig het examenprogramma; • Het vaststellen van het tijdstip van de toetsen, de wijze waarop en de vorm waarin de toetsen worden afgenomen; • Het tot stand brengen en vaststellen van de opgaven; • Het tot stand brengen en bij regeling vaststellen van de beoordelingsnormen en de daarbij behorende scores; • Het geven van regels voor de omzetting van de scores in cijfers; • Het tot stand brengen en bij regeling vaststellen van syllabi, overeenkomstig het examenprogramma; • Het geven van regels met betrekking tot de hulpmiddelen die gebruikt mogen worden bij het maken van de opgaven. <p>Daarnaast (art. 2.6): het afnemen van examen onder bijzondere omstandigheden en het bij regeling vaststellen welke vakken in een tijdvak met geheimhouding worden afgenomen.</p>
Sector	Vo: cse, cpe, cspe en bb- en kb-flex
Deelnemers en ontwikkeling	<p>2019: 210.122</p> <p>2020: - (coronapandemie)</p> <p>2021: 197.536</p> <p>2022: 188.383</p> <p>2023: 173.574</p>
Ketenpartners	DUO, Stichting Cito, OCW, Inspectie (werkgroep examens), SLO
Ontwikkelingen in evaluatieperiode	<ul style="list-style-type: none"> • Moderniseren Examenlandschap is een traject om het ICT-landschap te moderniseren waarmee DUO de staatsexamens vo, het staatsexamen Nt2 en de schoolexamens vo organiseert. Het gaat om processen zoals uitslag bepalen, printen op locatie en het roosteren van examens. De ICT-omgeving is sterk verouderd. Het moderniseringstraject loopt tot 2028. • Visie op digitalisering (in ontwikkeling) • De oprichting van een besloten forum over de digitale vmbo-examens • SLO is in juni 2022 in opdracht van OCW gestart met de actualisatie van de examenprogramma's. Voor het CvTE betekent dit dat syllabi voor alle herziene examenprogramma's met een centraal examen op stapel staan (vanaf 2024).
Coronamaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Voor examinering in het voortgezet onderwijs golden versoepelende maatregelen vanwege de coronapandemie.⁴⁰ • De centrale examens hebben in 2020 geen doorgang gevonden. In 2020 vormde het gewogen gemiddelde van de cijfers voor het schoolexamen direct het eindcijfer voor een vak. Samen met andere maatregelen zorgde dit voor een hoger slagingspercentage.⁴¹ • In 2021 en 2022 zijn de centrale examens wel door gegaan, met maatregelen. Zoals de mogelijkheid om het eindcijfer van één vak niet te betrekken bij de uitslagbepaling (duimregeling), grotere spreidingsmogelijkheid en extra herkansingen. • In 2023 zijn voor het eerst sinds 2019 weer centrale schriftelijke en praktische examens (cspe's) in het vmbo (basisberoepsgerichte leerweg, kaderberoepsgerichte leerweg, gemengde leerweg) afgenomen. In 2021 en 2022 zijn de cspe's als schoolexamens afgenomen

⁴⁰ Zoals beschreven in de Kamerbrieven van [16 december 2020](#), [17 december 2021](#), [24 januari 2022](#) en [21 november 2022](#).

⁴¹ [Meer scholieren geslaagd; cijfers stabiel](#)

6.1 Uitvoering taak

Het CvTE is verantwoordelijk voor en regievoerder van de centrale examens in het voortgezet onderwijs. Het CvTE stelt samen met SLO syllabi op met een toelichting op de leerstof die in het centraal examen getoetst wordt. Stichting Cito heeft de opdracht om op basis van deze syllabi de opgaven voor het centraal examen te maken. De vaststellingscommissies van het CvTE beoordelen deze opgaven en stellen het centraal examen en de bijbehorende correctievoorschriften vast.

Daarnaast is het CvTE verantwoordelijk voor het examenrooster, de regels voor toegestane hulpmiddelen en de beoordelingsnormen. Ook stelt het de regels voor de omzetting van scores naar cijfers vast (de normering). De logistieke uitvoering van de examens ligt bij DUO.

Tevredenheid keten

De ketenpartners constateren dat het CvTE de taak uitvoert: er liggen altijd op tijd examens en n-termen. De evaluatie aan het eind van de vo-campagne wijst ook steeds uit dat voorvallen altijd samen goed opgelost zijn. In grote lijnen is er tevredenheid over de manier waarop het CvTE zijn taak uitvoert.

In 2020 kon het CvTE door het niet doorgaan van de centrale examens een deel van de wettelijke taken niet uitvoeren. De coronapandemie heeft in de jaren erop ook nog veel extra inspanning opgeleverd voor het CvTE en Stichting Cito door intensief overleg over verschillende scenario's. Door de genomen maatregelen zoals de grotere spreidingsmogelijkheid van de afnames moesten er bovendien extra vragen en examens worden gemaakt. De situatie is aan het einde van de evaluatieperiode weer stabiel, met uitzondering van de normering. Doordat de centrale examens in 2020 niet doorgingen, is in 2021, 2022 en 2023 noodgedwongen gebruik gemaakt van een aangepaste normering. De duimregeling in 2021 en 2022 werkte door ook in de normering voor vakken waar vaak de duim opgezet werd en die niet serieus werden gemaakt. Teruggaan naar de normeringssystematiek van voor de coronapandemie was niet mogelijk. Vandaar dat het CvTE een nieuwe normeringssystematiek ontwikkeld heeft die voor het eerst in het examenjaar 2024 is ingezet.

Binnen de wettelijke taak zijn er wel ontwikkelingen die de werkzaamheden beïnvloeden. Er is toenemende maatschappelijk druk op de examens en aandacht in de (sociale) media met soms felle discussies. Dit heeft impact op het werk bij de constructie en vaststellen van de examens en communicatie daarover. Bij de constructie van examens is er meer aandacht gekomen voor mogelijke gevoeligheden in de inhoud van de examens en voor inclusie. Zo wordt kritiek achteraf voorkomen. De commissieleden voelen zich gedekt door het CvTE bij kritiek. Er is transparantie over wie welke keuzes maakt in het proces, maar het CvTE is opdrachtgever van de commissies en neemt verantwoordelijkheid voor de besluiten.

Ook zijn er ontwikkelingen in het veld die nopen tot aanpassingen in de werkwijze. Een genoemde ontwikkeling die specifiek is genoemd voor het vak natuurkunde is het tekort aan docenten natuurkunde, waardoor dit vak soms door anders opgeleide docenten wordt gegeven en ter ondersteuning de correctievoorschriften voor dat vak steeds meer 'dichtgetimmerd' zijn. Ook bij andere vakken wordt het correctievoorschrift steeds strakker geformuleerd om het gesprek tussen de eerste en tweede corrector te vergemakkelijken. Daar zit een spanningsveld, want het veld vindt het ook niet prettig als docenten te weinig vrijheid voelen in correctie. Voor Stichting Cito en het CvTE betekent dit tijd nemen om vragen te beantwoorden en draagvlak creëren. Al met al zijn Stichting Cito en het CvTE bewuster bezig met de constructie van de examens wat betekent dat dit meer tijd kost.

Tevredenheid veld

In de enquête onder de contactpersonen bij vo-scholen is gevraagd hoe zij over het algemeen de kwaliteit van de centrale examens vo beoordelen in 2019-2023. Gemiddeld beoordelen de respondenten de kwaliteit van de centrale examens als ruim voldoende (gemiddelde rapportcijfer = 7,3). In de toelichtende open antwoorden noemen een aantal contactpersonen echter dat het niveau van de examens daalt.

83% van de contactpersonen geeft aan dat het proces rondom centrale eindexamens vo zonder problemen verloopt (zie Tabel 6.1). Ruim een tiende (13%) van de contactpersonen ervaarde dat het proces problemen kent/kende. In de toelichtende open antwoorden noemen de contactpersonen onder andere dat examens tijdens de meivakantie worden geleverd, dat de hoeveelheid errata te groot is, dat er problemen zijn met ICT of dat er onderdelen van het examen ontbreken.

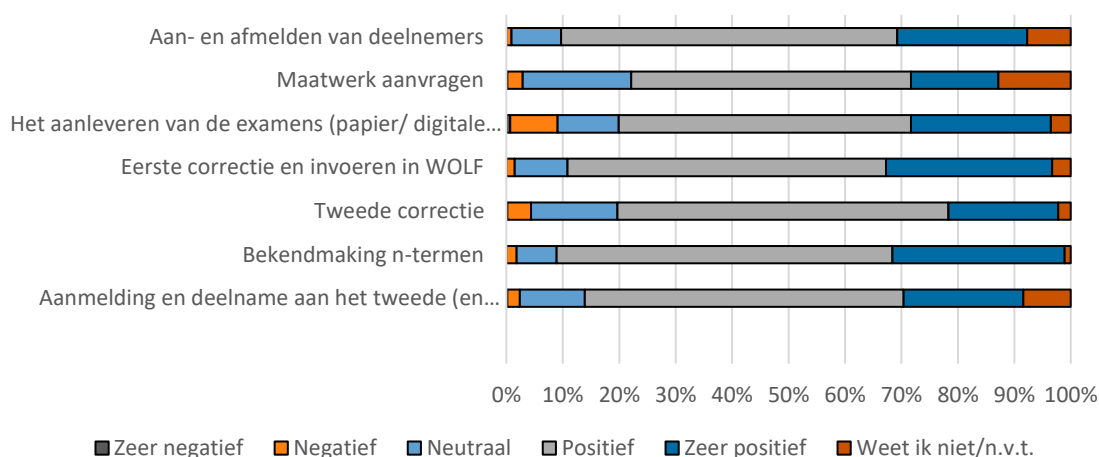
Tabel 6.1. Oordeel veld over toets-/examenproces (voor zover het CvTE daar invloed op heeft) (N=457)

Vraag	Vo-scholen
Het proces rondom centrale eindexamen verloopt zonder problemen	83%
Het proces kent/kende problemen	13%
Geen zicht op	4%

Daarnaast is specifiek gevraagd naar het oordeel van de contactpersonen over een aantal processtappen rondom de centrale examens vo. Een meerderheid van de contactpersonen oordeelt (zeer) positief over aan- en afmelden van deelnemers, maatwerk aanvragen, het aanleveren van de examens (papier/digitale toegang), eerste correctie en invoeren in WOLF, tweede correctie, bekendmaking n-termen, aanmelding en deelname aan het tweede (en derde) tijdvak (zie Figuur 6.1).

Figuur 6.1. Oordeel processtappen centrale examens vo⁴² (N=452)

Hoe oordeelt u over de volgende processtappen rondom de centrale examens vo in de periode 2019-2023?

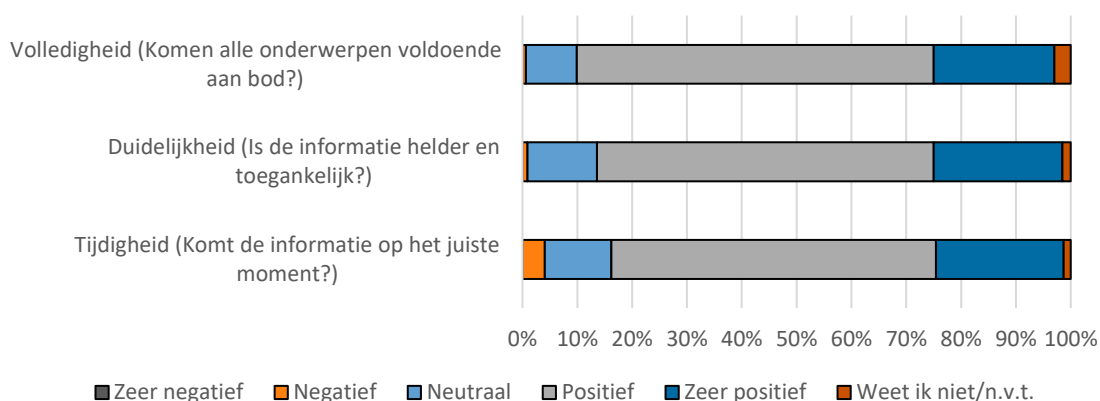

⁴² Niet alle processtappen zijn onder directe invloed van het CvTE. Aan- en afmelden van examenkandidaten doen scholen bij DUO en wordt ook door DUO helemaal afgehandeld; Voor de aanlevering van de examens is DUO verantwoordelijk en ook de aanmelding voor het tweede en derde tijdvak doen scholen bij DUO. DUO doet hierover ook de communicatie. Deze taken vallen wel onder regie van het CvTE, dat betekent voor de situatie van het regulier onderwijs dat het CvTE meedenkt en stuurt.

Vervolgens is in de enquête gevraagd naar de informatievoorziening vanuit het CvTE over de centrale examens vo. Ruim driekwart van de contactpersonen oordeelt (zeer) positief over de informatievoorziening in termen van volledigheid, duidelijkheid en tijdigheid (zie Figuur 6.2). Nagenoeg geen contactpersonen oordelen negatief over de informatievoorziening. Als contactpersonen negatief zijn over de informatievoorziening, heeft dit met name te maken met de tijdigheid.

Figuur 6.2. Informatievoorziening centrale examens vo in 2019-2023 (N=464)

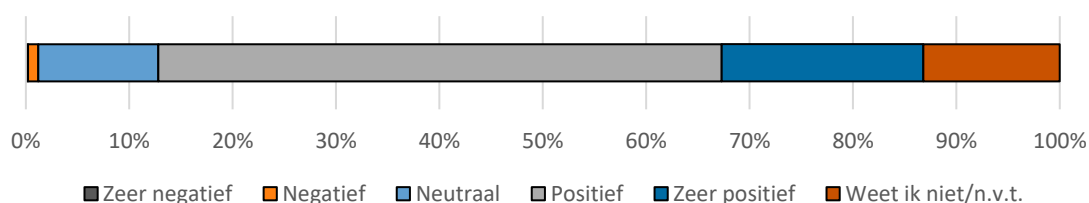
Hoe oordeelt u in het algemeen over informatievoorziening vanuit CvTE vooraf, tijdens en na afloop van het centrale examen in de periode 2019-2023?

Daarnaast is specifiek gevraagd naar de informatievoorziening ten tijde van de coronapandemie. Nagenoeg driekwart (74%) van de contactpersonen oordeelt hier (zeer) positief over (zie Figuur 6.3). Nagenoeg geen contactpersonen oordelen negatief over de informatievoorziening ten tijde van de coronapandemie.

Figuur 6.3. Informatievoorziening centrale examens vo ten tijde van de coronapandemie (N=492)

Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?

Daarop aansluitend gaven nagenoeg alle contactpersonen aan dat ze weten waar ze met vragen en opmerkingen over de centrale examens vo terecht kunnen, of dat ze weten waar ze dit kunnen opzoeken (zie Tabel 6.2).

Tabel 6.2. Weet u waar u met vragen en opmerkingen rondom de centrale examens vo terecht kunt? (N=452)

Vraag	Vo-scholen
Ja	83%
Nee, maar ik weet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	16%
Nee, ik weet ook niet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	1%

Tot slot konden contactpersonen verbeterpunten voor het CvTE met betrekking tot de dienstverlening naar het onderwijsveld noemen.

- Er zijn veel contactpersonen die het wenselijk zouden vinden als de examens voor de meivakantie worden geleverd, in plaats van in de meivakantie.
- Daarnaast wordt door een aantal contactpersonen benoemd dat de aanmelding voor tijdvak drie duidelijker zou mogen.
- Bovendien wordt door enkele contactpersonen aangegeven dat ze te maken hebben met veel verschillende organisatie (CvTE, Stichting Cito, DUO, Facet enz.) en daardoor verschillende websites. Deze contactpersonen zouden bijvoorbeeld meer duidelijkheid willen over voor wie zij bij specifieke vragen terecht kunnen.

Naast de vragenlijst onder de scholen is ook aan koepelorganisaties en vertegenwoordigende partijen gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn met de taakuitvoering van het CvTE als het gaat over de centrale examens vo.

In het licht van het aantal examens per jaar dat in strak tempo gemaakt moet worden, is er tevredenheid over de taakuitvoering door het CvTE.

Incidenten

Bij de centrale examens hebben zich allerlei incidenten voorgedaan. Het CvTE is geoefend in hiermee omgaan. Er zijn twee typen incidenten: incidenten waarbij sprake is van het schaden van geheimhouding van een examen (zoals examen te vroeg open gemaakt/open gezet in Facet), en incidenten waarbij sprake is van het schaden van de afname van een examen (dit loopt van brandalarm tot corona). Het CvTE en iedereen in de keten weet precies wat ze moeten doen bij incidenten, hiervoor is er een continuïteitsplan opgesteld.

Alle incidenten komen terug in het examenverslag. Hierin staat jaarlijks een overzicht van klachten en voorvallen. Sinds 2023 stelt het CvTE dit verslag samen met Stichting Cito op. Hiervoor werd dit alleen door Stichting Cito gedaan.

In de beleving van de ketenpartners pakt het CvTE bij incidenten de rol van ketenregisseur goed. Enkele voorbeelden waaruit dit blijkt:

- In 2022 was er een incident met Facet waarbij de normering niet goed ging. Hierover was 's nachts intensieve samenwerking en continue overleg in de hele keten nodig en heeft het CvTE goed verbinding gehouden tussen partijen en de regie gevoerd.
- In 2021 is bij het examen natuurkunde een incident geweest waardoor het CvTE een ander examen moest inzetten en er achterstand in de constructie is ontstaan. Als oplossing heeft het CvTE tijdelijk twee vaststellingscommissies opgetuigd.

Als er tijdens examens kritiek komt op een examenvraag kijkt het CvTE wat er nodig is, in sommige gevallen kan er gekozen worden voor het neutraliseren van opgaven. Tijdens de examenperiode is er

met OCW intensief contact over incidenten. Er is een crisisstructuur met voorgeschreven rollen en taken. Het CvTE is *in the lead* om te reageren op bijvoorbeeld berichten in de media. Soms komt OCW in beeld en wordt uitgebreider ingegrepen bijvoorbeeld als er trends te zien zijn zoals met Frans en Duits havo in het verleden; de leerlingen presteerden steeds slechter op dat examen en besloten is om de eisen waaraan een leerling moet voldoen om een voldoende te halen te verlagen. Dit soort ingrepen gebeurt niet heel vaak.

De koepelorganisaties en vertegenwoordigende organisaties noemen dat ze sterker een rol zouden kunnen spelen bij het ondersteunen van het CvTE in de communicatie richting scholen bij incidenten.

6.2 Kwaliteitsbewaking en risico's

Kwaliteitsbewaking

De kwaliteitsbewaking van de inhoud van de centrale examens vo vindt plaats op verschillende niveaus. Standaard wordt op microniveau (per vaststellingscommissie) gekeken hoe het examen is geland, en welke aanpassen voor komende jaren kunnen worden gedaan. Evaluatie gebeurt ook intern bij CvTE op teamniveau. Daarnaast er is twee keer per jaar een grote bijeenkomst met de examenketen om terug te blikken op de examenperiode en afspraken te maken voor het vervolg. Hierin stelt het CvTE de speerpunten vast voor komende jaren. Een speerpunt in 2023 was bijvoorbeeld de errata, die worden door scholen weleens vergeten uit te delen of voor te lezen in de examenzaal. Dan is het onduidelijk voor de Inspectie of ze een examen ongeldig moeten verklaren. Het CvTE is daarom scherper gaan kijken of er echt een erratum moet komen.

Het CvTE laat periodiek en steekproefsgewijs de kwaliteit van examens controleren via het laten uitvoeren van externe validiteitsonderzoeken op specifieke vakken. Dit geeft ook inzicht in verbetermogelijkheden.

Ook de normering na iedere cyclus geëvalueerd. De vele data die er voor de normering beschikbaar zijn, worden gebruikt in de evaluatie en het doen van verbeteringen in de examens. Eens in zoveel jaar (ongeveer om de 5 jaar) wordt ook het normeringsproces en de normeringssystematiek in een audit kritisch bekeken door een externe partij.

Behalve dat er achteraf evaluatie plaatsvindt zit er ook kwaliteitsborging in het proces om tot de examens te komen. Bij de constructie van examens zijn vakdocenten betrokken. Het lukt altijd goed om commissieleden te werven, ondanks lerarentekorten in aantal vakken. Dat het CvTE de laatste jaren heeft gewerkt aan zichtbaarheid zal hieraan bijdragen. Via de vaststellingscommissies worden de afzonderlijke opgaven en examens inhoudelijk maar ook op de lay-out gecontroleerd en van commentaar voorzien (of afgekeurd). Opgaven en examens gaan enkele keren heen en weer tussen constructiegroep en vaststellingscommissie.

Bij de digitale examens is eveneens een cyclus met DUO/Facet met periodieke tests ter controle op de kwaliteit van het systeem. Een van die tests is de ketenacceptatietest (KAT). De hele keten wordt hierbij betrokken: mbo, vo en Nt2, zowel intern als extern (DUO, Stichting Cito, Bureau ICE). Bij goede resultaten uit de test accepteert het CvTE vervolgens de nieuwe release.

Risico's en risicobeheersing

Er zijn binnen de examenketen heldere afspraken vastgelegd in protocollen die veel risico's ondervangen. Daarnaast is er in continuïteitsplannen vastgelegd hoe om te gaan met incidenten, indien die zich voordoen. Door regelmatig te evalueren en technische tests zoals de ketenacceptatietest (KAT) van Facet wordt door de hele keten hard gewerkt om risico's te voorkomen.

Bij de centrale examens vo is heeft de werkgroep examens van de Inspectie een rol in het bewaken van de uitvoering van de centrale examens vo. Per jaar tussen april en augustus krijgt de werkgroep zo'n 4000 vragen van scholen over hoe om te gaan met een situatie zodat er geen afbreuk wordt gedaan aan waarde van examen. De werkgroep signaleert ook knelpunten, die bespreken ze met het CvTE.

Bijvoorbeeld een examen dat zoekraakt, fouten met afname bij het digitaal examen.

Er is een vaststaande cyclus van overlegmomenten met het CvTE, de Inspectie, DUO, Stichting Cito en het Examenloket. Het CvTE organiseert dit afstemmingsoverleg.

De afname van de centrale examens vo vinden plaats op de scholen. Het is van belang dat ook de scholen goed op de hoogte zijn van de wet- en regelgeving omtrent de examens. Het CvTE speelt een grote rol in de informatievoorziening naar de scholen. Het Examenblad is een belangrijk kanaal hiervoor. Ook werkt het CvTE veel samen met PLEXS (platform voor examensecretarissen) en de VO-raad om het veld te informeren. Zo organiseert het CvTE samen met PLEXS een cursus voor beginnende examensecretarissen waar de organisatie van het CvTE en de (nieuwe) examenprogramma's worden uitgelegd.

6.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap

Governancestructuur

Het CvTE is verdeeld in drie afdelingen, waarvan vo er een is. Onder de afdeling vo vallen twee teams: staatsexamens vo en reguliere centrale examens. De programmamanager vo is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken binnen het programma. Er is op ambtelijk niveau overleg tussen de OCW-beleidsdirectie ovo en de programmamanager vo van het CvTE. DUO en Stichting Cito zijn belangrijke ketenpartners. Eenmaal in de zes weken is er standaard driehoeksoverleg (OCW, Stichting Cito, CvTE). Vast agendapunt is digitalisering en de afstemming van ieders onderzoeksagenda met elkaar.

Volgens het CvTE en OCW staat de structuur met ketenpartners bij de centrale examens vo als een huis. Die structuur bestaat al lange tijd vanwege de lange geschiedenis van de centrale examens vo en de structuur en rolverdeling is duidelijk voor elke ketenpartners. Ook de taakverdeling met OCW is helder. In de coronaperiode zag het CvTE dat ze een stevigere rol moest aannemen en nam die ook. Daarvóór was er in het werkproces van vo een zekere vanzelfsprekendheid. De partijen in de keten hebben door de intensieve samenwerking in de coronatijd veel meer zicht gekregen op elkaars werkprocessen, wat ondersteunend is bij de verdere samenwerking.

Regievoering, opdrachtgeverschap en samenwerking in de keten

Binnen de taak van de centrale examens zijn Stichting Cito en DUO de belangrijke ketenpartners. Het CvTE is echter geen opdrachtgever aan deze partijen. Het CvTE is regievoerder op het hele proces van de totstandkoming, productie, distributie en uitvoering van de centrale examens vo.

Door de scheiding van opdrachtgeverschap (incl. financiering) door OCW en ketenregie door het CvTE komt het vooral bij DUO op momenten voor dat een verzoek van het CvTE maakt dat DUO eerst bij OCW moet aanvragen of er voor de uitvoering van die opdracht middelen beschikbaar kunnen worden gemaakt. Dit bleek in het verleden lastig bij ontwikkelingen in Facet. Het CvTE vroeg toen meer aan DUO dan zij gezien de middelen (en capaciteit) konden waarmaken. Inmiddels is er een vast aantal uur voor de taken van CvTE (waaronder FACET) afgesproken tussen DUO en OCW, waardoor het helder is hoeveel uur aan het CvTE Facet-portfolio besteed kan worden. Dat betekent overigens niet dat altijd alle wensen van het CvTE gehonoreerd kunnen worden.

Samenwerking buiten de keten

Met verschillende partners is er periodiek overleg:

- VO-raad: bestuurlijk overleg, waarbij sinds enkele jaren ook PLEXS aansluit. Dit gesprek is vooral om elkaar te informeren. Het centrale eindexamen in het vo is het belangrijkste thema in het contact met het CvTE. Verder is er over en weer betrokkenheid over producten: Protocolen CE (product van de VO-raad) en de handreiking voor kandidaten met ondersteuningsbehoefte.
- LAKS: bestuurlijk overleg. De jaarplanpunten van LAKS worden dan besproken. Aan het begin van de examenperiode worden er afspraken gemaakt over de contacten. Inhoudelijke meldingen over de examens komen vanuit LAKS bij het CvTE. LAKS beantwoordt de vragen zoveel mogelijk zelf, maar het CvTE is bereikbaar voor hulp. De meeste klachten gaan over de taligheid van de examens.
- Ouders en Onderwijs: contact met het Examenloket en stemt daarnaast informatie over examens op de eigen website af met de informatie van het CvTE.

De contacten met het CvTE verlopen voor de meeste partijen naar tevredenheid. De partijen constateren dat het CvTE veel moeite doet om over ontwikkelingen te communiceren. Enkele partijen geven aan dat het niet altijd duidelijk is waar ze meldingen die ze ontvangen van scholen of leerlingen over incidenten kunnen doorgeven en wie er actie onderneemt. Er zit een spanningsveld in wat het veld wil en weet en wat het CvTE kan bieden.

Soms komt er zoveel informatie dat docenten dit niet allemaal lezen, maar te weinig informatie is ook niet goed. Daar moet gezocht worden naar een optimum. Als aandachtspunt voor het CvTE noemt een partij het organiseren van en openstaan voor feedback vanuit docenten en openheid geven over wat er wel of niet met feedback is gedaan.

Er is ook tevredenheid over de flexibiliteit van het CvTE in de coronaperiode. Het was een tijd van veel en goed overleg, in de taakgroep die was ingericht op initiatief van OCW. Het contact is voor een aantal partijen minder geworden na de coronaperiode. Een aantal partijen heeft nog een directe lijn met het CvTE en deze zijn positiever over de communicatie. Partijen zonder direct contact benoemen dat het lastig is zich gehoord te voelen of ze voelen zich overvallen door nieuws over de examens.

6.4 Doelmatigheid

Doelmatigheid inrichting stelsel

De processen rond de centrale examens vo zijn volgens meerder gesprekspartners zo'n geoliede machine dat het bijna niet doelmatiger kan. Verdere systeemontwikkelingen zijn altijd gericht op efficiëntie. Dat zit standaard in evaluaties (zie 6.2).

Het CvTE komt uit roerige periode met veel extra werk. Nu is er een periode van vakvernieuwingen. Dit zijn tijdelijke zaken die personele inzet vragen. Het is moeilijk te zeggen of het CvTE op termijn weer met

minder mensen toe zou kunnen. De ervaring is dat de maatschappij kritischer is geworden naar het CvTE, waardoor het CvTE meer is gaan delen, dat kost ook tijd. Het CvTE heeft ervoor gezorgd minder kwetsbaar te zijn voor personeelwisselingen en -uitval door stevigere personele bezetting. Dit zou ten koste kunnen gaan van de doelmatigheid want er zijn meer mensen op de hoogte van hetzelfde.

Het vaststellingsproces in de vaststellingscommissies met Stichting Cito omvat tot nu toe vaak wel vier iteratieprocessen waarbij de commissie het examen collectief bespreekt. Dit is wel een waarborg voor kwaliteit, maar roept ook de vraag op hoelang er wordt 'door geschaafd' aan een examen. Het CvTE is op een constructieve manier aan het kijken hoe dat efficiënter kan, zonder het doel uit het oog te verliezen.

Corona heeft effect gehad op de doelmatigheid. Online vergaderen in plaats van fysiek vergaderen gaat sinds corona veel makkelijker en dat levert tijdswinst en kostenbesparing op. Sinds Stichting Cito met een beveiligde online omgeving werkt hoeven stukken tussen Stichting Cito en commissies niet meer aangetekend via de post te worden gestuurd.

Andere partijen hebben niet goed zicht op de doelmatigheid. OCW geeft aan dat er wel vertrouwen is dat het CvTE doelmatig werkt, maar dat meer inzicht in de onderbouwing van kosten prettig zou zijn om kritisch mee te kunnen kijken.

Samenwerkingspartners hebben maar beperkt zicht op de doelmatigheid maar merken wel dat er oog voor is. Bijvoorbeeld dat er soms aangegeven wordt dat het CvTE een idee niet gaat doorvoeren omdat dat te duur zou worden.

6.5 Samenvatting

De centrale examens vo vormden tot de coronacrisis een taak die al jaren in grote lijnen hetzelfde verloopt. Waardoor processen en verwachtingen helder zijn en alle ketenpartners en andere betrokken partijen gezamenlijk zorgen voor een soepel lopend proces. Ketenpartners en betrokken partijen zijn grotendeels tevreden over de samenwerking, de wijze waarop het CvTE de regie pakt en de kwaliteit van de centrale examens vo.

Van alle taken van het CvTE heeft het verzorgen van de centrale examens het meest de gevolgen van de coronaperiode ondervonden omdat het CE in 2020 niet doorging en er ook in 2021, 2022 en 2023 nog aanpassingen waren. De gevolgen voor de normeringssystematiek van de examens die in coronatijd werd aangepast werken nog steeds door. Behalve in 2020 zijn elk jaar de examens afgenomen.

Scholen zijn in de meerderheid positief over alle processtappen waar ze mee te maken hebben in de afname van de examens. Ook over de informatievoorziening is grote tevredenheid. Wel is niet voor iedereen duidelijk bij welke organisatie in de keten ze bij specifieke vragen terecht kunnen.

De uitvoering van de examens door het CvTE is overall naar tevredenheid van alle ketenpartijen en andere organisaties. Qua inhoud is een kritiekpunt dat er meer naar docenten geluisterd zou kunnen worden. Bij de correctievoorschriften is er altijd sprake van een spanningsveld tussen voorschriften of meer ruimte bieden aan docenten bij de beoordeling.

De kwaliteit van de examens en de afnameprocedure wordt intensief geëvalueerd en in het proces geborgd. Risico's worden zo ook beheerst. Incidenten tijdens de afname doen zich altijd wel voor, maar er is een calamiteitenrooster en het CvTE staat met alle ketenpartners in goed contact tijdens de

afnames van de centrale examens vo. In de beleving van de ketenpartners pakt het CvTE bij incidenten de rol van ketenregisseur goed. Sommige partijen buiten de keten geven aan dat het CvTE ook hun communicatiekanaal zou kunnen benutten om over incidenten te communiceren.

De processen rond de centrale examens vo zijn volgens respondenten zo ingericht dat het bijna niet doelmatiger kan. Het CvTE staat er altijd voor open om na te gaan of er nog een efficiëntieslag te maken is, maar de kwaliteit staat uiteraard altijd voorop.

Hoofdstuk 7. Staatsexamens vo

Thema	Staatsexamens vo
Beschrijving wettelijke taak CvTE	Het CvTE is belast met de volgende taken op het gebied van de staatsexamens: a. het bij regeling vaststellen van het examenreglement; b. het organiseren, afnemen en beoordelen; c. de benoeming van examenfunctionarissen; en d. het vaststellen van de uitslag en het uitreiken van diploma's, certificaten of cijferlijsten.
Sector	Vo
Deelnemers en ontwikkeling ⁴³	2021: 6.955 2022: 6.645 2023: 6.730
Ketenpartners	DUO
Ontwikkelingen in evaluatieperiode	<ul style="list-style-type: none"> Het CvTE werkt tot eind 2024 aan een Verbeteragenda staatsexamens vo. Aanleiding hiervoor is een steeds diverser en groter wordende groep kandidaten. De verbeteragenda heeft als doel de staatsexamens toekomstbestendig te houden, flexibeler te maken en beter te laten aansluiten bij specifieke groepen kandidaten.
Coronamaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> De centrale examens vervielen in ook voor de staatsexamenkandidaten. De college-examens gingen wel door, zodat de kandidaten wel cijfers hadden. Ook kandidaten die deelnamen aan het staatsexamen hadden gedurende de coronaperiode recht op vergelijkbare versoepelende maatregelen als leerlingen van het reguliere examen⁴⁴ tijdens de afname van hun staatsexamens. De 'duimregel' gold voor het staatsexamen nog in 2023. Staatsexamenkandidaten die in 2023 een diploma wilden halen mochten een ongunstig cijfer uit 2020, 2021 of 2022 wegstrepen, mits ze op die manier hun diploma konden halen. Ook mochten de kandidaten in 2023 (en 2024) een extra herkansing doen als compensatie voor de gevolgen van corona.

7.1 Uitvoering taak

Het CvTE is verantwoordelijk voor de staatsexamens voortgezet onderwijs, zowel voor de centrale schriftelijke examens als de college-examens. De staatsexamens vo voor vmbo, havo en vwo bestaan evenals de eindexamens vo uit twee gedeelten: het centraal schriftelijke examen en het College-examen. Het centraal schriftelijk examen is identiek aan dat van de reguliere vo-scholen en het vavo en wordt ook op hetzelfde moment afgenomen. Het College-examen bestaat uit een mondeling examen, bij een aantal vakken aangevuld met een schriftelijk of praktisch College-examen.

Het CvTE is verantwoordelijk voor het vaststellen van het examenreglement, het organiseren, afnemen en beoordelen van de examens, de benoeming van examenfunctionarissen en het vaststellen van de uitslag en het uitreiken van diploma's en certificaten. Ook is het CvTE verantwoordelijk voor het bij regeling vaststellen van het programma van toetsing en afsluiting, het tot stand brengen en vaststellen

⁴³ Vanwege verandering in registratiewijze is er geen accurate informatie over het aantal deelnemers in 2019 en 2020

⁴⁴ Zoals beschreven in de Kamerbrieven van [16 december 2020](#), [17 december 2021](#), [24 januari 2022](#) en [21 november 2022](#).

van de opgaven en het tot stand brengen en bij regeling vaststellen van de beoordelingsnormen voor de college-examens. De (logistieke) uitvoering van het staatsexamen verloopt via DUO.

Tevredenheid keten

Het CvTE en OCW zijn tevreden over de uitvoering van de staatsexamens vo. Het is gelukt altijd examens bemenst te hebben (ondanks krappe arbeidsmarkt) en alle examens zijn doorgegaan. Het CvTE zet zich in om de beste kwaliteit te leveren en heeft de afgelopen vijf jaar gewerkt aan versterking en uitbreiding van het team: in 2019 waren er vier en nu ongeveer drie keer zoveel betrokkenen bij de staatsexamens vo. In het team is veel kennis aanwezig over de staatsexamens en door uitbreiding is er ruimte om na te denken over kwaliteitsverbetering. Voorheen was er alleen ruimte voor het primaire proces. Er is ook meer ruimte voor transparantie en communicatie over de werkzaamheden met het veld.

Daarnaast kreeg het CvTE een aanvullende opdracht: de verbeteragenda staatsexamens vo. De aanleiding hiervoor was de toegenomen politieke aandacht voor de staatsexamens. De werkzaamheden die volgen uit de verbeteragenda zijn groter dan de basisopdracht zelf en vragen daarom veel van de betrokken organisaties.

Tevredenheid veld

In de enquête onder een beperkte groep contactpersonen bij vso-scholen is gevraagd hoe zij over het algemeen de kwaliteit van de staatsexamens vo beoordelen in 2019-2023. De groep respondenten is beperkt, ook aangezien vso-kandidaten maar een deel van de staatsexamenkandidaten betreft. Ook leerlingen van niet-bekostigd onderwijs zonder examenlicentie en individuele kandidaten maken gebruik van het staatsexamen. Deze twee doelgroepen zijn niet benaderd voor deze veldraadpleging. De volgende resultaten moeten daarom als indicatie worden beschouwd en zijn niet representatief voor het volledige afnemende veld.

Gemiddeld beoordelen de respondenten de kwaliteit van de staatsexamens als ruim voldoende tot goed (gemiddelde rapportcijfer = 7,6). De college-examens beoordelen ze als ruim voldoende (gemiddeld rapportcijfer = 7,1).

Twee derde van de contactpersonen geeft aan dat het proces rondom staatsexamens vo zonder problemen verloopt (zie Tabel 7.1). Een kwart van de contactpersonen ervaarde dat het proces problemen kent/kende. In de toelichtende open antwoorden noemen de contactpersonen een aantal problemen waar ze tegenaan zijn gelopen in het proces. Ze gaven onder andere aan dat de planning van de mondelinge examens een knelpunt is, waarbij werd opgemerkt dat deze examens te laat plaatsvinden. Dit is meer een systeemkenmerk dan een proceskenmerk.

Tabel 7.1. *Oordeel veld over toets-/examenproces (voor zover het CvTE daar invloed op heeft) (N=32)*

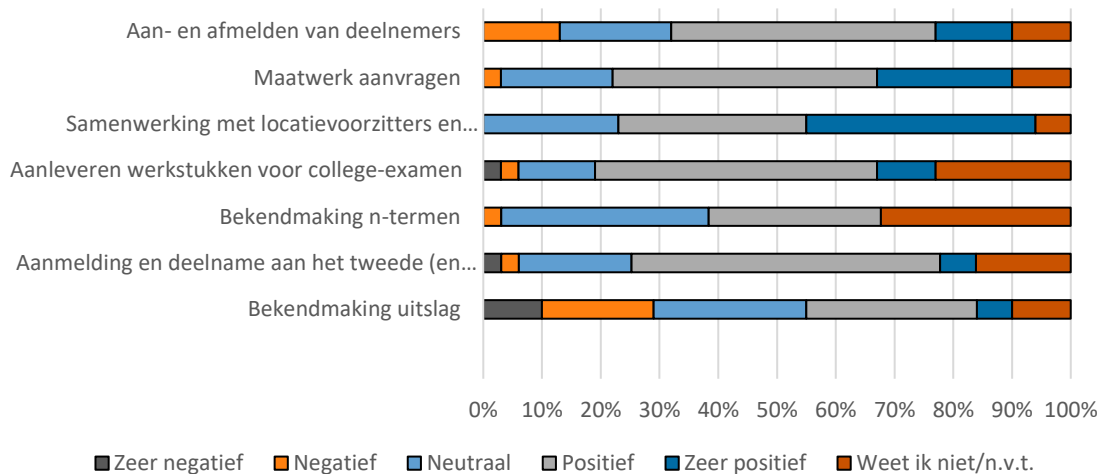
Vraag	Vso-scholen
Het proces rondom centrale eindexamen verloopt zonder problemen	69%
Het proces kent/kende problemen	25%
Geen zicht op	6%

Daarnaast is specifiek gevraagd naar het oordeel van de contactpersonen over een aantal processtappen rondom de staatsexamens vo. Een meerderheid van de contactpersonen oordeelt (zeer) positief over aan- en afmelden van deelnemers, maatwerk aanvragen, samenwerking met locatievoorzitters en examinatoren, aanleveren werkstukken voor College-examen, en aanmelding en deelname aan het tweede (en derde) tijdvak (zie Figuur 7.1). Over de processtap bekendmaking

N-termen oordeelt een derde neutraal en een derde (32%) geeft aan het niet te weten. Tot slot oordeelt een derde (zeer) positief over de processtap bekendmaking uitslag, eveneens een derde oordeelt (zeer) negatief over deze processtap.

Figuur 7.1. Oordeel processtappen staatsexamen vo (N=31)

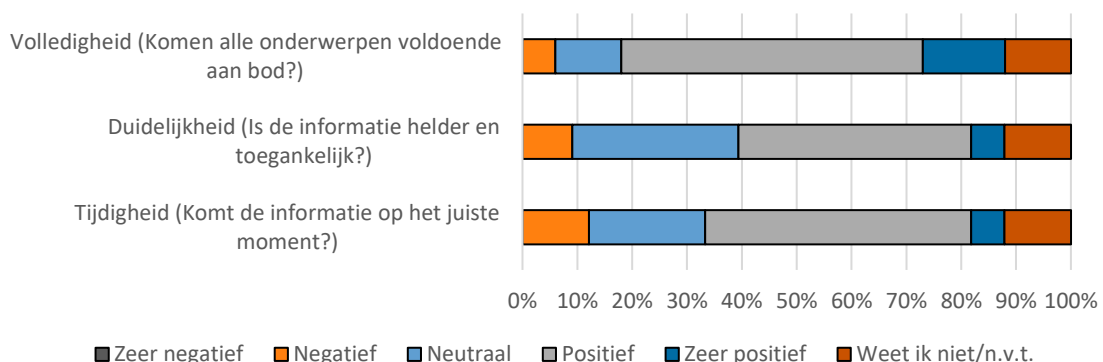
Hoe oordeelt u over de volgende processtappen rondom de staatsexamens vo in de periode 2019-2023?

Vervolgens is in de enquête gevraagd naar de informatievoorziening vanuit het CvTE over de staatsexamens vo. Ruim de meerderheid van de contactpersonen oordeelt (zeer) positief over de informatievoorziening in termen van tijdigheid en volledigheid (zie Figuur 7.2). Bijna de helft van de contactpersonen oordeelt (zeer) positief over de informatievoorziening in termen van duidelijkheid.

Figuur 7.2. Informatievoorziening staatsexamens vo in 2019-2023 (N=33)

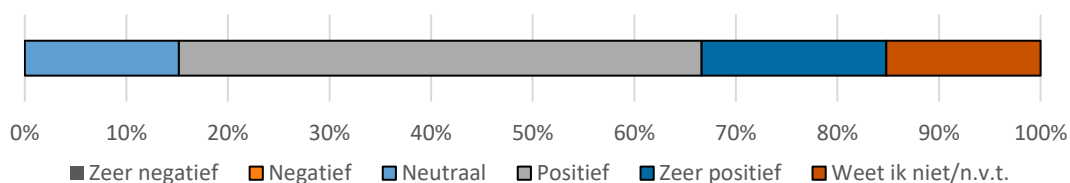
Hoe oordeelt u in het algemeen over informatievoorziening vanuit CvTE vooraf, tijdens en na afloop van de staatsexamens vo in de periode 2019-2023?

Daarnaast is specifiek gevraagd naar de informatievoorziening ten tijde van de coronapandemie. 70 procent van de contactpersonen oordeelt hier (zeer) positief over (zie Figuur 7.3). Er zijn geen contactpersonen die negatief oordelen over de informatievoorziening ten tijde van de coronapandemie.

Figuur 7.3. Informatievoorziening centrale examens vo ten tijde van de coronapandemie (N=33)

Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?

Daarop aansluitend gaven alle contactpersonen aan dat ze weten waar ze met vragen en opmerkingen over de staatsexamens vo terecht kunnen, of dat ze weten waar ze dit eenvoudig kunnen opzoeken (zie Tabel 7.2).

Tabel 7.2. Weet u waar u met vragen en opmerkingen rondom de staatsexamens vo terecht kunt? (N=31)

Vraag	Vso-scholen
Ja	90%
Nee, maar ik weet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	10%
Nee, ik weet ook niet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	0%

Tot slot konden contactpersonen verbeterpunten voor het CvTE met betrekking tot de dienstverlening naar het onderwijsveld noemen. Er werd onder andere aangegeven dat het wenselijk is dat de examenresultaten eerder bekend worden gemaakt en dat herexamens niet in de zomervakantie plaatsvinden.

Een belangrijke gebruikersgroep van de staatsexamens vormen leerlingen van het vso. De samenwerkingspartners benoemen dat de staatsexamens een spannend moment is voor leerlingen. Het maakt het extra spannend doordat het wordt afgenomen door iemand die ze niet kennen en het vindt niet altijd plaats op hun eigen school. Het CvTE heeft als onderdeel van de verbeteragenda staatsexamens vo enkele projecten uitgevoerd om de rol van de vso-docent te vergroten.⁴⁵ Hierdoor sluit het staatsexamen zo goed mogelijk aan bij de behoefte van de vso-leerling.

Enkele voorbeelden van ontwikkelingen die in de evaluatieperiode hebben plaatsgevonden:

- De leerling mag een vertrouwenspersoon meenemen
- De leerling mag het antwoord typen in plaats van uitspreken tijdens het mondeling college-examen
- Er wordt veel aandacht besteed aan maatwerkoplossingen om het examen zo passend als mogelijk te maken voor de kandidaten.

Respondenten geven aan dat het voor de aanwezige vertrouwenspersonen niet altijd duidelijk is wat er mag als vertrouwenspersoon, of bijvoorbeeld een hulpvraag gesteld mag worden.

⁴⁵ Voortgangsrapportages verbeteragenda staatsexamens vo (9 december 2022 en 5 februari 2024)

Incidenten

Er zijn meerdere incidenten geweest, wat verklaard kan worden doordat het staatsexamen een complex examen en complexe organisatie betreft. Enkele voorbeelden:

- Een examen was mogelijk geopend waardoor er kans was dat de geheimhouding geschonden was. Dit had te maken met het tijdsverschil met de Cariben. Er is toen besloten om een ouder examen te gebruiken. Het bleek echter dat de examenstof van dat examen niet gelijk was aan het nieuwe examen. Hier heeft het CvTE een klacht over gekregen.
- Een ander incident betrof het functioneren van examenbetrokkenen. Door het opstellen van competentiedoelen kan het CvTE examinatoren hier nu beter op aanspreken.
- Na een incident met sociale veiligheid zijn vertrouwenspersonen ingesteld.

Dit soort meldingen komen bij het CvTE als 'exameninstelling' voor de staatsexamens terecht. Het getuigt volgens het CvTE van een open relatie, dat mensen hun weg goed naar het CvTE weten te vinden. Doordat de clustermanagers relaties opbouwen met het veld is het waarschijnlijk veiliger om meldingen te doen. Het CvTE krijgt hierdoor meer zicht op het functioneren van de staatsexamens vo.

Samenwerkingspartners melden dat voor deelnemers aan de staatsexamens niet altijd duidelijk is waar meldingen moeten worden gedaan. Bijvoorbeeld als het gaat om klachten over de examenlocaties. Deze worden door DUO georganiseerd, maar de kandidaten geven aan niet bij DUO terecht te kunnen om over de locaties een melding te doen. Ook is er de beleving bij een partij dat er met een klacht over het examen door het CvTE niet veel wordt gedaan.

7.2 Kwaliteitsbewaking en risico's

Kwaliteitsbewaking

In de evaluatieperiode is de Verbeteragenda gestart. Dit betreft een grote taak, met als doel de staatsexamens toekomstbestendig te houden, flexibeler te maken en beter te laten aansluiten bij specifieke groepen kandidaten. Door de politieke-maatschappelijke druk op de Verbeteragenda, dreigde er minder aandacht te komen voor de reguliere taak. De kwaliteitsagenda stelt prioriteiten en geeft de basiskwaliteit aan. Daarmee borgt de kwaliteitsagenda de wettelijke taak. Het CvTE kan daarmee duidelijk grenzen aangeven aan de capaciteit.

Zowel de kwaliteitsagenda als de Verbeteragenda hebben ervoor gezorgd dat er veel gewerkt is aan kwaliteitsverbetering de afgelopen jaren. Enkele voorbeelden noemen we hieronder.

Waar in het verleden de kwaliteitsvoorwaarden bij examencyclus (voorbereiding examens, workshops voor examinering, afnemen, evaluatie) wel bekend waren maar niet vastgelegd, zijn die afspraken de afgelopen jaren meer geformaliseerd in een PDCA-cyclus. Daarbij is ook de georganiseerde tegenspraak bij elkaar gebracht in een periodiek gesprek (veldoverleggen).

Een van de wettelijke taken is de werving en selectie van examinatoren. Hiervoor werd in het verleden volgens het CvTE vooral gebruik gemaakt van het eigen netwerk. De afgelopen vijf jaar is de werving van examinatoren geprofessionaliseerd: Er zijn competentiecriteria opgesteld, gestandaardiseerde gespreksvoering en dergelijke. Doordat deze eisen er zijn en ook gecommuniceerd is waarop werd geselecteerd krijgen nu meer mensen een kans om examinator te worden. Met als bijkomstig voordeel dat zij nieuwe ideeën meebrengen.

Risico's en risicobeheersing

Door respondenten zijn verschillende risico's genoemd:

- Door toenemende vraag naar afnames voor de staatsexamens vo en de ontwikkelingen vanuit o.a. de verbeteragenda is de werkdruk bij het CvTE een risico. Dit geldt ook voor de bemensing van de examinatoren en voorzitters, want er zijn docenten vo nodig zijn die staatsexamens afnemen.
- De ontwikkelingen bij de staatsexamens vo, o.a. vanuit de verbeteragenda, volgen elkaar snel op. Het wordt als een risico gezien dat mogelijk niet alle betrokken partijen dit tempo kunnen volgen, en hun rol goed kunnen pakken. Het betreft nieuwe ontwikkelingen, nieuwe taken, die vragen om afstemming en herijking van de rolverdeling.
- Op dit moment is de programmamanager het aanspreekpunt voor OCW, net als bij andere programma's. De back-up bij afwezigheid van de programmamanager is voor OCW een kwetsbaarheid bij zo'n politiek dynamische taak als de staatsexamens.

7.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap

Governancestructuur

Het CvTE is verdeeld in drie afdelingen, waarvan vo er een is. Onder de afdeling vo vallen twee teams: staatsexamens en reguliere centrale examens. De programmamanager StEx is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken binnen het programma. Sinds kort heeft de programmamanager ook de personele verantwoordelijkheid. DUO is de belangrijkste ketenpartner en zorgt voor alle logistieke planning.

Regievoering, opdrachtgeverschap en samenwerking in de keten

Het CvTE is regievoerder en gedelegeerd opdrachtgever naar DUO bij de staatsexamens vo. In de coronaperiode was de samenwerking met DUO intens en bijzonder effectief. Het toenmalige kernteam had elke dag crisisoverleg. Het was een crisisteam wat heel goed gefunctioneerd heeft. De uitvoering van de examens is ondanks de omstandigheden doorgegaan. Op dat moment waren de taken van de verschillende betrokken partijen meer verstrengeld, waarna er na 2022 weer ruimte gemaakt moest worden om de rollen weer te (her)definiëren. Er ligt nu een service level agreement (sla) waarin de rolverdeling en de verantwoordelijkheden van het CvTE, DUO en OCW duidelijk zijn beschreven. Op uitvoerend niveau is over het algemeen sprake van een soepele samenwerking.

In de praktijk zijn er ondanks dat de verantwoordelijkheden duidelijk zijn uitdagingen in de samenwerking bij de staatsexamens vo. Het OCW legt opdrachten bij het CvTE neer, waarvoor het CvTE op zijn beurt weer een opdracht bij DUO moet leggen voor de uitvoering. De financiën van DUO komen rechtstreeks bij OCW vandaan. Het is echter onhandig dat met het gedelegeerd opdrachtgeverschap niet de financiële middelen meekomen. In perioden van druk geeft dit wrijving in de samenwerking. Het samenwerken in de driehoek OCW-CvTE-DUO is op alle tafels en alle niveaus onderwerp van gesprek. Ondanks dat afspraken op papier staan, blijft het in de praktijk lastig om rolvast te blijven. OCW is in het verleden in politiek stressvolle tijden als mediator tussen partijen gaan staan. Respondenten geven aan dat het nu weer tijd is voor rolvastheid van alle partijen, waarbij het CvTE de regie op de examenketen weer oppakt.

Bij de Verbeteragenda is voor het CvTE onduidelijkheid geweest, binnen welke grenzen geopereerd kon worden. Pas na enige tijd op weg kwam OCW met kaders. Bepalend voor de rolverdeling tussen het CvTE en OCW is of het om nieuw beleid gaat of om kwaliteitsverbetering. Er is door gesprekken nu meer duidelijkheid over wie welke rol heeft.

Samenwerking buiten de keten

Het CvTE is de laatste jaren meer gericht op transparantie en communicatie naar de buitenwereld over de werkzaamheden rondom de staatsexamens vo. Daarnaast is de focus minder intern gericht maar meer op samenwerking met het veld. Sinds 2019 vindt periodiek een veldoverleg met ouder- en leerlingvertegenwoordiging en sectorraden plaats. Hierin wisselt men met elkaar uit over verbeterpunten in de examens, zoals no-show bij de examens, of de communicatie.

De communicatie vanuit het CvTE richting het veld wordt positief gewaardeerd. Bij de communicatie met ouders en leerlingen sluit het CvTE goed aan bij de doelgroep. Dat is bijvoorbeeld te merken in de webinars voor ouders en leerlingen die door de betrokken partijen gezamenlijk jaarlijks wordt georganiseerd. Het CvTE maakt ook handreikingen en publiceert filmpjes op hun site voor ouders en leerlingen, in eenvoudige taal, die aansluit bij de doelgroep. Het is voor leerlingen en ouders heel toegankelijk. Ouders zijn echter niet snel geneigd om op de website van het CvTE te kijken. Daar heeft het CvTE ingang via de samenwerkingspartners voor nodig.

7.4 Doelmatigheid

Doelmatigheid inrichting stelsel

Er zijn weinig specifieke punten genoemd ten aanzien van de doelmatigheid van de staatsexamens vo. Meer breder over de financiën is het volgende gezegd:

- Volgens het CvTE was er in het verleden bij de inhoudelijk medewerkers beperkt inzicht in de financiële administratie. Het CvTE geeft aan dat er de laatste tijd meer aandacht is voor beleidsrijk begroten en nadenken over financiering op grond van ambities die er zijn.
- In het komen tot de verbeteragenda heeft het CvTE DUO scenario's door laten rekenen voor de impactanalyse. Volgens DUO had CvTE vooraf keuzes kunnen maken om het aantal scenario's te beperken.

7.5 Samenvatting

Het is gelukt altijd examens bemenst te hebben (ondanks krappe arbeidsmarkt) en alle examens zijn doorgedaan. Het CvTE heeft de afgelopen vijf jaar gewerkt aan versterking en uitbreiding van het team dat over de staatsexamens gaat, zowel kwantitatief als kwalitatief is de capaciteit op orde. Er is ruimte gekomen om na te denken over kwaliteitsverbetering en deze door te voeren en er is ook meer ruimte voor transparantie en communicatie over de werkzaamheden met het veld. De verbeteragenda staatsexamens was de afgelopen jaren een bijkomende taak die druk legde op de organisatie. Tegelijk zijn alle lopende zaken gewoon doorgedaan.

Een beperkte groep vso-scholen heeft input gegeven in de enquête. Het indicatieve beeld dat hieruit naar voren komt is dat er grote tevredenheid is over de processtappen waar ze mee te maken hebben in de afname van de examens. Ook over de informatievoorziening is grote tevredenheid. Vanuit het team staatsexamens vo is er meer aandacht voor transparantie en communicatie met het veld. Zo organiseert ze sinds 2019 periodiek een veldoverleg over de staatsexamens met de samenwerkingspartijen. Ook zijn er webinars voor ouders en leerlingen.

Er zijn incidenten geweest waaruit geleerd is. Er komen meer meldingen naar voren, dit vat het CvTE op als oogst van de opgebouwde relatie. Samenwerkingspartners geven echter aan dat voor deelnemers van de staatsexamens niet altijd duidelijk is waar meldingen moeten worden gedaan.

In de kwaliteitsborging zijn zaken expliciet gemaakt en opgeschreven in een kwaliteitsagenda. Hierdoor is geborgd dat de capaciteit voor de basiskwaliteit wordt bewaakt.

Bij de staatsexamens is DUO de belangrijkste ketenpartner. De samenwerking verloopt over het algemeen goed, maar kent uitdagingen. OCW heeft hiervoor een bemiddelende rol vervuld. In 2024 is verder gewerkt aan het verstevigen van de samenwerking met DUO.

Hoofdstuk 8. Centrale examens Nederlands en Engels mbo

Thema	Centrale examens Nederlands en Engels mbo
Beschrijving wettelijke taak CvTE (Wet CvTE, artikel 3 en artikel 6 uit het Examen- en kwalificatiebesluit WEB)	<p>Enkele relevante artikelen. Het CvTE is belast met:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen taken ten aanzien van de uitvoering van de centrale examinering in het beroepsonderwijs. • het vaststellen van het aantal toetsen, de tijdsduur en de aard van de toetsen, overeenkomstig de voor de desbetreffende soort opleiding vastgestelde eindtermen of kwalificatiedossiers; • het tot stand brengen en bij regeling vaststellen van de beoordelingsnormen en de daarbij behorende scores; <p>Het CvTE stelt de tijdvakken vast waarin centrale examinering kan plaatsvinden. De vaststelling geschiedt voor aanvang van elk studiejaar na instemming van de Minister.</p>
Sector	Mbo, vijf afnameperiodes per jaar
Deelnemers en ontwikkeling	<p>Het totaal aantal unieke deelnemers is niet bekend. Het gaat om een totaal van alle afnames per examen inclusief herkansingen.</p> <p>2019: 317.214 2020: 267.349 2021: 330.431 2022: 298.973 2023: 283.129</p>
Ketenpartners	Stichting Cito, DUO
Ontwikkelingen in evaluatieperiode	<ul style="list-style-type: none"> • Sinds het schooljaar 2019-2020 kunnen instellingen kiezen voor een eigen instellingsexamen rekenen of gebruik maken van de centrale examens rekenen voor het mbo van het CvTE. • De centrale examens rekenen zijn voorgenormeerde examens. De rekenexamens biedt het CvTE aan tot en met het studiejaar 2024-2025. • Als onderdeel van de aanpak basisvaardigheden mbo, is door het ministerie van OCW een expertgroep ingesteld met de opdracht om te komen tot een advies voor haalbare en uitdagende taaleisen en passende examinering voor mbo-studenten.
Coronamaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdens de coronapandemie konden de centrale examens in het mbo gewoon doorgaan. • Om de instellingen in staat te stellen de examens onder verantwoorde omstandigheden af te nemen is in studiejaar 2019-2020 afnameperiode 5 verruimd. • In studiejaar 2020-2021 en 2021-2022 vond een verruiming van afnameperiode 1 plaats en specifiek voor Engels B2 een verruiming van afnameperiode 2 (alleen in 2021-2022), 3 en 5. • Vanaf studiejaar 2022-2023 golden weer de reguliere afspraken voor de afnameperiodes.

8.1 Uitvoering taak

De centrale examens Nederlandse taal zijn een verplicht onderdeel van alle mbo-opleidingen op niveau 2 en 3 (2F) en 4 (3F). Voor alle mbo-opleidingen op niveau 4 is ook het centraal examen Engels B1 een verplicht onderdeel en het centraal examen Engels B2 een keuzeonderdeel. Voor studenten van niveau

2 en 3 geldt het examen Engels (B1 of B2) als keuzedeel. De centrale examens zijn digitaal en worden via Facet afgenomen. Elk studiejaar kent vijf afnameperiodes.

Het CvTE is verantwoordelijk voor de uitvoering van de centrale examens Nederlandse taal en Engels in het mbo. In opdracht van het CvTE stellen de vaststellingscommissies opgaven en examens vast. Het CvTE stelt de normering vast. Daarnaast is het CvTE verantwoordelijk voor de afnameplanning, de regels rondom de afname (Afnameprotocol), de toegestane hulpmiddelen en het verstrekken van informatie over de examens via Examenbladmbo.nl. Tot en met het schooljaar 2018-2019 gold dit ook voor rekenen.

Voor de centrale examens in het mbo werken verschillende ketenpartners nauw samen. Onder regie en verantwoordelijkheid van het CvTE construeert en analyseert Stichting Cito alle opgaven en examenvarianten. DUO ontwikkelt en beheert het digitale systeem (Facet) om de examens af te nemen. Daarnaast verzorgt DUO de rapportages van cijfers naar instellingen.

Tevredenheid keten

Respondenten geven aan dat de afname van de centrale examens in het mbo al jaren stabiel verloopt. Er zijn geen grote ontwikkelingen, de focus ligt op het verbeteren van de werkwijze zoals die er ligt. De coronaperiode heeft niet of nauwelijks tot vertragingen geleid voor studenten. Het enorme voordeel was dat de centrale examens in het mbo al digitaal waren. De afnameperiodes waren al erg ruim en het lukte om snel te acteren en die perioden nog ruimer op te stellen.

Het CvTE is gestart met het uitvoeren van schoolonderzoeken om zo het contact met het veld te versterken.

Een aandachtspunt dat een van de respondenten noemt, is dat er weinig aandacht lijkt te zijn voor de aansluiting van de examens op het beroep.

Tevredenheid veld

In de enquête onder de contactpersonen van mbo-instellingen is gevraagd hoe zij over het algemeen de kwaliteit van de centrale examens Nederlands en Engels beoordelen in 2019-2023. Gemiddeld beoordelen de respondenten de kwaliteit van deze examens als ruim voldoende tot goed (gemiddelde rapportcijfer = 7,5).

Ongeveer driekwart van de contactpersonen in het mbo vindt dat het proces rondom de centrale examens mbo zonder problemen verloopt (76%; zie Tabel 8.1). Een tiende van de contactpersonen ervoer dat het proces problemen kent/kende (11%) en de overige contactpersonen hebben daar geen zicht op (13%). In de toelichtende open antwoorden noemen de contactpersonen verschillende problemen waar ze tegenaan zijn gelopen in het proces. Ze noemden onder andere foutmeldingen in Facet en te lange wachttijden voor rapportages met de uitslag.⁴⁶

Tabel 8.1. Oordeel veld over toets-/examenproces (N=72)

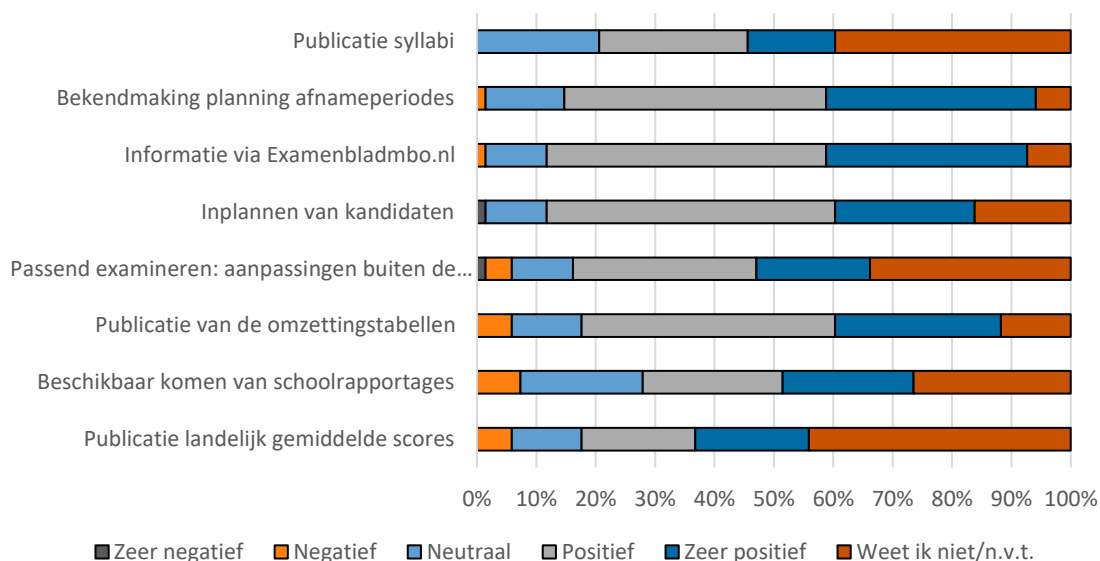
Vraag	Mbo-instellingen
Het proces rondom de centrale examens mbo verloopt zonder problemen	76%
Het proces kent/kende problemen	11%
Geen zicht op	13%

⁴⁶ Dit heeft waarschijnlijk betrekking op de normering in periode 2 en 3, waarbij er eerst voldoende afnames moeten zijn voordat genormeerd kan worden.

Daarnaast is specifiek gevraagd naar het oordeel van de contactpersonen over een aantal processtappen rondom de centrale examens Nederlands en Engels. Een meerderheid van de contactpersonen oordeelt (zeer) positief over de bekendmaking van de planning van de afnameperiodes, de informatievoorziening via examenbladmbo.nl, het inplannen van kandidaten, passend examineren, en de publicatie van de omzettingstabellen (zie Figuur 8.1).

Figuur 8.1. Oordeel processtappen centrale examens mbo (N=72)

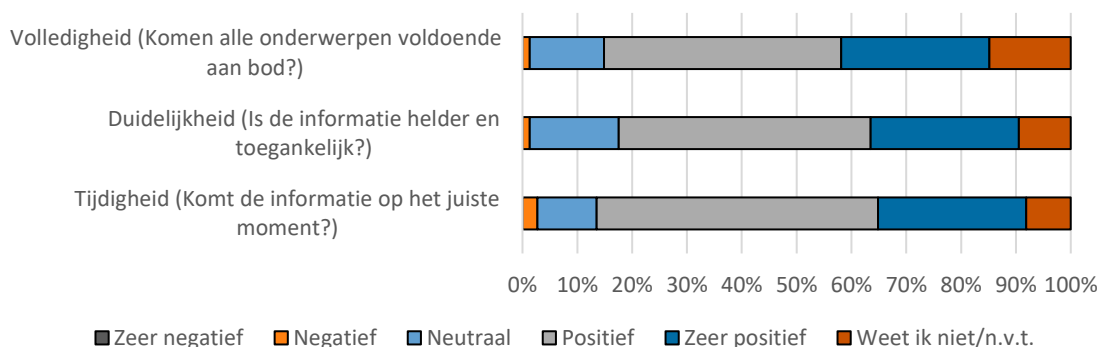
Hoe oordeelt u over de volgende processtappen rondom de centrale examens Nederlands en Engels in de periode 2019-2023?

Vervolgens is in de enquête gevraagd naar de informatievoorziening vanuit het CvTE over de centrale examens mbo. Ongeveer driekwart van de contactpersonen in het mbo oordeelt (zeer) positief over de informatievoorziening in termen van tijdigheid, duidelijkheid en volledigheid (zie Figuur 8.2). Nagenoeg geen contactpersonen oordelen negatief over de informatievoorziening.

Figuur 8.2. Informatievoorziening centrale examens mbo in 2019-2023 (N=74)

Hoe oordeelt u in het algemeen over informatievoorziening vanuit CvTE vooraf, tijdens en na afloop van de centrale examens Nederlands en Engels in de periode 2019-2023?

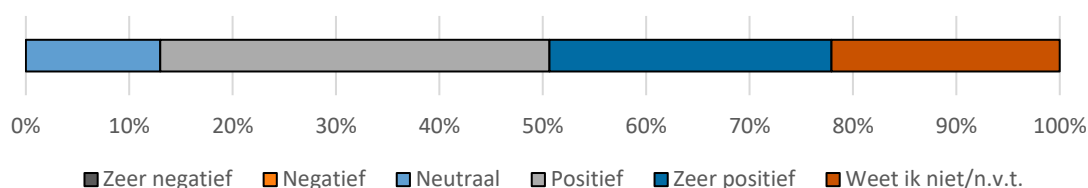

In de toelichtende antwoorden geven contactpersonen aan dat de informatie op de website en in de e-mails duidelijk is.

Daarnaast is specifiek gevraagd naar de informatievoorziening ten tijde van de coronapandemie. Ook hier oordeelt een meerderheid van de contactpersonen (zeer) positief over (zie Figuur 8.3). Geen enkele contactpersoon oordeelt negatief over de informatievoorziening ten tijde van de coronapandemie.

Figuur 8.3. Informatievoorziening centrale examens mbo ten tijde van de coronapandemie (N=74)

Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?

Daarop aansluitend gaf driekwart van de contactpersonen aan dat ze weten waar ze met vragen en opmerkingen over de centrale examens mbo terecht kunnen of weten waar ze het kunnen nazoeken (zie Tabel 8.2). Een kwart van de contactpersonen zou niet weten waar ze dit kunnen nazoeken of bij wie ze het kunnen navragen.

Tabel 8.2. Weet u waar u met vragen en opmerkingen rondom de centrale examens mbo terecht kunt? (N=72)

Vraag	Mbo-instellingen
Ja	35%
Nee, maar ik weet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	41%
Nee, ik weet ook niet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	24%

Tot slot konden contactpersonen verbeterpunten voor het CvTE met betrekking tot de dienstverlening naar het onderwijsveld noemen. Een aantal contactpersonen zou het fijn vinden als de deelrapportages voor studenten weer (sneller) beschikbaar worden gesteld. Daarnaast leeft bij enkele contactpersonen de wens om de afnameperiode voor het examen Engels B2 te verruimen.⁴⁷ Ook geven enkele contactpersonen aan dat de informatievoorziening over passend examineren duidelijker zou mogen: welke aanpassingen mogen en voor wie?

Naast de vragenlijst onder de mbo-instellingen is ook aan koepelorganisaties gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn met de taakuitvoering van het CvTE als het gaat over de centrale examens mbo. Ook daaruit blijkt tevredenheid, waarbij ook de communicatie als positief punt genoemd wordt. Een beleidsmatige keuze waarover de koepelorganisatie al met het CvTE verkennend heeft gesproken gaat over de validiteit van de centrale examens.

⁴⁷ Op dit moment is dit niet mogelijk gezien het huidige aantal afnames

Incidenten

Er is een gezamenlijk continuïteitsplan opgesteld waarin voor verschillende scenario's is opgenomen hoe er in de keten wordt gehandeld bij incidenten of calamiteiten. Klachten over de centrale examens kunnen bij JOB worden gemeld. Zij stellen rapportages op voor het CvTE met een overzicht van de klachten. Dat gebeurt na elke afnameperiode, vijf keer per jaar. De rapportages worden jaarlijks door JOB en het CvTE besproken. Ook wordt er in het examenverslag mbo aandacht besteed aan de klachten en meldingen die met Stichting Cito en de vaststellingscommissies worden besproken.

Respondenten geven aan dat er de afgelopen jaren nauwelijks incidenten hebben plaatsgevonden. Een voorbeeld dat wordt genoemd gaat over het mogelijk gebruik van een telefoon tijdens een examen. Hier is vervolgens met de betreffende instelling contact over geweest en een melding gemaakt bij de Inspectie. Verder zijn er enkele technische problemen geweest met Facet. Het beeld van alle respondenten is dat incidenten altijd goed en vlot worden opgepakt door het CvTE en de keten.

8.2 Kwaliteitsbewaking en risico's

Kwaliteitsbewaking

Er is in de evaluatieperiode een handboek uitgewerkt waarin de examencyclus staat beschreven. Hierin is ook opgenomen op welke wijze het CvTE zorgt voor en grip krijgt op de kwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn:

- Er zijn voor alle examens constructiegroepen die onder verantwoordelijkheid van Stichting Cito opgaven construeren en vaststellingscommissies met vakdocenten en experts die onder verantwoordelijkheid van het CvTE de opgaven en examens vaststellen.
- Na elke afname voert Stichting Cito psychometrische analyses uit en het CvTE stelt de normering vast.
- Het CvTE is met de examenlijn, JOB en een klankbordgroep met docenten in contact over signalen uit het veld.

Respondenten geven verder nog aan dat de deskundigheid van alle betrokkenen hoog is, wat maakt de kwaliteit van de examens goed is.

Risico's en risicobeheersing

Het handboek en het continuïteitsplan ondervangen veel risico's. Dat zorgt ervoor dat het CvTE en haar ketenpartners gelijk handelen in vergelijkbare situaties. Verder is er een continue cyclus van kwalitatieve en psychometrische analyses die eventuele risico's in kaart brengt.

Een door respondenten genoemd risico is dat er een behoorlijk verloop is van leden in een vaststellingscommissie. In twee jaar tijd is een volledige vaststellingscommissie vervangen, waardoor het lastig is om continuïteit te waarborgen. Het handboek helpt hierbij, maar het blijft een aandachtspunt.

Een ander genoemd risico is het risico dat het mbo 'vergeten' wordt in de ontwikkelingen binnen de examens. Het gaat om twee examens in het mbo, veel minder dan bijvoorbeeld in het vo. Er zijn soms ontwikkelingen in de andere sectoren die ook van invloed zijn op het mbo (zoals binnen het vmbo) of binnen Facet en ontwikkelingen in digitalisering.

8.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap

Governancestructuur

Het CvTE is verdeeld in drie afdelingen. Binnen de afdeling NMP staat de M voor mbo. De programmamanager mbo (sinds 2022: het afdelingshoofd) is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken binnen het programma. Er is ambtelijk overleg tussen de OCW-beleidsdirectie mbo en de programmamanager mbo van het CvTE. Stichting Cito en DUO zijn de belangrijkste ketenpartners in de ontwikkeling van de examens en de ontwikkeling en het beheer van Facet. Het CvTE is opdrachtgever van de DUO-afdelingen die de inschrijvingen en Facet beheren. De instellingen beheren zelf de examenlocaties.

Het CvTE heeft ongeveer een keer per zes weken afstemmingsoverleg met de beleidsmedewerker van OCW waarbij ook DUO en Stichting Cito aansluiten. In het verleden vond dit afstemmingsoverleg nog niet plaats met Stichting Cito en DUO. Inmiddels wel doordat beide partijen aangaven ook behoefte te hebben aan een afstemmingsmoment met OCW. De ervaring hiermee is positief. Het beeld van respondenten is dat dit overleg zorgt dat gesprekken niet meermaals gevoerd hoeven worden en het geeft ketenpartners de mogelijkheid om beleidsmatige ontwikkelingen die mogelijk tot wijzigingen leiden met van OCW te bespreken.

Regievoering, opdrachtgeverschap en samenwerking in de keten

Het CvTE voert regie op de centrale examens mbo. Ze zijn opdrachtgever naar Stichting Cito en werken samen met DUO. Het algemene beeld van respondenten is dat het CvTE goed lukt om de regie te voeren.

Jaarlijks geeft het CvTE een constructieopdracht aan Stichting Cito, waarmee de examencyclus begint. De opdracht van DUO is verankerd in de wet. Het eerder genoemde handboek beschrijft de uitvoering van examencyclus. In het ketenoverleg met DUO, Stichting Cito en het CvTE wordt het proces gevolgd en besproken. Men beschrijft de centrale examens als een stabiel proces en een geoliede machine. De regierol van het CvTE wordt in de keten duidelijk waargenomen.

Het CvTE legt bewust de ontwikkeling van de techniek bij DUO neer, daar zit de expertise. Een businessanalist van het CvTE werkt intensief samen met DUO om input vanuit het programma mbo te realiseren.

De samenwerking wordt door alle respondenten als positief omschreven. De korte lijntjes, het stabiele contact en de heldere afspraken dragen hieraan bij. Ook de samenwerking met de vaststellingscommissies is goed geregeld.

Het CvTE is een uitvoeringsorganisatie. Beleidsmatige ontwikkelingen hebben invloed op de uitvoering. Een voorbeeld hiervan is het traject waarin een expertgroep zich buigt over een advies voor nieuwe taaleisen en passende examinering in het mbo. Het CvTE heeft daarin een afwachtende rol. Pas wanneer er een besluit is genomen kan het CvTE de regie weer pakken. Het CvTE merkt dat beleidsmatige keuzes ook politieke lading kunnen hebben en dat partners in de keten eigen belangen kunnen hebben hierin. In het afstemmingsoverleg met de ketenpartners en OCW houdt het CvTE zicht op de ontwikkelingen die er zijn en houdt het grip op de regie.

Samenwerking buiten de keten

De samenwerkingspartners zijn JOB en MBO Raad en deze zijn positief over de samenwerking. Daarnaast zoekt het CvTE samenwerking met het veld.

Met JOB is er elke drie maanden overleg met updates van beide kanten over de examens, inclusief het doornemen van de binnengekomen klachten. JOB ontvangt een terugkoppeling wat er met de klacht gedaan is om door te geven aan de melder.

De MBO Raad heeft naast bestuurlijk overleg ook twee of drie keer per jaar contact op uitvoeringniveau en tussendoor is laagdrempelig ook direct contact mogelijk. Het gaat dan om elkaar over en weer te informeren. Maar ook samen optrekken, bijvoorbeeld bij het maken van een handreiking over vrijstellingen op basis van examens Nederlands, Engels en rekenen voor studenten die vanuit het Caribisch gebied naar Nederland zijn gekomen en daar al een opleiding hebben gevolgd. Daarnaast wordt er afgestemd zodat de communicatie naar instellingen vanuit MBO Raad gelijk is aan wat het CvTE meldt.

Op verschillende manieren initieert het CvTE contact met het veld, zoals met schoolbezoeken. Het doel van de schoolbezoeken is om de banden met het werkveld aan te halen en scholen te informeren over de resultaten in vergelijking met landelijke resultaten. Door in gesprek te gaan over het beleid op scholen ontstaat een beter beeld van wat er speelt op scholen en welke factoren een rol spelen bij de resultaten. Een ander voorbeeld is de klankbordgroep voor Nederlands. Deze is in 2022 gestart voor Nederlands 3F omdat de resultaten daar lager liggen dan bij de andere examens en omdat daar de meeste opmerkingen vanuit instellingen over zijn. De functie van een klankbordgroep is om docenten te informeren over het examenproces en de inhoudelijke keuzes die ten grondslag liggen aan de centrale examens. Stichting Cito heeft daar ook een bijdrage geleverd als het gaat over psychometrie en typen inhoudelijke vragen. Het doel is ook klankbordgroepen voor Nederlands 2F en voor Engels in te stellen. Ook is er sinds 2023 een klankbordgroep passend examineren, begeleidend door clustermanager passend examineren.

8.4 Doelmatigheid

Doelmatigheid inrichting stelsel

Ieder jaar maakt het CvTE-team mbo een plan met doelstellingen en een begroting. Als bij de evaluatie blijkt dat het doel niet behaald is, wordt hierover met elkaar gesproken. Dit betreft een inhoudelijke bespreking, doelmatigheid is er geen onderdeel van.

Zoals al meermaals genoemd staat het kwaliteitsaspect bij het CvTE bovenaan, wat maakt dat processen zorgvuldig worden doorlopen en tijdsintensief zijn. Zo wordt er bij het vaststellen van items voor de mbo-examens in de vaststellingscommissies rekening mee gehouden dat die items 10 jaar mee moeten gaan. Bij elk examen is ongeveer de helft oud materiaal, daar is wel elk jaar een actualiteitscheck. Ook bij de evaluatie na een examen kijkt de vaststellingscommissie naar items die in de toets- en itemanalyse opvallen, of die nog te verbeteren zijn. Constructie is een enorm lang proces en het is zonde als items of teksten uitvallen. Zorgvuldigheid is daarom van belang.

Bij een van de vaststellingscommissies wordt aangegeven dat de werkwijze efficiënter is gemaakt. De individuele input van vaststellingscommissieleden wordt vooraf met de voorzitter van de vaststellingscommissies en Stichting Cito gedeeld waardoor zij zich beter kunnen voorbereiden en opgaven sneller kunnen worden vastgesteld. Voorheen kwam ieders inbreng pas bij de vergadering ter sprake. De werkwijze van deze commissie is echter geen standaard, andere commissies doen het anders.

8.5 Samenvatting

De centrale examens in het mbo worden al jaren stabiel afgenomen. Er zijn nauwelijks incidenten en zowel ketenpartners als het veld geven aan dat de samenwerking prettig is. De rol van het CvTE als ketenregisseur is merkbaar en dat wordt gewaardeerd. Het handboek, het continuïteitsplan en evaluaties (psychometrisch en kwalitatief) na afloop van elke examenperiode zorgen voor grip op kwaliteit en beheersing van risico's. Het CvTE is gestart met het organiseren van schoolbezoek om zo meer verbinding met het veld te zoeken.

Hoofdstuk 9. Het staatsexamen Nt2

Thema	Staatsexamen Nt2
Beschrijving wettelijke taak CvTE (Staatsexamenbesluit Nederlands als tweede taal)	<p>Enkele relevante artikelen uit staatsexamenbesluit Nederlands als tweede taal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het CvTE stelt degenen die zulks wensen in de gelegenheid het examen of een of meer onderdelen daarvan af te leggen. • Het examen wordt onder verantwoordelijkheid van het CvTE afgenomen op een of meer door het CvTE aan te wijzen plaatsen. • Het CvTE stelt uiterlijk één jaar voor aanvang van de examens het examenprogramma, de aanmeldingsprocedure en, indien het aantal beschikbare plaatsen beperkt is, het aantal kandidaten dat ten hoogste tot het examen kan worden toegelaten, vast en doet daarvan mededeling in de Staatscourant en, aan de Inspectie en aan Onze Minister. • Het werk van de kandidaten wordt door of namens het CvTE beoordeeld. Het CvTE wijst daartoe twee beoordelaars aan die onafhankelijk van elkaar het werk beoordelen. • Het CvTE stelt voor elk examenonderdeel het resultaat vast.
Sector	-
Aantal afnames en ontwikkeling	<p>2019: 31.943 2020: 25.283 2021: 27.310 2022: 29.407 2023: 34.776</p>
Ketenpartners	Bureau ICE, Cito BV, DUO
Ontwikkelingen in evaluatieperiode	<ul style="list-style-type: none"> • Eind 2018 bleek dat veel vragen circuleerden in een Facebookomgeving. Vervolgens is gestart met een wijziging in de systematiek van het staatsexamen Nt2, dat nu veel minder fraudegevoelig is. • De Wet Inburgering is in werking getreden (2022). Hierdoor wordt het staatsexamen Nt2 ook ingezet voor het inburgeringsexamen, met het gevolg dat de aantallen kandidaten toenemen.
Coronamaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • In maart tot en met juni 2020 zijn er geen afnames geweest van het staatsexamen Nt2 vanwege de beperkende maatregelen vanuit de overheid. • Nadat het beleid versoepeld werd, zijn de afnames weer gestart. • Er zijn verder geen versoepelende maatregelen getroffen betreffende het examen zelf.

9.1 Uitvoering taak

Het CvTE is verantwoordelijk voor de inhoud en de organisatie van de staatsexamens Nederlands als tweede taal (Nt2). Het CvTE is verantwoordelijk voor het verstrekken van exameninformatie aan de kandidaten, het tot stand brengen en vaststellen van opgaven en examens aan de hand van het examenprogramma. Ook is het CvTE verantwoordelijk voor de beoordeling, de aanmeldprocedure en het examenreglement voor kandidaten, het aantal examenafnames/het examenroosteren en het uitreiken van diploma's en certificaten aan de kandidaten. DUO voert in opdracht van het CvTE de aanmelding en plaatsing van kandidaten uit en verstrekt de uitslagen, certificaten en diploma's aan kandidaten. DUO beheert de examenlocaties en de website voor aanmelding voor het staatsexamen Nt2. Bureau ICE en Cito BV zijn de toetsaanbieders.

Tevredenheid keten

De betrokken ketenpartijen zijn over het algemeen tevreden over de uitvoering van het staatsexamen Nt2 en de taak die het CvTE daarin heeft. Er vindt regelmatig ketenoverleg plaats, men weet elkaar te vinden wanneer dat nodig is en men ervaart grote betrokkenheid bij de examens.

Door de respondenten zijn twee grotere knelpunten genoemd die in de uitvoering van het staatsexamen Nt2 belemmerend zijn. Als eerste de vergrote druk op de ontwikkeling van toetsitems de afgelopen jaren. De komst van de oefenomgeving heeft hieraan bijgedragen, maar ook geeft een respondent aan dat de kwaliteitscriteria strenger zijn geworden, waardoor het vaker voorkomt dat een item wordt afgekeurd door de commissie en moet worden herzien. Items die eerder zouden worden goedgekeurd, komen nu niet door de keuring heen.

De tweede door respondenten genoemde belemmering gaat over de mogelijkheden die Facet als toetsomgeving biedt. De ontwikkeling van Facet kost volgens respondenten soms meer tijd dan wenselijk is en daarbij moet er ook rekening worden gehouden met de ontwikkeling binnen de andere sectoren die gebruik maken van Facet. Het komt daardoor voor dat bepaalde wensen vanuit het staatsexamen Nt2 niet geïmplementeerd kunnen worden, of dat hier veel tijd overheen gaat. De toetsaanbieders geven aan dat hun stem hierin niet altijd voldoende gehoord wordt als het gaat om ontwikkelingen in Facet, waardoor zij meermaals voor verrassingen komen te staan.

Tevredenheid veld

In de enquête onder de contactpersonen bij taalscholen en mbo- en hbo-instellingen met Nt2-aanbod is gevraagd hoe het staatsexamen Nt2 is verlopen. De respons op deze vragenlijst is beperkt, waardoor deze resultaten slechts een indicatie zijn van de tevredenheid in het veld.

Bijna twee derde van de respondenten geeft aan dat het proces rondom het staatsexamen Nt2 problemen kent/kende (zie Tabel 9.1). In de toelichtende open antwoorden noemen de meeste respondenten dat de wachttijden voor kandidaten lang zijn en dat er te weinig mogelijkheden zijn om examens in te plannen.⁴⁸

Tabel 9.1. Oordeel veld over het staatsexamen Nt2 (N=19)

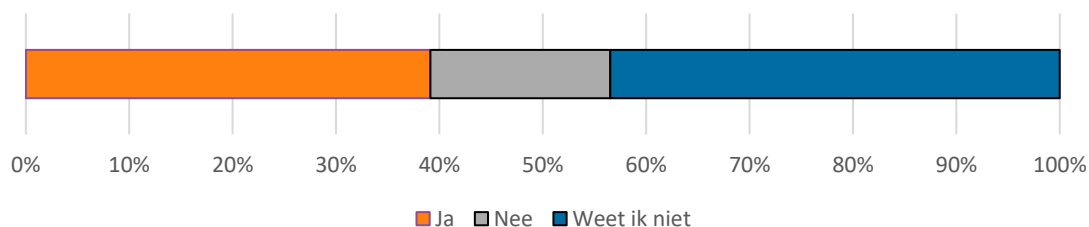
Vraag	Taalscholen en instellingen met Nt2-aanbod
Het proces rondom het staatsexamen Nt2 verloopt zonder problemen	11%
Het proces kent/kende problemen	63%
Geen zicht op	26%

Vervolgens is gevraagd naar de informatievoorziening over het staatsexamen Nt2 voor kandidaten en voor instellingen. Bijna de helft van de respondenten heeft geen zicht op de informatievoorziening vanuit het CvTE over het staatsexamen Nt2 aan kandidaten (zie Figuur 9.1). Van de groep contactpersonen die hier wel zicht op heeft, vindt het grootste deel dat de informatievoorziening voldoende is.

⁴⁸ DUO voert in opdracht van het CvTE de aanmelding en plaatsing van kandidaten uit en verstrekt de uitslagen, certificaten en diploma's aan kandidaten. Daarnaast beheert DUO de examenlocaties en de website voor aanmelding voor het staatsexamen Nt2.

Figuur 9.1. Informatievoorziening kandidaten over het staatsexamen Nt2 (N=19)

Het CvTE heeft tot taak kandidaten van informatie te voorzien over het staatsexamen Nt2. Is deze informatie naar uw inzicht voldoende?

Ongeveer twee vijfde van de respondenten weet eenvoudig op te zoeken waar ze terecht kunnen met vragen/opmerkingen rondom het staatsexamen Nt2 en een derde van de respondenten weet waar ze terecht kunnen (zie Tabel 9.2). Een kwart van de respondenten weet niet waar ze terecht kunnen en weten ook niet waar ze het kunnen nazoeken/navragen.

Tabel 9.2. Weet u waar u met vragen en opmerkingen rondom het staatsexamen Nt2 terecht kunt? (N=17)

	Taalscholen/instellingen met Nt2-aanbod
Ja	35%
Nee, maar ik weet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	41%
Nee, ik weet ook niet waar ik het eenvoudig kan nazoeken/bij wie ik het kan navragen	24%

In de open antwoorden noemen enkele contactpersonen dat ze vaker een nieuwsbrief zouden willen ontvangen met updates over de beschikbare plaatsen.

Incidenten

Er is een incidentenprocedure opgesteld waardoor het voor alle ketenpartners duidelijk is hoe om wordt gegaan met incidenten. Daarnaast is er een continuïteitsplan in het geval van grotere calamiteiten die meer impact hebben. Een voorbeeld van een klein incident dat zich heeft voorgedaan in de afgelopen jaren is een ov-staking die maakte dat kandidaten niet naar de examenlocatie konden komen. Er is toen een nieuw moment ingepland waarop de kandidaten alsnog het examen konden afleggen.

Na elke afname wordt door DUO een proces verbaal opgemaakt. Het CvTE maakt daarvan jaarlijks een rapport, waarin ook eventuele klachten terecht komen. De commissie staatsexamen Nt2 adviseert bij de afhandeling van de klachten.

Incidenten in de techniek komen ook voor. Bijvoorbeeld dat er resultaten van een kandidaat niet binnenkomen bij de toetsaanbieder en daarmee ook niet bij de beoordelaars. Een beoordelaar heeft maar enkele dagen om de resultaten te beoordelen. Wanneer de resultaten later binnen komen, vraagt dat van de beoordelaars om beschikbaar te zijn om die beoordeling alsnog binnen de tijd te doen. Over dit soort zaken zijn er korte lijntjes tussen het CvTE en de aanbieders. Het wisselt waar de incidenten 'binnen' komen. Soms constateert de aanbieder dat er ergens iets mis is gegaan, soms het CvTE zelf.

9.2 Kwaliteitsbewaking en risico's

Kwaliteitsbewaking

Binnen de keten is een uitgebreid systeem van kwaliteitsbewaking ingericht. De toetsaanbieders hebben veel ervaring met het thema, ieder met eigen expertise. Er is een vaststellingscommissie ingericht die toezicht houdt op de kwaliteit. De werkwijze is vastgelegd in een handboek. Het beeld van respondenten is dat de lat hoog ligt bij alle betrokkenen. Doordat die hoge lat aan de voorkant, bij de constructie van de vragen, al geldt, kunnen bijna alle vragen behouden blijven na afname. Elke twee tot drie maanden vindt er een ketenacceptatietest plaats waarbij alle partijen de hele systematiek doorlopen zodat eventuele (technische) euvels verholpen kunnen worden.

Doordat het CvTE de kwaliteitslat hoog legt voor het vaststellen van de items worden er meer items afgekeurd worden door de commissie. Daarnaast moeten er meer items ontwikkeld worden vanwege de stijging van het aantal kandidaten. En daar bovenop is het CvTE in 2022 gestart met een openbare oefenomgeving waarvoor extra constructie noodzakelijk is, opdat de itembank voldoende gevuld is. Er moeten dus veel vragen geconstrueerd worden

Voor het staatsexamen Nt2 zijn beoordelaars nodig. Aspiranten krijgen een meerdaagse training en kunnen vervolgens worden gecertificeerd. Jaarlijks verstrekt Cito BV in samenwerking met Bureau ICE tweemaal feedback aan de beoordelaars op hun beoordelingsvaardigheid.

Risico's en risicobeheersing

Door de betrokkenen wordt voornamelijk de groei en onvoorspelbaarheid van het aantal kandidaten genoemd als risico. Dit maakt het lastig is om in te schatten voor hoeveel kandidaten er examens moeten worden georganiseerd en is er een kans op druk op de examenlocaties en apparatuur. De stijging van kandidaten is niet altijd verklaarbaar. De komst van Oekraïners is genoemd, maar ook het feit dat het staatsexamen Nt2 sinds 2022 onderdeel is van het inburgeringsexamen zorgt voor een stijging van het aantal kandidaten. Het CvTE heeft periodiek overleg met het ministerie van SZW en OCW waar ook het verwachte aantal kandidaten besproken wordt.

Andere punt van aandacht dat genoemd is: Voor de beoordeling van de staatsexamens wordt gebruik gemaakt van een vaste pool van zzp'ers. Door de onvoorspelbaarheid van het aantal kandidaten, is inzet van zzp'ers helpend. Een risico kan zijn dat de zzp'ers niet beschikbaar zijn op het moment dat hun inzet nodig is. Tot op heden heeft dit zich echter nog niet voorgedaan.

9.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap

Governancestructuur

Het CvTE is verdeeld in drie afdelingen. Binnen de afdeling NMP staat de N voor Nt2. De programmamanager Nt2 is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken binnen het programma. Binnen het programma Nt2 is er ambtelijk overleg tussen de OCW-beleidsdirectie mbo, de SZW-directie Sociale zekerheid en Integratie, het afdelingshoofd en de programmamanager Nt2 van het CvTE, DUO-Nt2 en DUO-SCi die over de A2-examens gaat.

Doordat het staatsexamen Nt2 ook wordt ingezet voor het inburgeringsexamen, is ook het ministerie van SZW betrokken. Zij hebben zicht op het aantal inburgeraars, en zijn verantwoordelijk voor de A2-examens. Het staatsexamen Nt2 valt onder OCW en de bekostiging ervan komt van SZW via OCW bij het CvTE terecht. Op basis van het geschatte aantal kandidaten verschaft het CvTE jaarlijks een opdracht aan

Cito BV en Bureau ICE. Deze inschatting maken is lastig aangezien het aantal kandidaten erg fluctueert. Het wil daardoor nog wel eens voorkomen dat er minder kandidaten zijn dan begroot of dat er meerwerk nodig is.

Regievoering, opdrachtgeverschap en samenwerking in de keten

Het CvTE voert regie op het staatsexamen Nt2. Het is opdrachtgever van toetsaanbieders Bureau ICE en Cito BV en DUO-Nt2. Het algemene beeld is dat het CvTE voldoende lukt om de regie te voeren. Met Bureau ICE en Cito BV zijn duidelijke afspraken en dat werkt goed. Met DUO is de samenwerking complexer. Er zijn verschillende afdelingen waarmee vanuit het staatsexamen Nt2 wordt samengewerkt en als het om Facet gaat moet er rekening worden gehouden met ontwikkelingen binnen de andere sectoren. Respondenten geven aan dat de wensen vanuit het staatsexamen Nt2 dan nog wel eens ondersneeuwen. Het CvTE pakt in dit geval minder door dan wenselijk wordt gevonden. Het is soms ook zoeken naar wie besluiten neemt over de inzet van DUO: het CvTE als regievoerder, OCW als financier of DUO zelf. Deze onduidelijkheid zorgt ervoor dat partijen nu nog wel eens naar elkaar kijken, wat zorgt voor vertraging en onvrede. In gesprek met elkaar wordt een goed deel van de onduidelijkheid opgelost, maar voor een deel blijft er ruis, benoemen respondenten.

De toetsaanbieders bemerken dat het CvTE meer en meer is gaan vragen van de aanbieders. De kwaliteit van de examens wordt door het CvTE serieus genomen, maar dat levert ook meer vragen op voor de aanbieders. Een voorbeeld in dit kader is het doen van onderzoeken. De aanbieder moeten onderzoek doen om de kwaliteit van de examens te verbeteren en krijgen daar een vastgesteld aantal uur voor. Echter is de kwaliteitseis vanuit het CvTE dermate dat het uitvoeren van het onderzoek niet past binnen de beschikbare uren. Omdat het ritme van de onderzoeksagenda (per schooljaar) onvoldoende aansluit op het ritme van het staatsexamen Nt2 (per kalenderjaar), is het doen van onderzoek dat aansluit bij de realiteit bovendien lastig.

Ook de samenwerking met de commissie staatsexamen Nt2 vraagt veel, en meer dan in het verleden, van de toetsaanbieders. Respondenten geven aan dat ze de wens hebben dat de commissie ook geremd moet worden af en toe.

Alle respondenten geven aan de samenwerking in de keten als prettig te ervaren. Een geoliede machine wordt het genoemd. Er zijn regelmatig (afstemmings)overleggen door het CvTE georganiseerd en men weet elkaar ook daarbuiten goed te vinden. Wanneer een het CvTE-medewerker afwezig is, is er altijd backup geregeld. Een punt van aandacht dat genoemd is, is het tijdsplan wat geboden wordt aan de toetsaanbieders. Er wordt vaak verwacht dat zij op korte termijn kunnen leveren, dit vraagt volgens respondenten veel van ze.

9.4 Doelmatigheid

Doelmatigheid inrichting stelsel

De kosten voor het staatsexamen Nt2 fluctueren sterk. Dit komt doordat het lastig is te schatten is hoeveel kandidaten er zijn, het maken van een sluitende begroting is daardoor lastig. In overleg met OCW en SZW stelt het CvTE de begroting op en daarin worden geen ondoelmatige beslissingen genomen.

De kwaliteitsbewaking is sterk en daarmee kostbaar. Alle betrokkenen hebben de lat hoog als het gaat om kwaliteit. Een respondent geeft aan dat er niet wordt besproken of het altijd beter *moet*. En of het systeem wellicht doelmatiger *kan*. Een voorbeeld dat genoemd is: het vaststellen van items kost steeds

meer tijd. Een item gaat soms meerdere keren heen en weer tussen de opsteller en de commissie. Met een heldere standaard kan dit proces wellicht sneller en efficiënter worden ingericht.

Een voorbeeld van een doelmatige keuze is het gebruik van Facet voor het staatsexamen Nt2. Dit heeft kanttekeningen die eerder genoemd zijn: er moet rekening gehouden worden met de andere sectoren die ook van Facet gebruik maken. Een eigen systeem optuigen alleen voor het staatsexamen Nt2 zou echter, gezien de relatief kleinere groep kandidaten, geen doelmatige keuze zijn.

Een andere doelmatigheidslag die volgens respondenten te onderzoeken is: Gebruik maken van mbo-locaties die al ingericht zijn voor het afnemen van examens (voor de centrale examens mbo).

9.5 Samenvatting

De uitvoering van het staatsexamen Nt2 en de rol van het CvTE als regievoerder verloopt volgens de respondenten over het algemeen goed. Er zijn heldere afspraken. Een respondent noemt de samenwerking in de keten 'een geoliede machine'. Dit betreft de hele keten van de toetsaanbieders die middels een aanbesteding in opdracht van het CvTE de toetsen maken, de commissie die de kwaliteit waarborgt en DUO die de aanmeldingen en afnames coördineert. Er wordt veel van de betrokkenen gevraagd. De deskundigheid aan alle kanten is hoog, de betrokkenheid en kwaliteit ook. Het beeld van de respondenten is dat het CvTE meer en meer is gaan vragen van de partijen in de afgelopen tijd. Dat zit in de items (via de commissie), de onderzoeken die gedaan moeten worden en het op korte termijn antwoord geven op vragen. Het zou goed zijn om met elkaar af te stemmen wat hierin écht nodig is om de gewenste kwaliteit te leveren en of de vragen haalbaar zijn voor de partijen.

De aansturing van DUO levert vragen op. Gaat het CvTE over de taken van DUO, of OCW als financier? Er wordt naar elkaar gekeken, en soms komt het voor dat een partij op de stoel van de ander gaat zitten. Als het om Facet gaat heeft het staatsexamen Nt2 last van het feit dat de systematiek afwijkt van de andere sectoren die gebruik maken van Facet. Het delen van een systeem is een doelmatige keuze, maar zorgt ook voor knelpunten. De partijen hebben het gevoel dat het staatsexamen Nt2 regelmatig moet buigen voor de ontwikkelingen binnen de andere sectoren.

Hoofdstuk 10. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk vatten we de uitkomsten van de voorgaande hoofdstukken samen. Daarbij volgen we de thema's en daarmee onderzoeksvragen: doeltreffendheid (de uitvoering van taken, kwaliteitsbewaking en risico's, samenwerking en ketenregie), doelmatigheid en opvolging van de aanbevelingen van de evaluatie uit 2019.

10.1 Uitvoering taken

Het eerste onderdeel van doeltreffendheid betreft de mate waarin het CvTE zijn wettelijke taken naar tevredenheid van de actoren in de verschillende onderwijssectoren en de opdrachtgever heeft uitgevoerd. Daarbij staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

- *In hoeverre zijn de in de Wet CvTE beschreven taken daadwerkelijk uitgevoerd?*
- *Als er taken niet of slechts deels zijn uitgevoerd, wat zijn daarvan de redenen? In hoeverre hebben de coronamaatregelen hierop effect gehad?*
- *In hoeverre zijn de, in het kader van deze taken, opgeleverde producten en diensten (toetsen en examens) kwalitatief aan de maat?*
- *In welke mate zijn actoren binnen het onderwijsstelsel tevreden over het functioneren van het CvTE? In hoeverre zijn actoren binnen het onderwijsstelsel tevreden over het functioneren van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?*

Het CvTE had in de periode 2019-2023 wettelijke taken op het terrein van de Centrale Eindtoets po (tot en met 2023), de erkenning van de leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen in het po (vanaf 2023) de centrale examens vo, de staatsexamens vo, de centrale examens mbo en het staatsexamen Nt2. We constateren dat deze in de Wet CvTE vastgelegde taken over het algemeen ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd. Met als uitzondering dat in 2020 het centrale examen vo en de Centrale Eindtoets po niet zijn afgenomen vanwege de toen geldende coronamaatregelen. Bij de andere toetsen en examens zijn in dat jaar en opvolgende jaren aanpassingen geweest.

Deze taak van regievoering op de toets- en examenketen die is vastgelegd in de Memorie van Toelichting bij de wet is alle jaren door het CvTE uitgevoerd.

We constateren verder dat het veld dat gebruik maakt van de toetsen en examens over het algemeen tevreden is over het uitvoeren van de taken door het CvTE. Het overgrote deel van het veld (po, vo en mbo) meldt dat het toets- en examenproces naar hun ervaring zonder grote problemen verloopt. Bij het staatsexamen Nt2 zijn er vanuit het veld signalen dat er knelpunten zijn. Voornamelijk de beperkte beschikbaarheid van afnamemomenten wordt als belemmerend ervaren. We hebben het veld specifiek gevraagd naar de tevredenheid van de informatievoorziening in de coronatijd. Een ruime meerderheid van alle respondenten (zo'n 70%) is hierover (zeer) tevreden.

Door ketenpartners en betrokkenen wordt over het algemeen waarderend gesproken over de uitvoering van de taken door het CvTE en de kwaliteitsgerichtheid van het CvTE daarbij. Daarnaast is in de gesprekken een aantal specifieke punten genoemd waar men onvrede over heeft of zich zorgen over maakt. Voorbeelden hiervan zijn het beeld van toetsaanbieders in het po dat de door hun ingebrachte wensen voor de beoordelingsprocedure en -kader onvoldoende zijn meegenomen door het CvTE en daarnaast de druk op het systeem die ontwikkelingen in toetsing en examinering en de maatschappelijke en politieke aandacht daarvoor met zich meebrengen.

Het aantal klachten over het CvTE en het aantal bezwaren en beroep op het terrein van de toetsen en examens is zeer beperkt. Jaarlijks een enkele voor de Centrale Eindtoets, de centrale examens vo of de centrale examens mbo. Het aantal klachten en bezwaren rondom de beide staatsexamens ligt hoger. Dat heeft te maken met de rol van het CvTE als exameninstelling daarin. De precieze aard van klachten die niet tot een oordeel leiden en in gesprek worden opgelost is in de jaarverslagen niet weergegeven.

Los van officiële klachten krijgt het CvTE veel feedback van betrokkenen bij examens. Waar het feedback betreft over de taak van het CvTE is het CvTE ook in staat om opvolging te geven aan de feedback. Daarnaast bemerkten we in de gevoerde gesprekken dat er ook behoefte is aan de mogelijkheid om meer beleidsmatige en fundamentele inbreng te leveren over toetsen en examens. Bijvoorbeeld als het gaat om verdere digitalisering, inhoud van examens en toekomstperspectieven van het examineren in Nederland. Wellicht door de toegenomen transparantie is het CvTE in beeld als partij die over de toetsen en examens gaat en daarmee adressant voor wensen. We constateren dat er behoefte is bij ketenpartners en andere samenwerkingspartijen om ook met het CvTE te praten over zulke zaken die aan beleid raken. En dat ook de verwachting is dat het CvTE hiervoor is, terwijl OCW hier als beleidsmaker over gaat. Het CvTE richt zich op de wettelijke uitvoerende taken en het lijkt voor respondenten dat er niet veel ruimte is voor zaken die niet over de *uitvoering* van de wettelijke taken gaan. Betrokkenen verwachten van het CvTE niet alleen regie op de uitvoering maar ook op meer fundamentele ontwikkelingen in de examens. Een meer proactieve houding ten aanzien van ontwikkelingen wordt vervolgens bij het CvTE gemist of is niet voldoende zichtbaar. Het is niet voor iedereen in het veld en bij vertegenwoordigende partijen duidelijk waar de discussie over de inhoud van de toetsen en examens of de wijze van examineren of beoordeling een plek kan krijgen. En of het CvTE signalen en behoeften naar OCW doorgeeft. Hieruit volgt onderstaande aanbeveling.

Aanbeveling

Maak afspraken met OCW over hoe, wanneer en met wie betrokkenen uit de keten en samenwerkingspartijen in gesprek kunnen over meer fundamentele en beleidsmatige zaken. Maak duidelijk waar het CvTE wel van is, maar ook waarvan niet. Communiceer hier duidelijk over naar alle partijen. Communiceer ook duidelijk wat er wel en niet met bepaalde wensen wordt gedaan. Ook wanneer een wens niet opgevolgd wordt of kan worden is het wenselijk hierover te communiceren.

10.2 Kwaliteitsbewaking en risico's

Het tweede onderdeel van doeltreffendheid betreft de wijze waarop het CvTE de kwaliteit van zijn processen, producten en diensten bewaakt. Daarbij staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

Onderzoeksvragen:

- *Hoe is vormgegeven aan het systeem van kwaliteitszorg en handhaving?*
- *Welke risico's signaleert het CvTE bij uitvoering van zijn taken?*
- *Hoe worden die risico's beheerst?*
- *Welke factoren zijn van invloed op de risicobeheersing?*
- *Welke soorten incidenten hebben zich voorgedaan, zowel in algemene zin als specifiek ten tijde van de coronapandemie? Hoe is er geleerd van die incidenten (lessons learned) om te voorkomen dat dergelijke situaties zich nogmaals voordoen?*

We constateren dat de kwaliteit van de toetsen en examens die onder verantwoordelijkheid van het CvTE ontwikkeld en afgenomen worden, op verschillende manieren wordt geborgd. In de eerste plaats worden de toetsen en examens ontwikkeld met behulp van Stichting Cito, een nationaal en internationaal expertisecentrum op het terrein van toetsontwikkeling, en Cito BV en Bureau ICE voor het staatsexamen Nt2. Dat betekent dat het CvTE voor de ontwikkeling van de toetsen en examens optimaal gebruik maakt van de beschikbare toetsdeskundigheid in Nederland. In de tweede plaats worden leraren en docenten uit de betreffende onderwijssectoren ingezet om daarmee relevante vakinhoudelijke kennis en ervaring in te brengen bij de constructie van toetsen en examens. In de derde plaats worden de vakinhoudelijke kennis en ervaring van het veld ingezet voor het vaststellen van toetsen en examens. In de vierde plaats is voor de nieuwe taken in het po een onafhankelijke adviescommissie ingericht die het advies van Stichting Cito over leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen valideert. Dit waarborgt niet alleen de kwaliteit van het advies, maar zorgt ook voor een extra controle slag en als het gaat om eventuele belangenverstremming tussen Stichting Cito (kwaliteitsborging) en Cito BV (toetsaanbieder). Met dit alles wordt een belangrijk fundament voor de kwaliteit van de toetsen en examens gelegd.

Het CvTE bewaakt de kwaliteit verder door het regelmatig en incidenteel laten uitvoeren van onderzoek. Dit vindt zowel vanuit de eigen organisatie, met de keten en het veld plaats na afronding van examenperiodes als bij ontwikkelingen die vragen om onderzoek (bijv. in het kader van de verbeteragenda staatsexamens vo). Daarnaast voert de Inspectie van het Onderwijs ook jaarlijks en driejaarlijks onderzoeken uit.

Verder draagt de maatschappelijke impact, politieke aandacht en openbaarheid waarin het CvTE zijn werk verricht in combinatie met de grote aandacht voor uitkomsten van belanghebbenden (docenten, leraren, leerlingen, ouders) bij aan een sterk ontwikkeld kwaliteitsbewustzijn in de organisatie.

Tijdens iedere toets- en examenperiode doen zich incidenten voor. We constateren dat daarvan registratie plaatsvindt en afhankelijk van de omvang en reikwijdte verschillende interventies worden ingezet. Voorbeelden van grotere incidenten die zich in de onderzoeksperiode hebben voorgedaan zijn: het niet doorgaan van de digitale Centrale Eindtoets in 2019 door onstabiliteit bij Facet en de fraude waardoor er veel examenopgaven van het staatsexamen Nt2 openbaar werden in 2018 die in de onderzoeksperiode hebben geleid tot herziening van de systematiek.

Het CvTE kan bij incidenten en calamiteiten terugvallen op continuïteitsplannen. Bij relatief beperkte impact van incidenten kan het CvTE zelf op basis daarvan handelen. Ook DUO heeft hierin een rol, bijvoorbeeld als het gaat om incidenten binnen Facet. Bij incidenten met verderstrekkende gevolgen is er overleg en afstemming met OCW en de rest van de keten. De evaluatie van incidenten vormen een belangrijke bron voor het aanpassen van werkwijzen en/of procedures. Respondenten geven aan over het algemeen tijdig en actief betrokken te worden bij incidenten die hun taak binnen het proces betreffen. Ook wanneer respondenten incidenten constateren, weten zij de weg richting het CvTE meestal goed te vinden. Hetzij omdat in handboeken en continuïteitsplannen staat vastgelegd hoe te handelen bij een incident, hetzij om dat het contact met CvTE via de bekende korte lijntjes makkelijk te leggen is. Binnen het staatsexamen vo is het signaal dat het voor kandidaten niet altijd gemakkelijk is om incidenten of klachten te melden.

Verder constateren we dat het CvTE zich bewust is van diverse risico's. Enkele genoemde voorbeelden zijn:

- Digitalisering: de ingewikkeldheid van de beveiliging, de grote impact die incidenten met zich meebrengen en de eindige uitvoeringscapaciteit van DUO;

- Bemensing van commissies en examinatoren staatsexamen vo en het verloop van leden binnen commissies;
- Onvoorspelbaarheid van het aantal deelnemers aan het staatsexamen Nt2;
- Toenemende politieke aandacht.

Deze risico's zijn in beeld en worden waar mogelijk beheerst door bijvoorbeeld de oprichting van team Digitalisering binnen het CvTE, het betrekken van vakverenigingen en vakbonden voor de bemensing van commissies en intensief contact met het ministerie van SZW als het gaat om de verwachte aanmeldingen voor het staatsexamen Nt2.

Het CvTE wordt door sommige respondenten wat behoudend gevonden als het gaat om vernieuwingen zoals digitalisering en alternatieve wijze van examineren. Bij de aard van de opdracht aan het CvTE en de impact op het onderwijs past enig conservatisme. De kwaliteit staat voorop. Dit conservatisme zorgt ervoor dat risico's kleiner zijn, en vernieuwingsprocessen voorzichtig verlopen. Hierbij moet opgemerkt worden dat het CvTE als uitvoeringsorganisatie geen beleidsmaker is, en daardoor ook niet verantwoordelijk is voor het initiëren van vernieuwingen.

10.3 Samenwerking, ketenregie en opdrachtgeverschap

Het derde onderdeel van doeltreffendheid betreft de wijze waarop de samenwerking, de ketenregie en het opdrachtgeverschap van het CvTE in de praktijk vorm krijgt en hoe dat ervaren wordt door de diverse betrokken partijen. Daarbij staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

Onderzoeksvragen:

- *Hoe is de governancestructuur (zowel de interne CvTE governance als de samenwerking met de examenketen) ingericht?*
- *Wat kan gezegd worden over de waardering van de ketenpartners over de governancestructuur?*
- *Wat kan gezegd worden over risico's van de governancestructuur?*
- *Hoe heeft het CvTE vorm gegeven aan de rol van regievoerder op de examenketen binnen de verschillende onderwijssectoren?*
- *Hoe is het opdrachtgeverschap (OCW) en de opdrachtnemersrol (CvTE) ingevuld in de periode 2019-2023?*
- *Hoe is door het CvTE uitvoering gegeven aan het gedelegeerd opdrachtgeverschap (bij onder andere het staatsexamen Nt2)?*
- *Wat kan gezegd worden over de tevredenheid van actoren binnen het onderwijsstelsel over de rol- en taakverdeling, en invulling van die rol?*
- *Wat kan gezegd worden over de effectiviteit en waardering van de stijl van regievoering van het CvTE op de examenketen?*
- *Wat kan gezegd worden over de communicatie(stijl) van het CvTE richting zijn ketenpartners en de effectiviteit en waardering van de manier van communiceren?*
- *In welke mate verschilt het antwoord op bovenstaande vragen rondom doeltreffendheid (uitvoering taken, tevredenheid, risico's, incidenten, regievoering e.d.) naar de hoofdtaken/hoofdproducten van het CvTE?*
- *In hoeverre zijn de antwoorden over de doeltreffendheid beïnvloed door de specifieke context van de coronapandemie?*

We constateren dat de governancestructuur met OCW, het College en het bureau CvTE, dat onder gezag van het College valt en tegelijkertijd een buitendirectie van het ministerie van OCW is (onder de DGFO), over het algemeen naar behoren werkt. De DGFO is eigenaar van het ZBO en tevens beleidsverantwoordelijk voor de dossiers waar het College een wettelijke taak heeft. Dit zou door elkaar kunnen lopen maar iedereen heeft de scheiding van rollen in het oog. De aansturing van het bureau ligt bij het College, evenals de afstemming met OCW over de inhoud van de taak. Alle relevante OCW-directies zijn via het account CvTE bij OCW goed aangesloten op het bureau. Ook vindt daar de onderlinge afstemming plaats over de vragen en opdrachten aan het CvTE.

In de coronaperiode is geconcludeerd dat de regievoering lastig was, omdat dit een nooit voorziene omstandigheid was. OCW heeft toen tijdelijk een meer sturende rol op zich genomen. Het terugkomen in ieders eigen rol heeft even geduurd. Meer in het algemeen blijkt de afgelopen jaren dat voor het grootste deel de regie over de uitvoering door het CvTE naar tevredenheid verloopt, maar dat er uitdagingen zijn bij ontwikkelingen, vernieuwingen en onverwachte omstandigheden, waarbij er beleidsmatige of politieke beslissingen nodig zijn en er daardoor afgeweken wordt van het normale proces. OCW trekt dan meer het initiatief naar zich toe.

Het model waarbij het CvTE voor het grootste deel van de taken regievoerder is en op inhoud afspraken maakt met DUO en Stichting Cito, en OCW vervolgens DUO en Stichting Cito daarvoor financiert, is complex maar we constateren dat de lopende processen om tot examenafnames te komen over het algemeen doeltreffend functioneren binnen deze aansturingswijze. Verder vereist het model hechte samenwerking en rolvastheid van betrokkenen op alle niveaus. Dat is op onderdelen beter geworden in de afgelopen periode, en het intensieve samenwerken gedurende de coronaperiode heeft hieraan bijgedragen. Bij nieuwe taken, ontwikkelingen en vernieuwingen worden de verhoudingen op de proef gesteld. Het bewaken van de rolvastheid is dan extra belangrijk.

Waar de relatie met Stichting Cito relatief weinig problemen kent, is de relatie met DUO minder vanzelfsprekend. Ondanks dat er een aantal jaar geleden samenwerkingsafspraken zijn gemaakt tussen het CvTE, OCW en DUO, zijn er nog steeds momenten dat de regie niet goed uit de verf komt. Het samenwerken in de driehoek OCW-CvTE-DUO is op alle tafels en alle niveaus onderwerp van gesprek. We constateren dat dit bij de vorige evaluatie vijf jaar geleden ook al een aandachtspunt was. In 2024 is een traject gestart onder begeleiding om de onderlinge relatie tussen het CvTE en DUO te versterken. We geven daarover daarom geen aanbevelingen. Alleen het aandachtspunt om ook de andere ketenpartijen hierin te betrekken.

De rollen en taken van het CvTE en de ketenpartners zijn net iets anders bij het staatsexamen Nt2 en bij leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen. Bij het staatsexamen Nt2 is het CvTE opdrachtgever van toetsaanbieders Bureau ICE en Cito BV en de DUO-afdeling Nt2. Hier is een heldere opdrachtgever-opdrachtnemersrol. Het algemene beeld is dat het CvTE voldoende lukt om de regie te voeren, maar er is ook onduidelijkheid wie uiteindelijk beslist over de inzet van DUO voor wensen ten aanzien van het staatsexamen Nt2.

Bij de beoordeling van leerlingvolgsystemen en doorstroomtoetsen is de regierol van het CvTE nog nieuw. De partijen moeten nog in hun rol groeien en er wordt nog gebouwd aan een optimale manier van samenwerken. De aanbieders van de doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen hebben de mogelijkheid gekregen om mee te denken over de kaders. Dit wordt door alle aanbieders gewaardeerd. Echter, zowel de aanbieders van de leerlingvolgsystemen als van de doorstroomtoetsen geven aan dat

het onduidelijk is of er door het CvTE wat gedaan is met de geleverde input en zo ja *wat* ermee gedaan is. Dit vraagt om aandacht in het vervolg van het proces.

Aanbeveling

Houd aandacht voor rollen en taken bij de nieuwe taken van de erkenning (en normering) van de leerlingvolgsystemen en doorstroombtoetsen. Zorg voor heldere verwachtingen en blijf in gesprek met elkaar hierover. Benut elkaars expertise en communiceer helder over de opvolging die er gegeven is aan geleverde input. Blijf alert op de beeldvorming over de (on)afhankelijkheid van Stichting Cito als adviseur ten opzichte van Cito BV als toetsaanbieder.

Over de stijl van communicatie en regievoering zijn de ketenpartners voornamelijk positief. In dit verband is genoemd dat de procedures helder zijn, afspraken worden nagekomen, er sprake is van korte lijstjes met het CvTE en er transparant gecommuniceerd wordt. De regierol is over het algemeen duidelijk en wordt goed gepakt. Zoals eerder gezegd, valt het op dat ketenpartners en vertegenwoordigende partijen naast regie op de uitvoering ook een regierol verwachten van het CvTE op het terrein van visievorming en toekomstige ontwikkelingen, ook al is dat niet de taak.

Het CvTE houdt met verschillende koepelorganisaties en vertegenwoordigende organisaties contact in verschillende vormen en frequentie, en dit verschilt ook per examensoort. Rondom staatsexamens vo is er bijvoorbeeld een veldoverleg met alle partijen om met elkaar van gedachten te wisselen over verbeterpunten in de examens of de communicatie. Bij andere examens is er meer sprake van bilateraal overleg. We horen het geluid dat het CvTE meer gebruik zou kunnen maken van de kennis van de praktijk die bij organisaties aanwezig is en hun mogelijkheden om hun achterban te benaderen. Bijvoorbeeld om ervaringen te horen, signalen op te halen of mogelijke gevolgen van beoogde regelingen na te gaan. Ook in de communicatie naar het veld kunnen partijen een rol spelen, bijvoorbeeld bij incidenten.

Aanbeveling

Houd in alle sectoren de banden aan met de niet-ketenpartijen die in contact staan met het veld; benut hun praktijkkennis en netwerk.

10.4 Doelmatigheid

Doelmatigheid gaat over de relatie tussen ingezette middelen en opbrengsten die met de ingezette middelen worden behaald. Daarbij staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

Onderzoeksvragen:

- *Op welke wijze draagt de inrichting van de toets- en examenketen (organisaties, rollen, verantwoordelijkheden, afspraken, prikkels) bij aan doelmatigheid van het CvTE en van de examenketen?*
- *Hoe was de doelmatigheid van het CvTE in de periode 2019-2023?*
- *Hadden de prestaties (taakuitvoering door het CvTE) met minder middelen gerealiseerd kunnen worden of had meer gerealiseerd kunnen worden met dezelfde middelen? Waarom?*
- *In hoeverre beoordeelt het CvTE zelf zijn doelmatigheid?*
- *Welke bedrijfsinformatie (prestatiegegevens/beschrijving van bedrijfsprocessen) gebruikt het CvTE om de doelmatigheid te beoordelen?*

- *Hoe wordt er intern (door het CvTE) en extern (door bijvoorbeeld OCW) gestuurd op een efficiënte bedrijfsvoering?*
- *In welke mate verschilt het antwoord op bovenstaande vragen rondom doelmatigheid (inrichting, prikkels, bedrijfsinformatie, interne/externe sturing, e.d.) naar de hoofdtaken/hoofdproducten van het CvTE?*
- *In hoeverre zijn de antwoorden over de doelmatigheid beïnvloed door de specifieke context van de coronapandemie?*

Om te komen tot een oordeel ten aanzien van de doelmatigheid van het CvTE kan er niet worden vergeleken met vergelijkbare organisaties, daarvoor is de positie van het CvTE te uniek. Bij het vaststellen van de doelmatigheid gaat het daarom vooral om het inzichtelijk krijgen hoe het systeem rondom de examenketen is ingericht, welke (financiële) prikkels daarin zijn opgenomen, welke informatie het CvTE en OCW gebruiken om de doelmatigheid te monitoren, hoe daarop wordt toegezien, etc.

In de praktijk zien het CvTE en OCW in gezamenlijkheid toe op een doelmatige uitvoering van de wettelijke taken door het CvTE. Het College is wettelijk verplicht om jaarlijks een werkplan vergezeld van begroting voor de betreffende activiteiten in te dienen bij OCW. Het werkplan en de begroting worden inderdaad jaarlijks opgesteld en zijn vervolgens onderwerp van gesprek tussen het CvTE en OCW. Daarbij wordt gekeken naar de onderbouwing van verschillende posten. Behalve de beleidsdirecties die zich vooral op de programmamiddelen richten, kijkt DGFO ook mee op het APK-deel. Sinds kort is team eigenaarsondersteuning daarbij betrokken. In de gesprekken over de onderbouwing van het werkplan zit een vorm van externe sturing. In het verleden was de ervaring dat het CvTE te veel geld begroot had waardoor er aan het eind van het jaar geld overbleef. Hierdoor leeft binnen OCW het idee dat het CvTE voldoende middelen voor de bedrijfsvoering heeft. Volgens het team eigenaarsadvisering is dat niet langer het geval. Als er gaandeweg het jaar door taakuitbreiding meer budget nodig is dient het CvTE claims in. De toekenning daarvan kan lang duren, waardoor soms middelen te laat binnenkomen om nog binnen het jaar besteed te worden. Er zijn aan het eind van de evaluatieperiode stappen gezet om de financiële systematiek bij OCW te verduidelijken, waardoor het CvTE hier beter rekening mee kan houden en bijvoorbeeld claims tijdig aankondigt. Waar de begroting en de realisatie van programmagelden aan het begin van de evaluatieperiode nog uit elkaar lagen, zijn deze gedurende de evaluatieperiode dicht bij elkaar gekomen. De realisatie van het APK-budget ligt heel dicht bij begroting.

We constateren uit de gesprekken dat het CvTE zich bewust is van de noodzaak tot een doelmatige uitvoering. Bij beslissingen die voorliggen houden de secretaris-directeur en het managementteam in het oog of de kosten ten goede komen aan het uitvoeren van de taak. De focus op doelmatigheid ligt meer bij het bureau dan bij het College. Tegelijk kregen we weinig concreet beeld van de wijze waarop doelmatigheid een rol speelt in de organisatie. Het CvTE lijkt vooral kwaliteitsgedreven en uitvoeringsgericht en zegt oog te hebben voor doelmatigheid, maar of processen daarnaast ook doelmatig worden uitgevoerd kunnen we bij het ontbreken van een benchmark of eigen evaluaties van het CvTE onvoldoende beoordelen.

Dat er ook een balans zit tussen kwaliteit en doelmatigheid kwam vaak ter sprake in deze evaluatie. Een voorbeeld is de groei van het aantal mensen binnen het CvTE. Er is hierdoor meer backup en meer continuïteit. Dat wordt gemerkt en gewaardeerd. Door de groei zijn er ook meer kosten. Men kan zich afvragen of dit doelmatig is. Maar, dat beaamt men ook, kwaliteit kost geld. Wat meerdere respondenten wel bemerkten is dat meer mensen ook betekent dat er meer vragen gesteld worden. Nu er meerdere clustermanagers zijn binnen een sector, zijn er ook meerdere mensen die (vanuit eigen

expertise) vragen stellen aan bijvoorbeeld een toetsaanbieder. Dit kost de toetsaanbieders meer tijd dan in het verleden het geval was.

De verantwoording over de activiteiten en kosten van het CvTE gaat via rapportages gedurende het jaar en via het jaarverslag waarin ook de begroting en de realisatie is opgenomen.⁴⁹ De rapportages geven inzicht in de uitputting van de diverse budgetten (APK en programmabudget). In het jaarverslag wordt een overzicht gegeven van de activiteiten die zijn uitgevoerd en wat de daarmee behaalde resultaten zijn. Het bevat een financiële eindverantwoording die een volledig overzicht geeft van de uiteindelijke budgetuitputting en een toelichting op eventuele afwijkingen ten opzichte van het werkprogramma. In de jaarverslagen besteedt het CvTE echter geen aandacht aan de verhouding tussen de resultaten en de ingezette middelen. Hierdoor bieden de jaarverslagen geen aanknopingspunten om zicht te krijgen op hoe het CvTE zelf zijn doelmatigheid beoordeelt.

De uitgaven van het CvTE voor de programma's zijn in de evaluatieperiode met ongeveer 11% toegenomen. Het APK-deel van de kosten is gedurende de evaluatieperiode met zo'n 80% toegenomen, te verklaren door de toename in aantal werknemers binnen het CvTE. Zowel de omvang als de groei van de uitgaven van het CvTE in de periode 2019-2023 zijn verklaarbaar en herleidbaar. Er zijn geen indicaties dat de wettelijke taken van het CvTE met minder middelen uitgevoerd hadden kunnen worden.

Ondanks dat er geen precies zicht is op de doelmatigheid kunnen we op grond van de gesprekken toch tot een aanbeveling komen die mogelijk efficiëntieverhogend is.

Het valt op dat er bij elke taak en afdeling binnen het CvTE op een verschillende manier wordt geopereerd. En ook *binnen* een taak, zoals bij centrale examens vo zit verschil in hoe commissies opereren en hoe ze hun werkwijze hebben geoptimaliseerd. Bijvoorbeeld als het gaat om de wijze van vergaderen, het al dan niet hebben van een handboek.

Aanbeveling

Onderzoek door uitwisseling tussen en binnen de afdelingen over de inrichting van processen bij de verschillende taken of van elkaar geleerd kan worden over efficiënte werkwijzen. Maak aandacht voor doelmatige inzet van middelen daarmee explicieter.

10.5 Opvolging aanbevelingen 2019

Bij de vorige vijfjaarlijks evaluatie zijn drie aanbevelingen gegeven. We gaan hier in op de manier hiermee om is gegaan. Daarbij staan de volgende onderzoeksvragen centraal.

- *Hoe is gevolg gegeven aan de aanbevelingen voortkomend uit het evaluatieonderzoek in 2019? In welke mate zijn de aanbevelingen tot uitvoering gebracht?*
- *Wat is de reden dat eventueel aanbevelingen niet zijn uitgevoerd? In hoeverre heeft de coronapandemie hier invloed op gehad?*
- *Hebben de aanbevelingen die zijn opgevolgd tot de gewenste effecten geleid? Waarom wel of niet?*

We constateren dat de aanbevelingen zijn opgevolgd. We geven hieronder weer op welke manier dit naar voren is gekomen in het onderzoek.

⁴⁹ Vanaf 2018 loopt het CvTE mee in de begrotingssystematiek en periodieke rapportages van OCW.

Aanbeveling 1: Maak een risicoanalyse met betrekking tot de continuïteit en interne back-up van CvTE-medewerkers. Formuleer op grond daarvan beheersmaatregelen in termen van de organisatie, en/of sturing en/of de samenstelling van het personeelsbestand in kwalitatief en kwantitatief opzicht.

Volgens het CvTE:

Met de eerste aanbeveling was de secretaris-directeur ten tijde van de vorige rapportage al begonnen. Dat het een aanbeveling was in de vorige evaluatie heeft geholpen om met OCW in gesprek te gaan over de formatie. Inmiddels is de back-up verbeterd in de hele organisatie. De meeste functies hebben een back-up die goed op de hoogte is. Daar is bewust aan gewerkt afgelopen periode. De afdelingshoofden zijn back-up van elkaar. De secretaris-directeur kan vervangen worden door het afdelingshoofd staf.

Volgens andere partijen:

De meeste respondenten herkennen dat de bezetting is versterkt en er een bij hen bekende back-up is voor contactpersonen. Ook is waargenomen dat er geprofessionaliseerd is en de kwaliteit versterkt is. Doordat taken over meer clustermanagers zijn verdeeld kunnen deze dieper ingaan op hun deeltaak. Ook zijn er nog kwetsbaarheden benoemd, zoals de personele bezetting bij de staatsexamens vo, of personeelwisselingen en daardoor vertraging in de ontwikkeling van producten of te weinig inhoudelijke overdracht. Voor een aantal niet-ketenpartners is het minder duidelijk wie de back-up zou zijn voor hun contactpersoon.

Aanbeveling 2: Definieer/operationaliseer gezamenlijk wat ketenregie in de toets- en examenketen inhoudt, maak afspraken daarover, bespreek de consequenties, leg het vast en houd jezelf en elkaar daaraan, op alle niveaus.

Volgens het CvTE:

De afspraken zijn wat betreft uitvoering afgestemd en vastgelegd. Op uitvoeringsniveau loopt dat uitstekend. Op strategisch niveau zijn de afspraken minder vanzelfsprekend. Dit vraagt nog steeds om aandacht. Het blijkt een doorlopend proces om ketenregie te definiëren. Er zijn allerlei stappen gezet om afspraken te maken en vast te leggen, zoals in continuïteitsplannen en handboeken. Er is een infrastructuur met verschillende soorten overleggen, waarbij duidelijk is in welke overleg welke besluiten genomen kunnen worden. Van deze overleggen wordt een duidelijk verslag gemaakt met een afsprakenlijst. Dit alles ondersteunt de duidelijkheid over rollen. We constateren dat er een duidelijke verbetering is ten opzichte van het verleden.

Volgens andere partijen:

Er zijn afspraken gemaakt, maar alsnog is de rolverdeling soms lastig. Partijen ervaren dat er toch nog onduidelijkheden zijn en verwachten dat er altijd grijze gebieden zullen blijven. In 2022 zijn tussen DUO, OCW en het CvTE samenwerkingsafspraken op papier gezet over de rollen en taken. Opgemerkt wordt dat partijen zich niet altijd aan de afspraken houden. Er wordt ook in 2024 nog aan dit thema gewerkt door onder begeleiding de onderlinge relatie tussen het CvTE en DUO te versterken. We geven daarover daarom geen hernieuwde aanbevelingen.

Aanbeveling 3: Stuur actief op de ketensamenwerking met meer aandacht voor het werken aan onderlinge relaties, voor het werken aan kennisdeling en voor het kweken van een gemeenschappelijke mindset en/of inspirerende ketendoelstelling. Besteed daarbij naast DUO ook aandacht aan Stichting Cito, Cito BV en Bureau ICE.

Volgens het CvTE:

Het CvTE investeert hier continu in. Er is veel contact en overleg met Stichting Cito en DUO en voor het staatsexamen Nt2 met Cito BV en Bureau ICE. Ook met partijen buiten de keten. Dat is gestructureerder geworden. Afspraken staan al gepland met een vast ritme.

Ook aan de mindset/inspiratiekant en kennisdeling wordt gewerkt. In 2024 is een traject gestart met gespreksmediatoren om de onderlinge relatie tussen het CvTE en DUO te versterken. Dit leidt tot meer onderling begrip.

Op enkele terreinen was de ketensamenwerking al op orde en is die is nog geïntensiveerd in coronaperiode. Het evalueren en zaken oppakken gebeurt strakker dan voorheen. Zeker in coronaperiode was het overleg intensief, daardoor is het contact verstevigd. Er worden gezamenlijk speerpunten opgesteld.

Als het gaat om kennis te delen en samen over ontwikkelingen na te denken, dan is dat lastig als er geen opdracht ligt. Daar kan nog een flinke slag geslagen worden.

Volgens andere partijen:

Partijen noemen voorbeelden waaraan ze merken dat het CvTE de samenwerking stimuleert en aan de relatie wordt gewerkt. Het CvTE organiseert na de examenperiode vo de slotdag om met elkaar te evalueren. Dat zijn altijd leuke dagen met tijd voor sociale componenten. Het heeft tot doel: elkaar leren kennen om lijnen kort te hebben.

Stichting Cito is betrokken bij kennisdelingsactiviteiten voor leden van de vaststellingscommissies.

Partijen die iets meer op afstand staan merken echter niet allemaal dat ze betrokken worden. Ze zouden daar wel behoefte aan hebben om ook wat samen op te trekken.

Bijlage 1 Lijst met geïnterviewde organisaties en personen

#	Partij	Functie/onderwerp	Aantal aanwezigen
Gesprek 1	CvTE	Directie/College	2
Gesprek 2	CvTE	Financiën	2
Gesprek 3	CvTE	Nt2	2
Gesprek 4	CvTE	MBO	2
Gesprek 5	CvTE	PO	2
Gesprek 6	CvTE	Centrale Examens vo	2
Gesprek 7	CvTE	Digitalisering	2
Gesprek 8	CvTE	Staatsexamens vo	2
Gesprek 9	CvTE	Afdelingshoofden	3
Gesprek 10	CvTE	College	1
Gesprek 11	CvTE	Commissie havo/vwo	3
Gesprek 12	CvTE	Toetswijzercommissie doorstroomtoets	1
Gesprek 13	CvTE	Commissie vmbo	3
Gesprek 14	CvTE	Vaststellingscommissie Nederlands	1
Gesprek 15	CvTE	Commissie staatsexamen Nt2	1
Gesprek 16	CvTE	Vaststellingscommissie Eindtoets po	2
Gesprek 17	CvTE	Adviescommissie toetsen po	1
Gesprek 18	OCW	Eigenaarsadvisering	2
Gesprek 19	OCW	Directie opo	1
Gesprek 20	OCW	Directie ovo	4
Gesprek 21	OCW	Directie mbo (mbo en Nt2)	1
Gesprek 22	OCW	Accountteam	2
Gesprek 23	IvhO	Werkgroep examens	2
Gesprek 24	IvhO	Toeziçthouder CvTE	1
Gesprek 25	DUO	Examendiensten	3
Gesprek 26	DUO	Facet	1
Gesprek 27	DUO	Inburgering	1
Gesprek 28	SLO	Bestuur	2
Gesprek 29	Stichting Cito	Werkzaamheden vo	3
Gesprek 30	Stichting Cito	Werkzaamheden po en mbo	2
Gesprek 31	Cito BV	Staatsexamen Nt2	1
Gesprek 32	Bureau ICE	Staatsexamen Nt2	2
Gesprek 33	AMN/Diataal/Bureau ICE/Cito BV/A-VISION	Doorstroomtoets	9
Gesprek 34	Boom/Bureau ICE/Cito BV/Diataal	Leerlingvolgsysteem	6

Gesprek 35	PO-raad	po	2
Gesprek 36	VO-raad	vo	2
Gesprek 37	MBO Raad	mbo	1
Gesprek 38	Sectorraad GO	Po en vo	1
Gesprek 39	PLEXS	vo	2
Gesprek 40	VAVO-netwerk	vo	2
Gesprek 41	LAKS & JOB	Vo en mbo	2
Gesprek 42	LBVSO	Staatsexamens	1
Gesprek 43	Ouders & Onderwijs	algemeen	2

Bijlage 2 Tabellen

Tabel B1

Cijfers begroting vs. realisatie (Figuur 3.1)

	2019	2020	2021	2022	2023
programma begroting	€ 14.080.000	€ 11.849.000	€ 11.860.000	€ 13.407.000	€ 12.468.000
programma realisatie	€ 11.612.400	€ 10.512.605	€ 11.165.803	€ 12.081.766	€ 12.890.075
apk begroting	€ 5.216.000	€ 5.777.000	€ 6.267.000	€ 7.303.000	€ 7.800.000
apk realisatie	€ 4.989.867	€ 5.155.190	€ 5.845.589	€ 6.894.270	€ 7.956.128
EPO begroting	-	-	€ 400.000	€ 450.000	€ 300.000
EPO realisatie	-	-	€ 386.440	€ 486.861	€ 114.118
totaal begroting	€ 19.296.000	€ 17.626.000	€ 18.127.000	€ 20.710.000	€ 20.268.000
totaal realisatie	€ 16.602.268	€ 15.667.795	€ 17.011.392	€ 18.976.036	€ 20.846.203

Tabel B2

Realisatie per afdeling (Figuur 3.2)

	2019	2020	2021	2022	2023
totaal APK	€ 4.989.867	€ 5.155.190	€ 5.845.589	€ 6.894.270	€ 7.956.128
Totaal afdelings- overstijgend	€ 376.601	€ 316.108	€ 193.458	€ 216.587	€ 731.921
Totaal afdeling NMP	€ 7.151.603	€ 6.490.747	€ 6.978.368	€ 7.489.294	€ 7.055.026
Totaal afdeling vo	€ 4.084.196	€ 3.705.750	€ 3.993.977	€ 4.375.885	€ 5.103.128

Centrale Eindtoets po

Tabel B3

Hoe oordeelt u over de volgende processtappen rondom de Centrale Eindtoets in de periode 2019-2023? Bij Figuur 4.1. (N=126)

	Zeer negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Zeer positief
Het aanmelden voor de CET	0%	1%	13%	79%	8%
Doorgeven van aanpassingen	0%	6%	25%	66%	3%
Het aanleveren van de Centrale Eindtoetsen (papier/ digitale toegang)	0%	3%	13%	75%	8%
Bekendmaking n-termen	1%	3%	40%	54%	2%
Beschikbaar komen van de uitslagen van de Centrale Eindtoets	1%	2%	13%	77%	7%

Tabel B4

Hoe belangrijk waren onderstaande redenen voor uw school om met de Centrale Eindtoets te werken?
Bij Figuur 4.2. (N=126)

	Helemaal niet belangrijk	Niet belangrijk	Neutraal	Belangrijk	Heel belangrijk
Minder goede ervaringen met andere toetsaanbieders	26%	13%	58%	3%	1%
Vanwege feit dat de Centrale Eindtoets door de overheid wordt aangeboden	9%	9%	37%	36%	9%
Geen kosten voor de Centrale Eindtoets	9%	10%	36%	33%	12%
Goede ervaringen met logistiek rondom de Centrale Eindtoets	1%	3%	28%	54%	14%
Goede ervaringen met uitkomsten van de Centrale Eindtoets (toetsadviezen)	2%	1%	18%	58%	20%
Afspraken op bestuursniveau	11%	12%	31%	24%	22%
Betrouwbaarheid van de Centrale Eindtoets	1%	1%	14%	55%	28%
Aansluiting bij leerlingvolgsysteem dat we gebruiken	2%	1%	12%	45%	40%

Tabel B5

Hoe oordeelt u in het algemeen over informatievoorziening vanuit het CvTE vooraf, tijdens en na afloop van de Centrale Eindtoets in de periode 2019-2023? Bij Figuur 4.3. (N=126)

	Zeer negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Zeer positief
Volledigheid (Komen alle onderwerpen voldoende aan bod?)	0%	1%	23%	71%	5%
Duidelijkheid (Is de informatie helder en toegankelijk?)	0%	2%	16%	76%	6%
Tijdigheid (Komt de informatie op het juiste moment?)	0%	2%	13%	79%	6%

Tabel B6

Bij Figuur 4.4. (N=126)

	Zeer negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Zeer positief
Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?	0%	1%	27%	67%	5%

Doorstroomtoets po

Tabel B7

Hoe oordeelt u over de informatievoorziening vanuit het CvTE vooraf over de (komst van de) doorstroomtoets? Bij Figuur 5.1. (N=123)

	Zeer negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Zeer positief
Volledigheid (Komen alle onderwerpen voldoende aan bod?)	2%	5%	20%	69%	5%
Duidelijkheid (Is de informatie helder en toegankelijk?)	0%	5%	17%	74%	4%
Tijdigheid (Komt de informatie op het juiste moment?)	0%	6%	14%	76%	4%

Centrale examens vo

Tabel B8

Hoe oordeelt u over de volgende processtappen rondom de centrale examens vo in de periode 2019-2023? Bij Figuur 6.1. (N=452)

	Zeer negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Zeer positief	Weet ik niet/n.v.t.
Aan- en afmelden van deelnemers	0%	1%	9%	60%	23%	8%
Maatwerk aanvragen	0%	3%	19%	50%	16%	13%
Het aanleveren van de examens (papier/ digitale toegang)	1%	8%	11%	52%	25%	4%
Eerste correctie en invoeren in WOLF	0%	2%	9%	56%	29%	3%
Tweede correctie	0%	4%	15%	59%	20%	2%
Bekendmaking n-termen	0%	2%	7%	60%	31%	1%
Aanmelding en deelname aan het tweede (en derde) tijdvak	0%	2%	12%	56%	21%	8%

Tabel B9

Hoe oordeelt u in het algemeen over informatievoorziening vanuit CvTE vooraf, tijdens en na afloop van het centrale examen vo in de periode 2019-2023? Bij Figuur 6.2. (N=464)

	Zeer negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Zeer positief	Weet ik niet/n.v.t.
Volledigheid (Komen alle onderwerpen voldoende aan bod?)	0%	1%	9%	65%	22%	3%
Duidelijkheid (Is de informatie helder en toegankelijk?)	0%	1%	13%	61%	24%	2%
Tijdigheid (Komt de informatie op het juiste moment?)	0%	4%	12%	59%	23%	1%

Tabel B10

Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie? Bij Figuur 6.3. (N=492)

	Ze negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Ze positief	Weet ik niet/n.v.t.
Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?	0%	1%	12%	55%	20%	13%

Staatsexamens vo

Tabel B11

Hoe oordeelt u over de volgende processtappen rondom de staatsexamens vo in de periode 2019-2023? Bij Figuur 7.1. (N=31)

	Ze negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Ze positief	Weet ik niet/n.v.t.
Aan- en afmelden van deelnemers	0%	13%	19%	45%	13%	10%
Maatwerk aanvragen	0%	3%	19%	45%	23%	10%
Samenwerking met locatievoorzitters en examinatoren	0%	0%	23%	32%	39%	6%
Aanleveren werkstukken voor college-examen	3%	3%	13%	48%	10%	23%
Bekendmaking n-termen	0%	3%	35%	29%	0%	32%
Aanmelding en deelname aan het tweede (en derde) tijdvak	3%	3%	19%	52%	6%	16%
Bekendmaking uitslag	10%	19%	26%	29%	6%	10%

Tabel B12

Hoe oordeelt u in het algemeen over informatievoorziening vanuit CvTE vooraf, tijdens en na afloop van de staatsexamens vo in de periode 2019-2023? Bij Figuur 7.2. (N=33)

	Ze negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Ze positief	Weet ik niet/n.v.t.
Volledigheid (Komen alle onderwerpen voldoende aan bod?)	0%	6%	12%	55%	15%	12%
Duidelijkheid (Is de informatie helder en toegankelijk?)	0%	9%	30%	42%	6%	12%
Tijdigheid (Komt de informatie op het juiste moment?)	0%	12%	21%	48%	6%	12%

Tabel B13

Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie? Bij Figuur 7.3. (N=33)

	Ze negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Ze positief	Weet ik niet/n.v.t.
Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?	0%	0%	15%	52%	18%	15%

Centrale examens mbo

Tabel B14

Hoe oordeelt u over de volgende processtappen rondom de centrale examens Nederlands en Engels in de periode 2019-2023? Bij Figuur 8.1. (N=72)

	Ze negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Ze positief	Weet ik niet/n.v.t.
Publicatie syllabi	0%	0%	21%	25%	15%	40%
Bekendmaking planning afnameperiodes	0%	1%	13%	44%	35%	6%
Informatie via Examenbladmbo.nl	0%	1%	10%	47%	34%	7%
Inplannen van kandidaten	1%	0%	10%	49%	24%	16%
Passend examineren: aanpassingen buiten de regels aanvragen bij het CvTE	1%	4%	10%	31%	19%	34%
Publicatie van de omzettingstabellen	0%	6%	12%	43%	28%	12%
Beschikbaar komen van schoolrapportages	0%	7%	21%	24%	22%	26%
Publicatie landelijk gemiddelde scores	0%	6%	12%	19%	19%	44%

Tabel B15

Hoe oordeelt u in het algemeen over informatievoorziening vanuit het CvTE vooraf, tijdens en na afloop van de centrale examens Nederlands en Engels in de periode 2019-2023? Bij Figuur 8.2. (N=74)

	Ze negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Ze positief	Weet ik niet/n.v.t.
Volledigheid (Komen alle onderwerpen voldoende aan bod?)	0%	1%	14%	43%	27%	15%
Duidelijkheid (Is de informatie helder en toegankelijk?)	0%	1%	16%	46%	27%	9%
Tijdigheid (Komt de informatie op het juiste moment?)	0%	3%	11%	51%	27%	8%

Tabel B16

Bij Figuur 8.3 (N=74)

	Zeer negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Zeer positief	Weet ik niet/n.v.t.
Hoe oordeelt u over de informatievoorziening van het CvTE ten tijde van de coronapandemie?	0%	0%	13%	38%	27%	22%

Het staatsexamen Nt2

Tabel B17

Het CvTE heeft tot taak kandidaten van informatie te voorzien over het staatsexamen Nt2. Is deze informatie naar uw inzicht voldoende? Bij Figuur 9.1. (N=19)

	Taalscholen/instellingen met Nt2-aanbod
Ja	39%
Nee	17%
Weet ik niet	44%

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht
t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80
info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, januari 2025

In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap